

ПЛАВА
ПТИЦА

БАЈКОВ

ВЕЛИКИ
ВАН

I ПРОЛОГ

Било је рано пролеће. Тајга беше оживела, па јој се мркосива основа зазеленила од младог лишћа и смарагда нових летораста. По речним долинама и на брдским странама процвале цремже и јабуке.

У тамној шумској чести показали се бели прапорци ђурђевка.

Као кристал чисти планински ваздух напојен је мирисом цвећа и дахом земље.

Сунце се клонило западу, а дуге вечерње сенке опружиле се по планинским странама.

Гранитни врх Татудинзе позлатио се сјајним вечерњим зрацима, па се блиста у дубини загаситоплавог неба.

Дневни живот тајге све се више гаси и уступа место ноћи, с њеним тајанственим шапатом бајке.

Као звуци свирале разлеже се у даљини мелодичан клик непознате птице.

На пропланку тамне кедрове шуме, поврх саме земље, уједначено и без шума, промаче сенка и узлети у висину, ка усамљеном кедру, који свој горди врх диже над шипражјем мочварне низине.

То је мргодни становник планинских шума, пустињица сова, која је, напустивши своје склониште у пукотинама стења, излетела у лов.

Њена мрачна фигура јасно се оцртава на врху старога кедра.

Велике округле очи сјаје јој се, а сетно кликтање "Ко је то?" разлеже се у ноћној тишини, која полако настаје.

Из дубине кедрове шуме, као далеки одјек, одазва јој се друга. "Ту сам! Ту сам!" чинило се као да одговара, а ти звуци, час ближи, час даљи, нестајаху у даљини.

Тајга, коју полако осваја сан, тихо певуши песму успаванку. Над шипражјем шумског пропланка прелећу слепи мишеви. Ноћ се примиче. Црвенкасти месечев котур промолио се иза зупчастог гребена оближњег планинског венца, бацајући бледожућкасте зраке на шумску честу. Сенке постадоше гушће и мрачније, а дубока тајгина недра, изгубивши своје контуре, падоше у непробојни ноћни мрак.

Ноћни живот освајао је своја права. Природа је певала своју химну, велику песму љубави и стварања новог живота из накупљене енергије сунчеве.

Оригинални и многобројни звуци чули су се из свих кутова шуме; час гракне по каква непозната птица, час јарац завречи, час попац зацврчи и запева цикада, час запишти веверица, час зашушти лишће под лаким поветарцем, час захуји тајга, певушећи своју пролећну песму.

Одједном престаде сова да крешти своје "у-у"! ућута и јарац; притаји се у жбуњу актинидија несташна веверица; на пропланку, обасјаном месечином, указа се силна, грандиозна звер, а њено витко тело с дугим бујним репом укочи се, као да је од камена истесана. Једино што јој се крајичак репа овлаш миче и грчевито дршће. Као у мачке округла глава звери окренута је пропланку, а крупне обле очи пробијају мрак зеленкастом фосфорастом светлошћу.

Судећи по мајушној глави и облом трупу, то је била тигрица, у чијој се утроби зачео нов живот.

Сова се укочи у своме ставу ишчекивања, само што с времена на време шкљоцне кљуном и затрепће очима, упртим у грабљивца, обасјаног месечином.

Црвенкастомрка длака на леђима и слабинама тигрице прелива се као црвено злато док се залисци, врат и доњи део трупа јарко блистају, као посребрени.

Постојавши тако неколико тренутака потпуно непомично, звер издиже главу и погледа у сову. Њихови се погледи сукобише. Перната грабљивица шкљоцну кљуном, узмахну својим широким меканим крилима, па описавши лук над пропланком изгуби се у дубини шуме. Тигрица је испрати погледом, и када сова нестане, она се полако преко пропланка упути за њом. Сви њени покрети указиваху на скривену снагу и јачину мишића. Нечујно газећи својим кадифеним шапама, звер одмицаше напред, брзо, пролазећи међу сувом шумском крчевином и честом без икаквог шума; једино што су се за њом лако повијале гране и трава. Кретање тигра кроз густе шипраг подсећа на змију која исто тако без шума, исто тако нагло и брзо пузи. На отвореном месту, где нема препрека као што су буром оборено дрвеће, камење, коров

и шипражје, тигар се креће полако, лењо, нимало не пазећи да прикрије своје кретање, сем ако га посебне прилике не приморавају на то.

Идући по тајги, тигрица је ослушкивала откуцаје новог живота у себи. Моћни глас материнства и инстинкт за одржање врсте подстицаху је да потражи погодан кутић, какву скривену и удобну пећину, где ће мирно моћи да изведе на свет будуће потомство и да га сачува од разних опасности које овде прете на сваком кораку. То су киша, зима, четвороножни или пернати грабљивац, па чак и онај страшни непријатељ свега што живи на земљи - човек.

Само уз своју природну разборитост, сопствено искуство и инстинкт за одржање, успева женка сваке животиње да нађе згодно место које одговара условима неопходним за оно доба када се младунци појаве на свет и када добијају прве поуке у животу.

Током неколико дана будућа мати испитала је скоро сва позната јој места простране планине Татудинзе, али се није зауставила ни на једном: час јој се чинило да је лежај одвише отворен, час да није заштићен од ветра и кише, час да је одвише влажан, час исувише удаљен од погодних места за лов. Дуго је морала да размишља и да решава то најважније питање читавог свог живота, од кога ће зависити судбина њеног потомства, па донекле и њеног сопственог опстанка.

Најзад, после брижљивог трагања, она од свих места која беше заволела изабра једно на јужној страни Татудинзе, међу непроходним шипражјем арамија и дивље винове лозе, где су гранитне стене и литице начиниле читав лавиринт узаних кланаца и пролаза, испод нагнуте камените плоче у не баш дубокој пећини. Овде по цео дан сија сунце и загрева гранитна утврђења, а шипражје и каменити кланци штите од сваке непријатељске опасности. Планински извор испод камења, недалеко од пећине, моћи ће да утоли жеђ. По оближњим планинским огранцима и храстовим шумама стално се налазе крда вепрова, који ће давати обилату храну. Двоножни грабљивац – човек-још није залазио у ове густе, непроходне шуме, јер ту није имао шта да тражи.

Тако је размишљала наша тигрица када је нашла згодан лежај, где сад по васцеле дане проводи у очекивању новог потомства.

Сваке ноћи одлазила је у лов у оближњу храстову шуму. Ту је лако долазила до каквог младог вепра или једногодишње свиње, па би се до миле воље најела укусног и сочног меса. Тек у свануће враћала се у своју пећину, опрезно и пазећи да не остави трага, газећи само по камену, пошто је из искуства знала да и најмањи траг може упропастиги њену драгу децу, иако им, изгледа, није претила никаква опасност ни од двоножних, ни од четвороножних грабљиваца. Али таква је психологија звери: основана на животном искуству прошлих поколења у борби за опстанак.

Што је време појави на свет новог поколења било ближе, то је тигрица све ређе напуштала лежај; све је више сужавала круг свога ловишта. Кретање јој је бивало све опрезније; избегавала је велике скокове, чак и када је одлазила у лов на вепрове; свој плен ограничила је искључиво на назимад, пошто су је маторе свиње стајале великог труда, што је она сада избегавала, знајући да то може нашкодити њеној деци, коју је тако брижљиво носила и хранила у својој утроби.

II

РОЂЕЊЕ ВАНОВО

На два дана пре рођења малих, тигрица више није излазила из свог гнезда, већ је стално лежала на простирци од суве траве и лишћа. Само рано изјутра и увече сишла би да утоли жеђ на извору, који је весело жуборио у пукотини стене.

Треће ноћи дођоше тигрићи на свет. Било их је двоје, мужјак и женка. Обоје мајушни, здепасти и до крајности слабачки. По величини нису били већи од обичне домаће мачке. Мужјак се разликовао од женке растом, величином главе и масивнијим саставом тела. Њушкице им беху спљоштене, очи затворене, а уши тесно приљубљене уз главу.

Пуних пет дана мати се није одвајала од њих; готово без престанка их је облизивала и грејала. Првих дана после рођења тигрићи беху ванредно слабачки и једва се мицаху, па их је мати морала њушком да гурка ка сисама, да их подоји. А када би се напили млека до миле воље, очас би заспали и остали тако све до идућег дојења. Тек шестог дана, пред зору, тигрица остави своје гнездо и журно стрча на извор. Вративши се, она пажљиво прегледа своју заспалу децу и цео лежај, желећи да види има ли чега сумњивог; кад не уочи никакве промене, умири се и леже крај деце, леђима окренута ка стражњем зиду, тако да има пред очима излаз, за случај ако се однекуд изненадно појави непријатељ.

Тигрица, из опрезности, никад не обавља нужду у близини свог лежаја, пошто из искуства зна да по њеном трагу могу лако наићи други тигрови, особито мужјаци, и нанети штету деци.

Сунце се већ беше спустило иза планинског гребена, када из дубоких увала дуну лак поветарац. Тигрица тек што беше довршила тоалету својих малишана, па се спрема да се мало одмори и разблажи на топлим вечерњим зрацима, кад до њеног уха долетеше најпре нејасни, а затим одређенији звуци који су реметили мртву тишину тајге. У тихом шуштању лишћа и суве траве, у звуку скрхане гране и одломљеног камичка увребала је она нешто необично, па се, размишљајући, уверила да ти звуци имају своје нарочито порекло. У њима је јасно распознала кораке неке звери која долази. Њена фигура очас се измени,

издужи се и мало погну; уши јој се уперише у правцу звука, а зенице у очима сузише. Тренутак један престојала је код улаза, затим шмугну у шипраг, па се прући и, као змија, отпуза у честу, пробијајући се међу стаблима дрвећа и камењем. Далеко крештање сврака и сојака уверише је да лежају прилази звер, по изгледу као и она, јер је из искуства знала да те настрљиве птице својим криком прате само тигрове, и тиме, понекад, одају њихову присутност. Спустивши се до извора, тигрица застаде у очекивању, сакривши се најпре иза гребена гранитне стене. Кораци беху све јаснији, и што је звер прилазила ближе, мишићи њеног тела биваху све запетији, дрхћући испод кадифеног крзна. Звер није покушавала да прикрије свој долазак, већ је ишла слободно, не марећи за шумове које је чинила; иначе јој кретање не би могао ухватити ни тако осетљив слух какав је био тигричин.

Чим се на излазу из шумарка указа прилика звери тигрица јурну к њој уз страшну рику, па, измахнувши грозном шапом, насрну на њу, не дајући јој времена да се прибере.

То беше огроман маторац тигар, који је случајно залутао у овај крај, тражећи плен и нова погодна места за лов.

По величини био је подруг пута већи од тигрице, те би јој се, као од шале, могао одупрети, али видећи пред собом женку и њену очајну одлучност, силна звер не показа нимало љутине, већ се, без отпора, повуче, погури се и, готово збуњено, попусти и брзо оде даље.

Мужјак је разумео побуде које приморавају тигрицу да се баци на њ, па је одлучио да се повуче, јер је знао да је то мати која штити своју децу. Велики закон природе управљао је обома: из ње је говорило метеринство, а из њега инстинкт мужјака-продужитеља рода.

Чим су се кораци стишали у чести, тигрица оде до извора и лакомо поче локати као лед хладну воду. Утоливши жеђ, она доврши тоалету и својим као четка оштрим језиком очешља накострешену длаку.

Свраке и сојке, ове шумске сплеткашице, још се не беху стишале и крештале су да је шума одјекивала; тумарале су тамо-амо и летеле над тигрицом, што се овој нимало не допаде,

те брзо шмугну у жбуње и, мењајући правац, изиђе на противну страну од лежаја.

Наметљиве птице појурише за њом, али је изгубише из вида, те поступно застадоше и разместише по гранама старог храста, да ту преноће.

Птице знају да се користе остацима хране после гозбе дивљих звери; искуство их је научило да се њихова упорна потеря за њима свагде крунише успехом.

Када се тигрица вратила у пећину, нађе да је све у реду. Деца су мирно спавала, због вечерње хладноће приљубљена једно уз друго, са затупастим руменим њушкицама које су заболе једно другоме у слабине.

Оњушивши склониште и видећи да су деца сита и да се неће брзо пробудити, тигрица опрезно, без и најмањег шума, изиђе из лежаја, па као кип застаде неко време, ослушкујући и хватајући разне сумњиве звуке. Уверивши се да деци не прети опасност и да је у околини све мирно, она се најзад упути у пљачку, јер осећаше велику глад.

Изишавши на најближи планински гребен, упути се по њему и оштро загледа у честу храстове шуме, где се обично одмарају дивљи вепрови.

Спазивши гомилу дебелокожаца, неколико свиња и прошлогодишњих прасића, тигрица се очас опружи по земљи и поче да вреба. Сунце већ беше зашло, али је на небу још увек сјала вечерња румен.

Чим се посумрачило, свиње почеше да се спремају за преноћиште. Мамице са прасићима полегаше око старог дрвећа; одраслија млађарија још никако да се смири, користећи се одсуством надзора старијих.

Тигрица беше бацила око на групу несташне и лакомислене младежи, и, кријући се иза ситног храстовог жбуња, брзо јој приђе ближе. Не прође ни четврт сата, а она је већ била на неколико корака од њих, сакривена иза старог храста. Сва пажња, вид и слух, беху јој усредсређени на младу свињу, која се кроз јасикову шуму утркивала са својом другарицом. Грабљивица је чекала згодан тренутак да јој се безбрижна животиња приближи још само на један кратак скок, то јест на

шест до седам корака. Лак поветарац пиркао је од ведрога пут тигрице, те се специфични воњ грабљивице није могао осетити код њих, на шта је звер и рачунала. Напослетку, у својој бујној раздраганости, младо назиме описа омањи круг и дотрча до дрвета, иза кога грабљивица беше сакривена. У трен ока челични мишићи њених стражњих ногу опружише се и њено витко тело обори се на јадну свињу, која је још само могла да пискаво цикне. Ударцем снажне шапе свиња је била оборена, а оштри купасте зуби огромне мачке очас се зарише у грло жртве и прегризоше јој вратне пршљенове. Смрт је у моменту наступила; тигрица, пак, не губећи своје драгоцено време, халапљиво приону да се наједе врућег, крвавог меса, започевши од стражњег бута јадне животиње.

Предсмртни крик погинуле свиње био је сигнал, на који је цело крдо појурило на брег, спасавајући се од смртне опасности. Већ после два секунда, хука одбеглог крда беше утихнула, а у тајги настаде пређашња тишина, нарушавана шкљоцањем тигричних вилица, шкрипом хрскавих костију под гигантским зубима звери и њеним задовољним режањем.

Тигрица је јела готово читав сат. Од животиње преостадоше још само ноге са папцима и дроб, а све остало нађе места у пространом и растегљивом трбуху грабљивице.

Облизујући се и певушећи у себи омиљену песму, тигрица устаде са земље, изви своја витка леђа, протегли се, приђе стаблу старог храста, усправи се на стражње шапе, а предњима поче да гребе кору дрвета, као што то обично чине и наше домаће мачке. Као срп криви и оштри нокти грабљиве звери дубоко параху уздужне бразде по стаблу дрвета. Глава јој је за то време била уздигнута увис, а израз лица казивао је задовољство; реп јој је био опружен паралелно са земљом, а врх јој се вијугао као у змије. Када је затим неколико пута забола нокте у меку кору, тигрица оде од дрвета. Застаде затим за тренутак, ослушну ноћну тишину, па се брзо упути у своју пећину, где су остали њени љубимци.

Тигрови имају обичај да гребу кору дрвета у време када мењају нокте, и када се дотрајала рожна материја замењује новом.

Највише воле дрво с меканом кором: орах, кеदार и тисово дрво.

III

ПРВИ КОРАЦИ

Вративши се у брлог, тигрица опрезно погледа децу, која спаваху мирним, дечјим сном, а затим и целу унутрашњост пећине, да види нема ли чега сумњивог. Умиривши се, она леже крај малишана, па поче дотеривати своју тоалету, то јест чистити своје атласно пругасто крзно.

Тигрићи су јамачно кроз сан осетили близину топлог материног тела, те се пружише к њему и почеше забадати своје тупе њушкице у бујно бело крзно на њеном трбуху.

Тако су пролазили дани у брижном старању око исхране младих тигрића, око набавке хране за себе и око чувања лежаја.

После дванаест дана тигрићима се отворише трепавице, те и они, са својим кратковидим, још мутним очима, почеше да гледају у свет. Испочетка их је заслепљивала блистава дневна светлост, те су жмиркали и затварали очи када би им сунчани зраци пали непосредно на мрежаста очна опна. У то време они већ беху знатно порасли, ојачали у ногама и почели да чине штете по лежају. Немајући, пак, довољно искуства у гледању, стално су забадали њушкице у оштро, шиљасто камење, што им је наносило бол.

Када касније научише да јасно распознају ствари, и кад им је вид постао нормалан, њихови су поступци строго одговарали утисцима вида, а покрети им поступно постадоше смелији и поузданији.

Њихов властити лежај био им је сада неки особити свет, где су се осећали у својој средини, у приликама на које су навикли. Све што је било ван тога света изгледало им је туђе и непријатељско, па су кадшто са страхом и трепетом гледали у тај свет са прага свога обитавалишта. Али, већ по урођености, њих је свим млађаним бићем радозналост незауостављиво вукла у тај свет, те су све чешће прилазили излазу, и њихове шетње у том правцу постајаху све чешће. Уверивши се најзад да баш ништа тако страшног и ничега тако особитог нема у том другом свету, одлучише да извире из свог гнезда. Мати им у то време није била код куће, већ у лову, и тамо се подуже задржала. Малишани су дуго стајали пред улазом и радознало посматрали

живот тог, за њих непознатог света. Хитра веверица, која у том часу претрча по стаблу буром обореног дрвета, седе на стражње ноге и загледа се испитивачки у здепасте зверчице, које дотле још не беше видела. Мужјак, као смелији, налазио се напред, а смерна и несмела женкица тискала се одостраг, готова да сваког тренутка шмугне натраг у гнездо. Већ у то доба појављују се биолошки знаци пола: опрезност и разборитост код слабе половине, смелост и самопоуздање код јаче.

Спазивши веверицу, тигрићи се приљубише једно уз друго и примирише. Узајамно посматрање не потраја дуго. Инстинкт грабљивца, без обзира на страх који осећа, подстакну тигрића напред, и он стаде на своје незграпне и дебеле шапе, па отпуза из лежаја пут веверице. Кад ова виде да јој непозната зверчица прилази, пискаво цикну и зачас је нестане у оближњем шипрагу.

Тигрић не беше опазио овај нестанак, па је свој маневар настављао и даље, али кад стиже до дрвета и кад виде да зверке на пређашњем месту нема, он збуњен застаде, исправи се на шапе и поче очима тражити предмет своје радозналости. У том тренутку однекуд искрсну сврака.

Седећи на грани младог храста, и спазивши штенад страшног Господара тајге, она закрешта из свега гласа, позвавши тиме све своје друге и радознале птице из целе шуме. Убрзо долетеше из свих крајева све пернате сплеткашице, те настадоше кикот и граја.

Подиже се таква врева, да то чу и тигрица, која се тромим ходом враћала кући, после успешног лова. Знајући да ове птице галаме само у извесним случајевима и осећајући опасност, она убрза кораке и после неколико минута већ је била пред улазом у пећину. Тигрићи, уплашени од сврака, склонише се унутра и остадоше тамо, дршћући од страха. Па ипак, овај је први излазак у свет учинио преокрет у психологији малишана: показао им да постоји и један други, пространији и интересантнији свет, пун тајанствености и нових, њима непознатих утисака. Завеса која је испред њихових погледа скривала овај свет сада је пала и пред њима открила други живот, који није био толико стешњен и скучен мртвим и каменитим зидовима драгог им гнезда.

Кад стиже кући, тигрица, пре свега, полети к деци, која већ беху огладнела, те се сад пружише к њеним пуначким вименима, набреклим од млека, сакупљеног у њима.

Лежећи са децом у свом лежају и облизујући их са свих страна, тигрица је мучила своју тешку муку: њено материнско срце брижно је куцало, а мисли о деци не даваху јој мира.

IV ПОЈАВА ЧОВЕКА

Појава сврака и њихова помамна дрека нису тек од шале узнемирили мајку малих тигрова. Она је из искуства знала да ће шумске сплеткашице, пошто су пронашле њено склониште, разнети по читавој шуми глас о томе; али, то још не би било страшно; тигрица се бојала да ће за ту тајну дознати човек, тим пре што је несумњиве трагове његовог боравка већ била открила, и то у непосредној близини лежаја, доле, у дубокој дољи, где је човек подигао свој кућерак на обали планинске речице. Тај човек је рибар, хвата пастрмке и лососе помоћу мрежа и вршака, у које је улазила риба кад крене уз воду да баца икру.

Тигрица је приликом одлазака до кућерка дознала да у њему живе два Кинеза, па је сад веровала да ће им свраке проказати место њеног лежаја. Познавала је подмуклост човекову, те је била уверена да ће човек искористити њено одсуство и однети јој драгу децу. Одлука да се лежај промени била је готова, али је сад требало наћи скровитије и мање опасно место. Она у глави пређе сва позната места, али не дође до коначног решења куда да пренесе своје благо.

Читав дан је прележала на свом логу и тек се касно увече, када је сунце већ нестало иза обзорја, упути у трагање. У току ноћи обишла је све познате камените кланце Татудинзе и најзад изабра пећину најудаљенију од садашње, баш на врху брда, међу расапом камења, непроходног за човека. Удаљеност до новог лежаја била је пуна два километра, али мати, страхујући за судбину своје деце, није се плашила ни даљине, ни тешкоћа око преноса младунчади.

Сутрашњи дан је провела у свом лежају, играјући се с децом, па им је први пут ради забаве донела жива зеца, кога је ухватила на путу враћајући се кући. А да им зец не би побегао, она га тек онако овлаш узризе, те је зец могао само са пузи, а трчати није могао. Јадна животиња, свесна свог очајног стања, покуша да умакне, али се тигрићи бацише на њу свом жестином и гневом, у покушају да је пригњаве; али пошто нису имали ни вежбе, ни искуства, немилосрдно су је гњечили и мучили, док је, на крају

крајева, не уморише. Али појести нису могли мртвог зеца, јер нису знали како да почну; мати им га тада растрже на неколико делова, те га деца халапљиво и гушећи се, мљацкајући и шкљоцајући поједоше, оставивши нетакнуте шапе, кожу и крупније кости. Ове остатке смирила је мати, која је с љубављу мотрила на ову прву разбојничку пробу своје деце.

Прошло је готово месец дана откако тигрићи дођоше на овај свет. Порасли су знатно, ојачали и стекли нешто животног искуства. По величини већ беху достигли висину домаће мачке, али шапе, масивне и широке, одаваху њихов привилегисани, дивљачки сој.

Жеља да децу пренесе на друго место ојачала је већ и тиме што мати, пошто је и тога дана била на ухођењу у близини рибарске кућице, запазила још две људске прилике које пролажаху у правцу лежаја. Не одавајући ничим своју присутност, тигрица их је стално пратила, све до свога појила, откуда је до пећине било најмање двеста корака. Ту рибари застадоше, јер су по песку опазили трагове тигрице, и не кренуше се даље.

- Лежај не може бити далеко одавде - рече старији, палећи шибицом своју мало подужу лулу. - Траг води одозго наниже. Опасно је да идемо онамо, јер је тигрица код куће. Биће боље ако пођемо сутра увече, после сунчева заласка, кад она оде у лов.

- А да ли су теби позната ова места? - запита млађи сапутник, опипнувши прстима удубљења од трагова звери на влажном песку. - Ако ти нису позната, боље ће бити да их потражимо данас, па ако их нађемо, сутра да свакако одемо.

- Ти си млад и неискусан! - одговори старији. - Ако бисмо сада затекли тигрицу на лежају, не би нас мимоишла несрећа: ми смо без оружја, па би нас обојицу растргла, чим бисмо се приближили њеном логу. Ја ту тигрицу познајем! Пре две године убила је мог ортака Ван Ке Лина, који се лакомислено приближио њеном лежају, у намери да похвата тигриће. Не, боље ће бити да причекамо, да уђемо тигрици у траг, па кад дознамо да је отишла, радићемо слободно и одлучно. А сад,

вратимо се кући, да прегледамо вршке с рибом. До мрака нема још много.

Напивши се са тигровог појила као кристал чисте планинске воде, рибари кренуше натраг дуж потока. Чим њихових прилика нестане у шумском честару, тигрица изиђе из заседе, па оштрим погледом погледа за њима; тај поглед не наговештаваше никакво добро, јер је био пун дивље пакости и мржње. Вилице јој беху отворене, а два пара купастих крупних зуба севаху својом белином. Из полуотворене чељусти оте јој се потмуло режање, у коме се осећала претња.

Постојавши на месту још неко време и оњушивши људске трагове, тигрица се брзо упути низ поток, у пећину, где је очекиваху огладнела деца.

Прилазећи лежају, она поново зачу дреку досадних сврака и сојки, и њена одлука о преносу деце беше сада коначно сазрела. Лежећи на простирци од сувога лишћа, она им подметну дојке, уживајући, као што може само мати да ужива, у деци којој својим телом даје живот.

У то време сазревао је у њеном мозгу сложени план о сеоби у далеку пећину, те јој све мисли беху управљене на ту страну.

Подојивши своју децу, она их стави да спавају, па затим и сама леже крај њих.

Немирне сојке долетаху у јатима ка лежају и крештањем својим нарушаваху тишину дана који је догоревао. Спуштало се вече. Сунце се као црвенкаст котур губило иза шумом обраслих планинских гребена. Гранитна утврђења Татудинзе одблескивала су као црвено злато, издавајући се оштро својим купастим облицима на тамноодром вечерњем небу.

Тигрица се нагло пробуди, и брзим погледом одмери све око себе. Затим поче да буди децу, гуркајући их својом врућом руменом њушком. Они нерадо поустајаше. Протеглише се, зевнуше, и, клатећи се на својим слабачким шапама, пођоше матери, која је била у куту и посматрала своје потомке. Било је време да се пређе на извршење плана.

V СЕОБА

Мати је одлучила да пренос деце отпочне са сином, па најпре њега шчепа предњим зубима за врат, подиже са земље, поново спусти, и најзад, узевши га коначно у чељуст, брзо изиђе из пећине, те се по стрмену упути горе, где се планински врх руменио у зрацима вечерњег сунца.

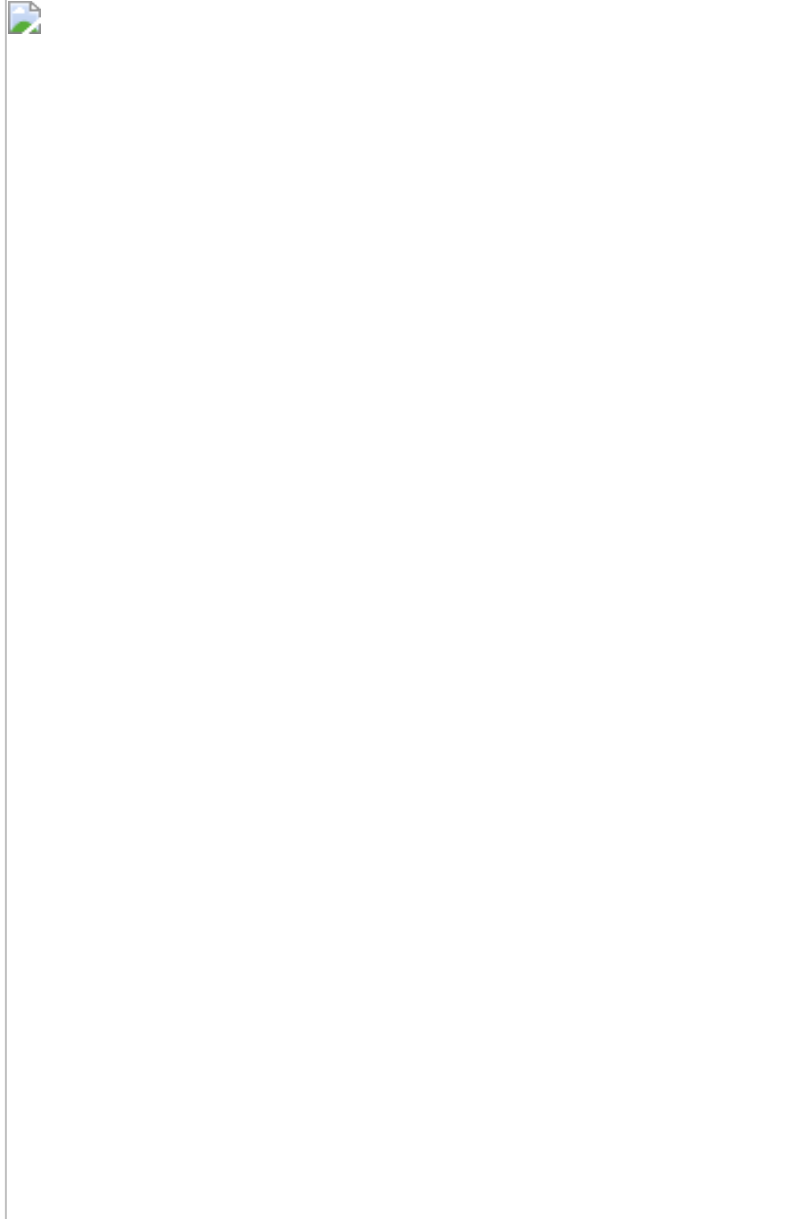
Тигрић се као клупче згрчио у материним зубима, па и сам осећајући неопходну потребу овога што се збива, стрпљиво је подносио све неугодности свога стања - лаки бол, који су његову врату наносили њени оштри зуби.

Тигрица је, широко корачајући, ишла брзо, бирала чиста места, без корова, пазећи да не гази по земљи, већ по камену, да не би оставила траг за собом. Каткад је према потреби морала да чини скокове с камена на камен. Тигрић се притајио и заћутао; само би за време скокова простењао и још више се подвлачио под матер и грчио.

У два маха морала је да га спусти на земљу, да се одмори и промени положај, али младунче је јуначки подносило путовање, инстинктивно осећајући да тако треба, да је то неизбежно.

После четврт часа тигрица донесе сина у ново боравиште. Оно је било мање пријатно и не тако удобно; простирке од траве и лишћа у њему није било, а за постељу је могла послужити само гола земља.

Спустивши своје младунче иа земљу и облизнувши му неколико пута њушкицу, мати се врати у стари лежај, где јој је остала ћерка.

Пренос другог тигрића извршен је на потпуно исти начин као и првог.

Ново боравиште, иако мање удобно, било је безопасно, јер се налазило готово на врху планине Татудинзе, међу расапом камења, неприступачним за човека. Овамо нису долазиле дивље звери, и тек би по која ретка птица долетела међу ове гранитне кланце.

Сојке и свраке, те шумске прије, никад се овде не показиваху; оне не узлетаху више од шумских граница. Од птица једино су

брдски орлови походили ове висине и свијали своја гнезда у пукотинама стена.

Породица снажних грабљивица нашла је овде безбедно скровиште, потпуно заштићено од разних непријатеља. Згодна ловишта беху одавде далеко. Тигрица је могла слободно да оставља децу саму, и да иде у лов у храстове шуме којима беху обрасле планинске падине.

Нов лежај је био смештен у великој пећини, под самим врхом, одакле се указивала дивна панорама бескрајних шумских гребена, као вали скамењеног мора који се губе у даљини хоризонта.

На западу, у магли плавих даљина, као фантастична фатаморгана, назирала се светла долина Сунгара. На истоку, међу загаситозеленим огранцима Љао Е Лина и Кентеј Алина једва се видела узана долина Муданцјана, са њеним језерима и светлим пругама ораница. Са севера и југа, према падини Татудинзе, тискали су се бескрајни ланци брдских гребена, покривени густим непроходним шумама; према северу, ти су се гребени пружали на стотине километара, ослањајући се својим гранама на ушће реке Муданцјан, код њеног увора у Сунгару, а према југу пружаху се према граници Кореје, да се ту споје са северним гранама Чан Бојшана.

Сам, пак, врх планине, у време пасатних летњих ветрова готово увек бива умотан облацима, и само у јесен и зими бели се својим неначетим снегом у провидном плаветнилу неба.

У том градићу иза облака породица снажних звери могла је да живи у потпуном миру, у непосредном суседству са орловима. Ниједан звук тајге не допире у ова каменита утврђења. Овде је вечна тишина пустиње, и само гласно кликтање брдског орла одјекне поврх дивљих гудура и стена Татудинзе.

За ведрих сунчаних дана тигрица је изводила своју децу из дубине мрачне пећине на брдске камените терасе и степенице, лежала тамо на пригревици, на ивици провалије, уживајући у несташлукцима својих потомака. Они су се ту безбрижно предавали забавама и веселу, неузнемиравани ни од кога, далеко од света, под заштитом неприступачних планинских висина.

Мати не скидаше очију са своје већ поодрасле деце. Пажљиво је пратила њихову игру, како се надмећу у трчању и рвању, како играју жмурке и како су несташни.

Главни предмет њихове забаве ипак је био снажни, длакави материн реп, који су они гледали да ухвате. Као што су се по читаве сате предавали тој забави, немилосрдно уједали и чупкали реп, али, без обзира на бол који су јој наносили њихови оштри зуби, мати се стрпљиво и радо играла с њима, знајући да ће те вежбе развити у деци снагу и окрутност, ради будуће тешке борбе за опстанак.

Када би тигрићи у свом несташлуку отрчали и одвише близу ивице провалије, њу то не би нимало узнемирило, јер је била уверена да јој ниједно дете, без обзира на њихову дечју лакомисленост, неће скочити са обронка. Инстинкт и осећај самоодбране управљаху њиховом вољом, контролишући све њихове покрете и поступке. Без обзира на своју незграпност, показивала су велику хитрину и окретност где год је то било преко потребно.

Већ у том младом узрасту брат и сестра веома се разликоваху по својим биолошким особинама. Голем по величини, снажан и масиван мужјак је превлађивао у свим случајевима када је требало употребити грубу физичку снагу; женка, сложена деликатније, с префињеном психологијом, у свим играма и забавама употребљавала је делотворније оружје - лукавост, подмуклост и досетљивост. Каткад се мужјак хотимично потчињавао женки: не користећи се својом снагом, попуштао би лукавој и подмуклој сестрици. Али мир и слога међу њима никад нису били поремећени, и тек када би се матери учинило да веселост прелази у гнев и разуздано режање, у пакосно урлање, она би узела ствари у своје руке: пришла би малишанима, повалила их на земљу меким ударцима својих шапа и тако пренела на себе њихову љутитост и гнев те би тада почели да чупкају њу, вукући је за реп, уши и залиске. Чуло би се нежно маукање тигрице и безазлено режање тигрића. Тада би се сви скупили у једно велико, длакаво клупче, које се ваљало по гребенима стене, док је сјајно летње сунце бацало на срећну породицу своје вреле зраке. Негде у висини неба пролетали су

орлови, те би само њихово гласно кликтање, као далеки планински одјек, пореметило непомућену тишину тврђаве под облацима.

Брзо је на својим лаким, цвећем окићеним колима, пролетело мирисно пролеће. Настаде жарко лето, са својим периодичним кишама. Југоисточни ветар, носећи обиље влаге из тропских мора јужне Азије, расхлађујући се на брдским висинама копна, просипао је обиље кише, које претвараху долине у пространа језера а црне поточиће и речице у бурне, плахе потоке.

Захваљујући обиљу влаге и топлоте, бујан раст биљака уз величанствене размере. Шибље у дубоким шумским увалама изгледало је као какав густ зелен елемент.

Само су дивље звери крчиле у тим честима узане стазе, од места својих лежаја до места где су се храниле, а исто тако и до најближих појила.

Облаци инсеката који уједају, нахрањени стајаћом водом, не даваху мира не само човеку, већ ни животињама; само на великим висинама, ван шумских крајева, није било ових сићушних мучитеља и крвопилаца, јер проређени ваздух и ноћна хладноћа не беху нимало погодни за њихово оплођивање и развиће.

Тигрица, силазећи с брда у лов на дивље вепрове, у доње слојеве брдских шума, патила је такође од тих инсеката, па се враћала у своју тврђаву под облацима сва посута бубама које су јој висиле и на ушима, као обоце. Да би се избавила тих гладних сисаваца, ваљала се по земљи и трљала главу шапама, гњечећи засићене инсекте, те би њима наруменила образе, уши и целу главу, као каква кокетна лепотица.

У јуну, јулу и августу Татудинза је била сва умотана облацима, а њен поносни врх, обасјан сунчаним зрацима, осамљено се дизао, као острво у мору од облака који плове ниско над земљом.

VI ПРВИ ПЛЕН

До тог времена тигрићи беху знатно поодрасли, ојачали и много штошта научили, излазећи са својом мајком у ловачке походе по оближњим околним пећинама.

Да би код своје деце подстакла особине, неопходно потребне за њихов будући самостални живот, и у пракси их поучила начину лова и убијању животиња, мати је испочетка доносила полумртве животињице и птице, које су тигрићи самостално, без материног учешћа, хватали и уједали, поступно стичући потребне навике и вежбајући се у брзини наносења смртних удараца ноктима и зубима. Када су ту науку у довољној мери савладала на животињама, слабачким и незаштићеним, мати им поче доносити снажније звери, способне за одбрану. Тако им је једном донела одраслог јазавца, кога беше ухватила за време спавања, на пригревици.

Зверка није била повређена, али када се нашла на слободи у пећини тигрова, разумеде своје опасно стање, па одлучи да скупо прода свој живот. Угледавши пред собом два тигрића, спремна за борбу, истог раста као и она, и њихове искежене чељусти и ватрене, крвожедне очи, осуђена зверка узмакну к зиду, повуче се у кут, обезбедивши тиме своја бедра и задњи део. Длака на леђима накомстреша јој се као четка, зуби се искезише, а очи бацаху варнице очајничке злобе и мржње. Јазавац је био спреман за борбу, свестан да је одступница за њега одсечена, јер је тигрица легла пред улазом у пећину, у очекивању борбе која ће зачас настати.

Тигрићи су сада први пут видели пред собом озбиљног непријатеља, спремног да се очајнички брани; али у првом тренутку запеше, па се окренуше матери, као да хоће да од ње затраже савет, и, чак, помоћ. Али тигрица је и даље мирно лежала, ни брком не мрднувши на упитне погледе тигрића.

Навикнувши се на изглед непријатеља, тигрићи се охрабрише и, корак по корак, почеше му прилазити: мужјак напред, а женка, не желећи да напада с лица, провуче се к стражњем зиду, у намери да јуриша са стране. Мати је климањем главе одобравала, пратећи пажљиво како се борба развија.

Пришавши на два корака непријатељу, мужјак прилеже на шапе, готов да се залети на своју жртву; али јазавац разумеде тај покрет, па и сам пређе у напад, скочи напред, зашишта притом претећи и шкрипну својим оштрим, као срп повијеним зубима. Тигрић се томе није надао, па брзо устукну, под заштиту мајке. Користећи се тим моментом, сестрица нападе јазавца са стране, закачивши се за њ својим као шило оштрим зубима, покушавајући да га ноктима шчепа за њушку. Јазавац је био стари, искусан борац, који је не једанпут изашао као победилац у сукобима са својим суседима јазавцима, лисицама и псима; зато, знајући из искуства, да га звер, ако га једном ухвати за врат, неће лако пустити, он се преврну на леђа и дугим снажним ноктима стражњих ногу поче да наноси кратке енергичне ударце по бедрима и трбуху свог непријатеља. Ударци беху толико снажни и болни да је млада тигрица очас пустила врат свог противника - чиме јазавац није пропустио да се окористи, те, са своје стране, клештима својих снажних вилица стегну малу тигрицу за грло, настављајући истовремено да ради стражњим ногама.

Мужјак тигрић, видећи да је његова сестра, која се очајнички борила, у опасности, јурну на јазавца и зубима га шчепа за њушку. Шикну крв и обоји крзно тигрића црвенкастим мрљама. Длаке са женкиног трбуха летеле су у праменовима. Не могући да издржи притисак мужјакових оштрих зуба, јазавац рашири своје вилице, ударцем снажних ногу одбаци од себе женку, истрже се из вилица мужјакових и, побегавши у угао, поново заузео борбени став, спреман за очајну одбрану. Њушка му је била раскрвављена, једно око исцурило, а усна пресечена надвоје.

Женка је у овом судару такође настрадала, јер су јој се на врату видели трагови јазавчевих зуба, а и трбух јој је био изгребан од његових ноката.

Мати је мирно посматрала борбу и не узимаше удела у њој, јер беше одлучила да за сада не треба да се меша.

После озбиљног отпора који им је јазавац пружио тигрићи више нису нападали, већ су само пакосно режали и демонстративно ходали око непријатеља, који је у свом куту бесно сиктао и шкљоцао зубима.

Видећи да су јој се деца уплашила и да не мисле да обнове бој, мати се диже са свог места па приђе јазавцу на два корака, као да их позива да поново отпочну битку. Охрабрени тиме, тигрићи се приближише непријатељу и прилегоше на земљу, у ставу чекања. Да би убрзала почетак ратне операције, тигрица лаким ударцем шапе гурну свога лењог сина ближе јазавцу. Овај се, видећи неминовност боја, извали на леђа, а у истом часу млади мужјак се баци на њ читавим својим телом. Јазавац, користећи се тиме, уједе га за прса, а стражњим ногама поче га ударати по трбуху. Сестра, сада већ без материног подстицања, полете да избави брата, и, дочекавши тренутак када се јазавец нашао одозго, упи се својим оштрим зубима у његов потиљак. Ова гужва потраја неколико минута. Три зверке слише се у једно клупче, ваљајући се по пећини. Чуло се само промукло дисање, потмуло режање и бректање. Борба се водила не на живот, већ на смрт. Јазавец је напрезао последњу снагу, па не пушташе тигрића из своје снажне чељусти, којом га је шчепао за грло, а тигрић, пресавивши се, ухвати јазавца за њушку и зари му нокте у нос. Овај маневар одлучио је судбину јазавчеву, јер је нос код њега најосетљивије и најнежније место тела. Снага га поче издавати и он после једног минута зевну. Тигрићи осетише своју надмоћност, па се са удвострученом енергијом упише у укочено тело свог непријатеља, држећи га зубима све дотле док се у њему живот није сасвим угасио. Када му је срце престало да куца, тигрићи раширише вилице и са задовољним режањем почеше њушити тело свог непријатеља.

Тада и мати приђе ближе, преврну јазавца неколико пута шапом и уверивши се да је мртав, својим као нож оштрим и чврстим зубима рашчеречи га на четири дела, издвојивши стражње и предње бутеве. Деца тапкаху око ње, облизујући своје окрвављене усне, нестрпљиво ишчекујући укусан ручак. Свршивши посао око черечења меса, тигрица оде даље, оставивши трпезу деци на вољу. Тигрићи се халапљиво и са задовољним режањем наклопише на јело, крцајући кости својим снажним млечним зубима и гласно мљацкајући. Нежно, масно јазавчево месо било је по њиховом укусу. Дуго су се тако сладили, те се готово и посвађаше због једног финог комадића,

али мужјак, по обичају, даде га женки и оде устрану, облизујући се и предухи себи под нос. Женка је јела спорије и марљивије жвакала храну, док је мужјак откидао велике делове и целе их гутао.

Од несрећног јазавца ускоро остадоше само папци, глава и садржина утробе.

Када се тигрићи настанише, почеше се дотеривати и чистити своја крзна; тигрица покупи све остатке и поједе их, а остави само дуге нокте зверке; и то је било све што је на крају крајева остало од несрећног јазавца.

Најевши се до миле воље и очистивши своје крвљу замрљано крзно, тигрићи се опружише на тврдој каменитојпостелји свога лежаја и заспаше дубоким сном. Трбуси им беху напети као бубњеви, а тешко дисање издизало им је грудне кошеве. У сну су очевидно преживљавали утиске свога првог озбиљног посла у животу, а тишини ноћи која се спуштала чуло се само пакосно режање.

Уверивши се да деца спавају јуначким сном, мати изиђе из пећине, па се упути у доње делове планине, где у храстовим шумама обично пасу дивљи вепрови. Киша је лила као из кабла. Међу камењем и по низинама свуда је жуборила вода. Грмљавина је потресала ваздух. Севање муња осветљавало је планинске гребене, бацајући снопове својих заслепљујућих зрака у недра као ноћ црне тајге.

Не обраћајући пажњу на олују и кишу, тигрица је ишла чврстим и нечујним корацима по гребену крша, будно, раширеним зеницама гледајући у дубину шуме.

VII НА ПОСЛУ

При светлости муње њене крупне испупчене очи сјале су фосфорастом светлошћу. Вода је у млазевима отицала с њеног глатког светлог крзна, испод кога су се слободно мицали и играли као гума гипки и чврсти мишићи.

Тигрица беше уверена да све животиње ове кишовите ноћи леже у својим лежајевима, где се лакше могу наћи него на пландишту, а, сем тога, шум ветра и кише знатно олакшава прикривање, док влага и потоци воде, чија бука пролама ваздух, сметају оштром чулу звери да осети долазак смртог непријатеља. Све те околности дадоше тигрици могућност да се приближи вепровима на најмању раздаљину, готово сасвим близу, а дебелокошци осетише страшног грабљивца тек када је једног од младих вепрова тигрица већ убила. У првом тренутку у неодлучности се скаменило цело крдо, ослушкујући режање звери и предсмртни ропец вепра, и тек после неколико тренутака свиње се дадоше у бекство кроз мрак густе честе.

Целе ноћи киша је пљуштала. По брдским јаругама и дубоким кланцима хујали су потоци. У облацима који умотаваху стрма ребра Татудинзе проламала се грмљавина, а муње пресецаше паклену таму огњеним бичевима. Врх брда величанствено се уздизаше над овим светом, где хучи бура, где хује бујне реке и где јечи тајга под навалом ветра.

Тамо у висини владала је тишина, а тамно небо сјало је милијардама звезда. Пун месец бацао је своје зеленкастожуте зраке на море облака и на гранитне стене џиновских брда.

Тигрићи су мирно спавали у својој удобној пећини када им се мати вратила из лова, напунивши свој пространи трбух свежом, врућом свињетином.

Ушавши у пећину и погледавши своју заспалу децу, тигрица леже крај њих и прихвати се брижљивог чишћења свога крзна, прокислог и пуног бодљикавог трња после путовања кроз шипраг тајге. Овим озбиљним послом бавила се она читав један сат и тек када јој је длака постала глатка и кадифенаста, смири се, протегли неколико пута, затим зевну, отворивши своју велику чељуст с купастим зубима, па се опружи колико је дуга.

Успављујући се, још једном уздахну свом ширином својих плућа, при чему се крута ребра њеног грудног коша уздигоше и спустише као огромни ковачки мехови.

Доле на подножју брда хујала је стихија, али у висини над облацима владао је свечани мир и неприступачан градић господарице тајге био је уљушкан у дубок сан.

На истоку је свитало. Бура престајаше, и само што се далека грмљавина губила у даљини. Севнуле су муње, а јутарњи рани поветарац разгонио је магловиту завесу облака, наднетих над зелени океан густих шума.

Тако је пролазило лето, кишовито и врело. Тигрићи се за то време многоме научише. Мати их је покаткад водила на своје ловачке излете. Да убијају жива створења научили су још у пећини, када им је мати доносила разноврсне звери и птице. Бој са јазавцем коначно их је уверио да се у борби мора радити одлучно и храбро, а, осим тога, увидели су како треба убијати животиње и какав треба да је начин борбе. За време излета са матером упознали су се са светом око себе и са његовим становницима, при чему им је природни инстинкт грабљиваца помагао да стекну умешност и животно искуство. Све што се мицало - трчало, пузало, пливало и летело - скретало је на себе њихову особиту пажњу, приморавало их да полегну по земљи, да би се учинили невидљивим и увребали плен, прилазећи му без и најмањег шума. Само је онај начин имао успеха, за који су се у пракси уверили да је добар. Већ су умели да разликују животиње погодне за храну и знали да има створова опасних по живот, на пример отровних змија које већ беху научили да убијају ударцима својих тешких, оштрим ноктима наоружаних шапа. Где није било довољно искуства и досетљивости, тамо их је спасавао инстинкт и животно искуство предака, наслеђено од родитеља.

Летећа птица, лептир, црв, риба која промакне у потоку, будили су у њима инстинкт грабљиваца и жељу да се докопају плена. У начину корачања, у покретима, радњама и поступцима старали су се да се угледају на мајку, која је за њих била пример и оличење свих врлина. У лову, за време вребања плена, ишли су материним трагом и подражавали је у свему, до најмањих

ситница, пазећи да не пропусти ни најмањи гест, ни један покрет мишића. Знајући то, мати се старала да при вребању плена прецизно ради, да би деца схватила смисао и значај сваког њеног покрета и маневра.

У то су време тигрићи већ из искуства сазнали да их и боја њиховог крзна штити, па су се тиме користили при вребању плена, кријући се вешто у жбуњу и корову жућкастомрке боје, где су били потпуно неприметни. Тој су се вештини такође научили од матере.

Лето је било при крају. Наступила је дивна манџурска јесен, са светлим сунчаним данима, мразним ноћима и ведрим небом. Време пасатних ветрова би свршено. Тајга се обукла у своје богато свечано рухо; нису цветови, већ лишће горело само од себе. На загаситозеленој основи шуме жутели су се као шафран оштро исецкани листови кленова, скромни листићи брезе и липе; као пурпур горели су чипкасти листови винове лозе и црвенкасте пеге бршљана и актинидије.

Кедрови, борови и бела јеловина својим густим четинама ишарали су овај шарени персијски саг, који је рана јесен пребацила преко брда и шума Манџурије.

У тајги је сазрело разноврсно воће, ораси и јагоде, и за читав животињски свет настаде празник ситости, хране и спремања поткожне залихе и мишићне масти за целу, дугу сурову зиму. Веверице и други глодари тумарали су по цео дан, скупљајући у своја стоваришта потребну залиху хране, као што су ораси, разно семење, суве јагоде, корење и другу биљну храну. Медведи, јазавци, лисице и све животиње које ће преспавати зиму, са храном траже уједно и удобна, безбедна склоништа, где ће се моћи предати мирном, безбрижном и дугом сну, под заштитом снежних сметова, кроз које не продиру ветрови.

Ово годишње доба је најрадљивије и најжурбаније у животињском свету. У свакога су пуна уста посла. Све се то некуда жури, некуда трчка; свакоме се на лицу огледају вредноћа и забринутост.

Грабљивци такође имају много посла. Сви они журе да искористе ово време за лов на травождере, глодаре и

преживаре, чији младунци, немајући довољно животног искуства, лако падају у нокте и зубе грабљивица.

Овај период пада баш у време спаривања многих животиња. Срне, јарци, јелени, лосови и дивљи вепрови, осећајући обиље животне снаге и енергије, теже да га искористе, несвесно вршећи велики закон природе - наставак рода. Тајга се испуњава риком и циком тих животиња, а љубавне песме и зачетак новог живота заглушују све остале звуке, нарушавајући свечану тишину шумску у периоду већења и почетка летаргичног сна природе.

Тигрићи су за то време поодрасли и толико напредовали да су изгледали као шипарци; али то се само тако чинило, захваљујући томе што су им снажне шапе расле брже него остало тело, и што их је бујна длака чинила много већим. Тежина младог мужјака беше достигла четрдесет килограма, а женка је за трећину била лакша од њега.

Понашање, покрети и навике беху код њих коначно израђени, али у изразу очију, у форми физиономије и у неким карактеристичним особинама телесног састава било је још много дечјега, младићког, недовршеног.

Ипак су били добре воље, а несташлуци не напуштаху њихове радознале умове; али у поступцима, па чак и у самим играма, нестало је негдашње безбрижности, која је уступила место паметној озбиљности и смишљеном раду.

Животно искуство и груби закон борбе за опстанак већ беху на њихове младе главе ставили свој печат. Инстинкт самоодбране и урођене наклоности, наслеђени од предака, служили су им као путовође на тешком животном путу.

Сада је тигрица све чешће и чешће изводила своју децу из пећине, допуштајући им да сами, без њене непосредне помоћи, могу ићи у лов и набављати себи хране.

У прво време имали су много неуспеха, погрешака и разочарања, али поступно, стичући знања и искуства, савладаше тешку науку. Корен учења горак је свуда, за људе и животиње. Тигрићи су често морали да гладују, јер је у септембру код мајке пресушило млеко, па су се морали задовољити само месном храном. Мати је увек могла да за њих набави у обиљу

хране, али са гледишта практичности хтела је да их примора на самосталан рад, знајући да глад није шала и да је она најбољи учитељ и наставник у животу.

Вребање звери тешко је успевало тигрићима. Отпочели су са ситнијом дивљачи, са зечевима, јаребицама, веверицама и мишевима. После вежбе на њима, тигрићи скренуше своју пажњу на крупније животиње: на младе срне, дивокозе, мошусе и јазавце. Мати је стално пратила децу и пажљиво мотрила њихову ловачку праксу, доводећи их до осетљивијег плена и показујући путеве и начине вребања. За време тих екскурзија породица се удаљавала и по десетак километара од пећине и одмарала се преко дана на ма коме згодном месту, али понајвише у брдским дољама, у запарложеним виноградима и у ниској лесковој шумици. У своју пећину на врху Татудинзе враћаху се све ређе и ређе, пошто им је ловиште постајало све веће.

VIII ГОРКО ИСКУСТВО

Ујужним гранама Татудинзе, у каменитим расапима, по степеницама вертикалних стена, живе многобројне дивокозе.

У пећинама и удубљењима стена налазе оне склоништа и скровишта од ветрова и непогода. Каткад се на таквим местима нагомила велика количина њиховог измета у облику омањих куглица, које личе на кедрове орашчића. У понеким пећинама тај измет лежи у дубоким слојевима, до једног метра дебелим; вероватно се овде тај измет слагао вековима, па зато доњи слој представља густу, компактну масу, готово скамењену.

Дивокозе су чеда неприступачних, кршних планинских грана; ту се оне рађају, ту, хранећи се алпским травама и биљем, налазе себи храну и склониште од невремена, од многобројних непријатеља међу пернатим, двоножним и четвороножним грабљивцима. Брдски орао често својим снажним крилима обори младе дивокозе у провалију, где се ове размрскају и угину.

Крвожедни рис, брз као муња, леопард и силни тигар вребају те брдске пустињаке у њиховим каменим тврђавама и ћелијама. Али затећи изненада дивокозу веома је тешко. Она је вазда у очекивању, и код најмањег знака опасности у трен ока нестане у лавиринту крша и стрмих стена, чинећи невероватне скокове, одбацујући свој снажни труп, као челик чврстим ногама, на којима имају округла и као камен тврда копита.

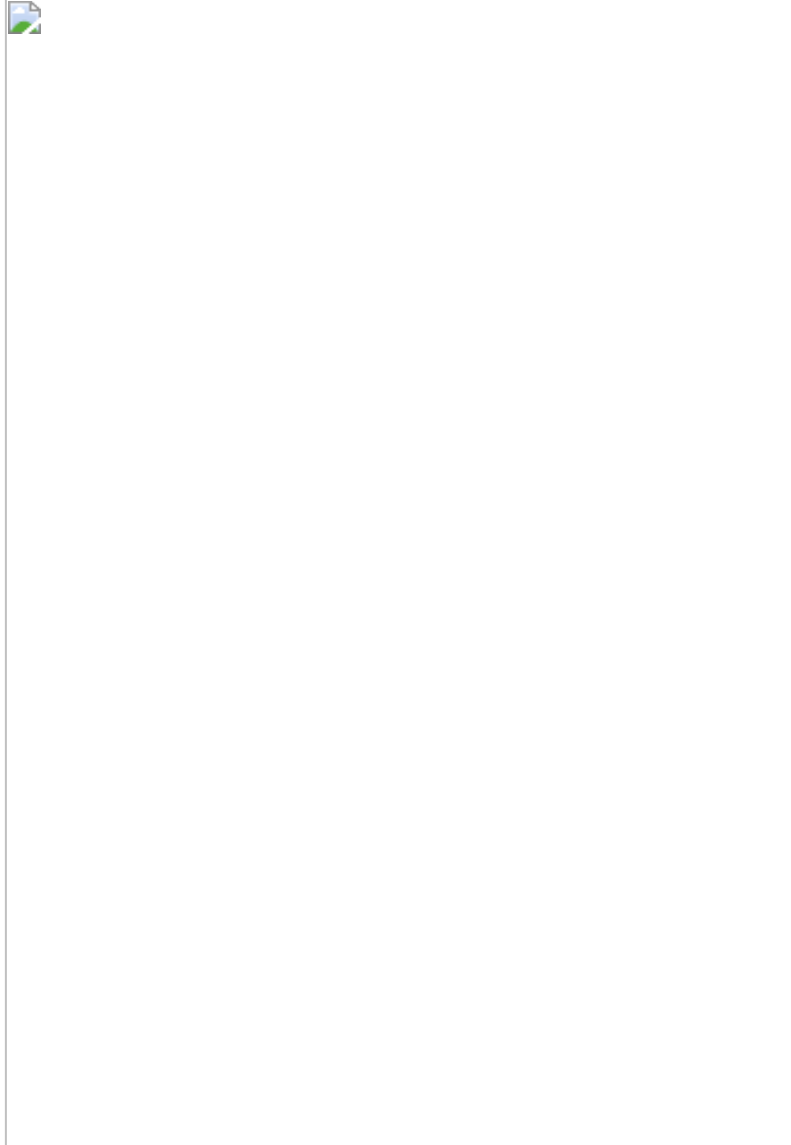
Дивокозе су одвише нежне према деци. Мати и отац са самопожртвовањем штите своју децу од нападача и најјачих грабљиваца, и при томе увек гину, дајући младом поколењу могућност да се бекством спасе. Женке и мужјаци имају омање, помало натраг повијене, оштре рожиће, којима се, у случају потребе служе, ванредно вешто и поразно брзо, наносећи дубоке и опасне ране; осим тога, ударац дивокозе обично је изненадан и тако снажан да је у стању да обори и велику зверку; а ако дивокоза, из неопрезности, стане на ивицу провалије, и она ће бити бачена доле, где ће наћи и свој гроб. Стари искусни грабљивци познају те особине дивокозе, па зато вребајући гледају да ударцем шапе оборе с ногу једног или оба родитеља; млади се тада збуне, па често и сами постају плен грабљиваца.

Кад приметити опасност, матори јарац тупка предњим ногама и даје глас налик на звиждање, после чега се цела група укочи на месту, као скамењена. После другог звиждука, младеж нагне бежати, а за њом и старији; али ако се понеки од младих загледа некуда и тиме изгуби могућност за брзо бекство, матори јарац или коза као муња насрне на непријатеља, с главом обореном доле, и задаје му изненадан и жесток ударац, који није у стању да спречи чак ни тако окретна и брза скитница као што је леопард.

Обилазећи своја ловишта у пределима Татудинзе, тигрићи се једном упутише по гребенима стрмих гранитних стена јужних страна и на једном завијутку нађоше се лицем у лице с породицом дивокоза, која се састојала из маторог јарца, женке и двоје јарића. Мужјак је, по обичају, стајао на стражи, а мати је с децом лежала подавијених ногу на ивици обронка, преживајући храну.

Мужјак-тигрић, идући напред, први је опазио лак плен; пружило се по земљи и почео да вреба најближе јаре. Млада тигрица укочи се од изненађења и посматраше маневар свога брата, који беше допузио сасвим близу до јарета и био спреман да се залети на њ.

У мртвој вечерњој тишини која се спуштала одјекну пискава и дрхтава цика, сигнал за узбуну. Женка и јарићи утренутку беху на ногама и чекаху нов сигнал. Ово чекање беше довољно за тигрића. Он се баци на плен, учинивши омањи скок по ивици обронка. Другог сигнала није било, али, брзином стреле пуштене с лука, матори јарац јурну на тигрића док је још био у скоку и удари га својим снажним челом у ребра тако жестоко, да овај одлете два метра увис, преврну се у ваздуху и неста у провалији. Млада тигрица видеела је из своје заседе све што се десило, па је била тако збуњена и уплашена да није могла одмах да се снађе и да се одлучи како да поступи у насталој неприлици.

Породице дивокоза одједном нестаде у пукотини стене, а женка тек тада изиђе иза гребена да потражи брата; али, овога нигде није било. Клонула духом, сумњајући, обишла је све кутове брдског гребена, и најзад пришла ивици обронка и погледала доле, где се, у дубини од десет метара, на дну јаруге обрасле травом, мицала пругаста фигура малога разбојника.

Само захваљујући дебелом слоју мекане траве која је покривала дно јаруге, тигрић је могао остати читав, иако су му ребра, леђа и глава подобро настрадали од пада и ударца који му је нанело тврдо јарчево чело.

Неко време прележао је на месту не мичући се, јер је био онесвешћен од пада; затим с тешком муком стаде на ноге, једва схватајући шта се то с њиме збило.

Ребра и ноге болели су га а десно раме неиздржљиво га је тиштало. Поцикујући и дозивајући мајку тужним маукањем, тигрић погледа око себе и спази на ивици стене своју сестру, која га је пажљиво посматрала.

Гласним жалосним маукањем он је позва к себи. Послушно срце женке не могаде остати равнодушно, и она поче да гледа како ће се спустити до брата.

Дуго је морала да тражи згодну стрмину и најзад, напипавши меким стопалама предњих шапа поуздане тачке ослонца међу многобројним оштрим шиљцима усправне стене, она се, хватајући се за најмање пукотине у камену, срећно спусти.

Брат је пажљиво посматрао сва њена кретања, и када је сишла доле, полете к њој, тражећи њено саучешће и умиљавање.

Оњушивши га са свих страна и видећи да опасности нема, она замаука нежну материну песму, исказујући своје саучешће и милошту својим језиком, којим поче да облизује повређена места на братовљевим ребрима и глави.

Од повреда, страха и дубоких преживљавања тигрића обузимаше сан, и он, тихо предући, леже поред сестре и заспа блаженим сном.

Она, лежећи крај њега, задуго не могаде да заспи; у њеној малој глави ројиле су се разне мисли; њен је мозак радио појачано, кувајући као у котлу преживљене утиске дана. У њеној

глави слагали су се одређени закључци, фиксирале конкретне фигуре и форме.

Јасна месечина беше се указала над шиљастим гребенима шумовитих планинских коса, када се тигрица вратила са своје ловачке екскурзије у пећину на врху Татудинзе и, не нашавши тамо децу, упутила се да их тражи, ослањајући се не толико на њух, колико на нагађање и памћење.

Знајући куда је и по каквим местима водила децу, она брзо откри траг, те их нађе у познатој нам јарузи, где су тако слатко спавали младићским сном.

Као и све друге животиње мајке породице, тигар нема добар њух, те се приликом вребања плена ослања готово искључиво на слух и вид, који су код њега чудесно развијени.

Тигрица, пак, без обзира на слабост њуха, скоро тачно иде трагом своје деце, јер њихов специфични воњ распознаје она својим неосетљивим носом међу мноштвом разних других шумских мириса.

Дошавши до ивице стрме стене, где је њен син доживео изненадну катастрофу, угледа она на дну јаруге своју децу где мирно спавају.

Једним гигантским скоком баци се својим телом доле, а то је учинила тако меко и нечујно да се тигрићи нису ни пробудили.

Не треба ни говорити с каквом је радошћу матери миловала и мазила своју изгубљену децу када их је нашла! Тигрићи се пробудише и полетеше ка мајци.

На дну јаруге, у ноћној тишини, чуло се гласно маукање тигрице; њена љубавна песма-успаванка, вибрирајући ниским гласовима, брујала је под сводовима густе шуме.

Пошто је олизала децу од главе до ногу, матери их одведе у стари лог на врху планине.

IX СТИГЛА ЈЕ ЗИМА

Златна лепотица јесен била је при крају. Тајга је поступно скидала своју шарену одећу. Жуто и мрко лишће покривало је сада дебелим слојем земљу стврднуту од ноћног мраза. Иако су топли сунчани зраци загревали њену површину, ипак је северозападни ветар с висоравни Монголије и Сибира већ доносио оштру хладноћу, сваким даном све суровију; а при крају октобра мраз од двадесет степени беше окувао копно и воду, претворивши их у камен и стакло.

Ниски снежни облаци прегонили су се у плаветнилу дубоког неба, а студена олујина с мећавом, налетајући на врхове планинских џинова, покривала их је белим капама неначетог снега.

Величанствени врх Татудинзе блистао се и треперио на сунцу, истичући се оштро на небу, уоквиреним тамним кедровима и густим јеловим шумама.

Пред вече, извукавши се некако из брлога, тигрићи беху изненађени сликом која им је пукла пред очима: бео покривач снега сакрио им је од погледа све оно на шта су се биле навикле њихове очи у току пола године.

Заставши пред излазом из пећине, дуго су престојали на граници снега, не усуђујући се да учине ма и један корак по белој простирци, по елементу њима непознатом. Најзад, мужјак, умешнији и смелији, покуша да предњим шапама стане на тај сјајни, паперјаста саг. Први осећај хладноће на меканом, осетљивом табану и прстима шапа био је за њ нешто неочекивано; он устукну, али радозналост да настави испитивање нагна га, и он учини још неколико корака по снегу; затим подиже предњу шапу, оњуши табане и прсте и, не нашавши ничег особитог, језиком окуси снег и виде да је то позната му вода; тада, осетивши жеђ, са задовољством поче гутати снег, маучући себи под нос песмицу. Сестра је за то време стајала код улаза, мотрила брата, и видећи резултате његовог извиђања храбро се упути за њим, опрезно газећи и отресајући шапе од снега нахватаног на њима.

После четврт сата, помиливши се с појавом дотле невиђеном, тигрићи су већ крстарили по белој снежној простирци; скакутали су, ваљали се по њој, трчали, покушавајући да једно друго оборе у снег.

Стара првородна длака на тигрићима баш се у то време мењала. Облачили су топле длакаве бунде, пред долазак зиме с њеним мразевима и хладним ветровима. Купање у снегу олакшало им је процес лињања и стара, ислужена длака, заједно с влажним снегом, опадала је у праменовима.

Њихова нова одећа личила је на одећу одраслих и била је исто тако лепа и шарено обојена; али, основа јој још не беше добила ону интензивну црвеномрку боју, коју има крзно одраслог тигра.

Матора тигрица беше се у то време већ олињала и обукла раскошну крзнену бунду црвенкастомрке боје, ишарану црним, кадифеноатласним попречним пругама. Као челична опруга вазда опружени јој реп такође је обукао длакав муф.

С појавом снега, средином новембра, када је северозападни ветар нарочито беснео на висинама планинског ланца Љао Е Лина, тигрица је оставила свој лежај на врху Татудинзе и прешла с децом у доње планинске крајеве, на њене јужне стране, где сунчани зраци греју разголићени гранит, дајући топлоту и потребну удобност за уређење новог склоништа. Али ово склониште није могло бити стално, јер су поодрасли тигрићи, а и сама тигрица, осећали потребу за обилнијом храном, па су морали да стално тумарају за крдима вепрова, која су се сељакала на друга места где има хране.

У октобру и новембру вепрови бораве у храстовим шумама, на јужним планинским странама, где се гоје на жиру. У децембру и јануару, кад сазрева кедров орах, а шишарке опадају с дрвећа, вепрови се селе у кедрове шуме. Фебруар и март, то су месеци глади; крда вепрова растурају се у групе, по полу и узрасту, и лутају по лесковим и храстовим шумама.

Матори мужјаци издвајају се из својих крда и воде самачки начин живота. Ове аскете претварају се на крају крајева у окореле песимисте; незадовољни су целим светом, жучни и пакосни. Тако и заврше свој век, ван свога друштва, док им природна смрт или господар тајге, силни тигар, не прекрати

суморне дане без радости. Али и тигар више воли да лови младе, јер се до њих долази лакше, а и месо им је укусније и нежније, и тек у крајњем случају глад га нагна да нападне каквог маторог самца у његовом логу, при чему јунак тајге, искусан борац, скупо продаје свој живот и брани се очајно и бесно, с мржњом која се у њему накупила.

Само потпуно зрео тигар, који је достигао крајњи узраст и физички развитак, одлучује се да ступи у двобој са зловољним пустињаком тајге. Често се дешава да тигар у тој борби добије тешке ране, које га и осакате. У то доба зуби у вепра толико израсту да им се врхови превијају натраг, те приликом удараца не могу дубоко да се зарију у рану, због чега не стварају онај ефекат којим је праћен ударац младога вепра, чији зуб има облик јатагана; па ипак, захваљујући искуству и сталној вежби у владању оружјем, матори усамљеник показује се као одличан борац, опасан непријатељ и самог тигра. Последњи у тој борби треба увек да буде у приправности, у пуној готовости да одбије изненадни ударац зубима, иначе је погибија за нападача неминовна.

Због необичне осетљивости и опрезности самца, напасти га изненадно чак је и за искусног тигра готово немогућно, па је зато борба увек отворена, при чему вепар заузима одбрамбену позицију, штитећи свој стражњи део стаблом каквог дрвета, док тигар гледа да замори жртву вештим маневрисањем. Задатак грабљивца своди се на то да скочи на противника и да му прегризе гркљан. Овај задатак није баш лак, јер вепар будно пази на тигрове покрете и увек је готов да му нанесе смртни ударац једним од својих оштрих зуба-јатагана.

Дешава се да тигар хвата вепра замарањем, то јест да легне према њему на десет корака и чека тако док вепар не сустане и док му пажња не ослаби, па тада као муња највећом брзином јурне на њ; својом тешком шапом почне га ударати по носу и тиме скреће правац удараца зуба, а у исто време скаче му на леђа и хвата га страшним чељустима за потиљак при чему његови купасте зуби продиру у дебљину вратних мишића, раздире му вратне жиле, а коренасти зуби као џиновска клешта цепају гркљан; у исто време десна предња шапа, наоружана

оштрим ноктима, као челик пада на вепрову дугу њушку и скреће му главу у страну.

Први вепров покрет - то је пад напред, али тешки јахач вуче се својим стражњим ногама по земљи, а глава скренута на једну страну смета вепру да бежи. Читава борба не траје ни један минут. Вепар се извали и испусти последњи дах под тежином противника, тешког двадесет пудова.[1]

Али ако тигар промаши и не успе да својом чељусти ухвати вепра за потиљак, тада се борба отегне на неодређено време, каткад и на сат-два; то зависи од снаге и искуства оба борца.

Каткад, пак, веома ретко, борба се не окончава ничијом победом, и тада се оба противника разиђу, односећи на себи трагове очајне борбе, јер су ране од троструких вепрових јатагана и седефастих ноктију гигантске мачке доста дубоке.

Са свињама и младим вепровима одрасли тигар излази лако на крај, па му је зато свињетина главна храна.

Тигар обично борави у близини крда вепрова и узима себи за ручак ма кога од њих. Он прати то крдо, ма куда оно кренуло, док не уништи све до једнога. Мештани Кинези кажу да тигар пасе крда вепрова, и доиста "страшни пастир" узима свој крвави данак с немилосрдношћу деспота.

X ОТАЦ ВАНОВ

Настао је новембар. Сурова зима је својим белим, паперјастим сагом покрила брда, долине и шуме. Ледени дах поларних сибирских пустиња, преваливши Хинган, одваљао се ка обалама Нипонског мора.

Звери и птице преселише се из тајге на јужне планинске стране, на присоје, где јарко сунце својим животворним зрацима тако греје да снег не може да се одржи, те се разголите површина земље и гранитни песак, пуни презрелог жира и лешника.

Медведи и друге звери завукли су се у своја скровишта да преспавају до пролећа, а снежни сметови сакрили су их од света белим покривачем, кроз који мраз не продире.

Жир и лешник родили су обилно; вепрови се налазе у дубинама предгорја Љао Е Лина, груписани на неколико места у многобројна крда од по неколико стотина глава.

За овим крдима у пределе планине Татудинзе дођоше и тигрови, те их се на сразмерно малој пољани од неколико стотина квадратних километара окупило више десетина.

Међу овим грабљивцима нарочито се издвајао својом величином један матори мужјак, јунак по свом саставу, ванредно тежак и масиван. На његовом широком челу и потиљку стајали су хијероглифи "Ван" и "Да", то јест "Велики кнез".

Њему су се покоравали сви тигрови. Живео је усамљено међу каменитим кршом Татудинзе, силазећи ратко у долину, где су пландовала многобројна стада вепрова, срна и коза. Често је присвајао туђ плен, а власници тог плена, по какав матори уважени тигар или тигрица, немо су му се уклањали с пута, остављајући свом господару право на своје не само покретно, већ и непокретно имање; чак су му уступали и пећину која би се њему свидела. Његова власт била је неограничена, и он је мирно примао све знаке поштовања и уважења према себи, као нешто што треба да буде.

При сусрету с њим, сви његови поданици силажаху с пута, и са пуно поштовања чекаху да он прође.

Свестан своје надмоћности над становницима тајге, он је био веома озбиљан и лаган; сви његови покрети беху пуни

достојанства и господства. Читава његова фигура оличавала је страшну елементарну снагу и неумитну вољу.

Не бојећи се човека, он нити је избегавао сусрет с њим, нити му је наносио какве штете; презирао га је као слабачко створење. У сусрету с ловцем наставио би свој пут мирно; ни оком не би трепнуо, као да никога и нема.

Становници тајге познавали су га већ много година и одавали му божанске почести; на брдским висовима њему у почаст подизаху идоле са натписима који су значили молитвено обраћање господару брда и шума, само да га умилостиве и одобровоље.

Велики Ван је знао какву чаробну моћ ужива међу људима, па, видећи страх и трепет које им улива, држао се онако како томе одговара; није обраћао никакву пажњу на представнике човечјега рода, које би случајно срео на путу. Он их је потпуно игнорисао као плен, а презирао као непријатеље. Вазда сит и задовољан, био је доброг душевног расположења и у буквалном смислу речи владао је тајгом, не наилазећи нигде на препреке у испољавању своје воље. Староседеоци, ловци на звериње, рачунали су да има око педесет година, и знали су му родословље све до трећег колена.

Његов отац, велелепни корејски тигар, умро је од старости на врху светог брда Бај Тоу Шан (корејски: Пак Ту Сан), у пећини Великога духа аждаје. Његова смрт беше обележена замљотресом, јер се Велика аждаја, која спава у брдским недрима, преврнула у својој пећини, а њен врели дах, у виду сумпорне паре и отровних гасова, избио је из дубоких пукотина на самом врху. Небеско језеро које мирује у кратеру вулкана кипело је и колебало се, шаљући своје животворне свете воде у реку Жутог Лотоса.

Народно предање каже да ће се душа великог човека, вршећи циклус преоваплоћења, настанити у телу Великог Вана, а с његовом смрћу прећи у лотосов цвет, невидљив за смртне, и остати у њему до потпуног очишћења и спајања са свеопштом душом Васељене. Воде реке Сунгаре, засићене дахом Велике аждаје, носе у себи животворни извор и спасоносну моћ.

Цвет жутог лотоса цвета једанпут у педесет година, када умире Велики Ван, а цвет му живи три дана. Видети га може само човек светог живота, без људских порока.

Пре четрдесет година, још као млад тигар, у шумама Омосјанског округа, био је мрежом ухваћен у једном од царских ловова, за зверињак у Пекингу; али учени људи из пратње Богдихана познадоше у њему Великог Вана, па га с почастима пустише на слободу. За време ове церемоније био је присутан главом Богдихан, а тигар, нашавши се на слободи, мирно приђе владару Кине, поклони му се до земље, па полако оде у своје драге шуме. Тако прича легенда.

Чаробни, мистични страх који тигар улива у народе источне Азије прастарог је порекла; потиче још од почетка историје човечанства, када су на земљи владале дивље звери.

Примитиван човек, наоружан каменом секиром и тојагом, морао је да брани право на живот, и да води борбу на живот и смрт са становницима пећина. Непросвећени људски ум тог далеког доба притиснут смртним опасностима неравне борбе, у свим појавама силе непријатељске природе видео је натприродни закон, и обавио божанственим ореолом неке нарочито крвожедне и опасне грабљивице. Међу такве грабљивце спадају тигар у Азији, лав у Африци и јагуар у Јужној Америци.

Необична снага, чудна окретност, брзина кретања и ванредна подмуклост џиновске мачке и у данашње време запрепашћују човека, наводећи га на мисао о нечем натприродном. Мистично душевно расположење, полудивљи народ, под утицајем предања далеке старине и легенди давно прошлих поколења, створио је себи особит култ тигра, везан с нарочитим обредима.

Култ тигра, као и култ аждаје, дубоко је укорењен у психологији Кинеза и уживео се с њим, поставши потреба његовог свакидашњег живота. Нарочито се то опажа код брдских и шумских становника, где је човек приморан да живи у првобитној дивљој природи и да долази непосредно у сукоб са господарем тајге.

Чаробност коју ужива тигар међу неким народима Азије делимице се шири и на дошљаке Европљане, те су, тако, понеки

ловци на крупне звери платили својим животима сусрет с тигром, јер не беху у стању да подигну пушку и да је испале.

Продорни поглед свирепог грабљивца сваког човека, нервоза и морално непостојана, лишава воље и паралише му нервне центре, те се као последица јавља привремени нервни потрес или парализа органа за кретање. У таквом стању човек лако постаје жртва грабљивчева.

Нису све животиње у подједнаком степену изложене таквом психичком стању, јер вепрови који имају грубљу нервну организацију не пате од тога; али јелени, козе, пси, па чак и медведи, често падају у тигрове канџе у стању нервног трансa.

Слична појава види се и код других грабљивих животиња, које силом савлађују свој плен; тако смук хипнотише антилопу, отровница змија - питомог зеца, паук - муву, и тако даље.

Због зимске студени, да их заштити од хладних северних ветрова, тигрица је одвела своју децу у доње крајеве Татудинзе, где је имала своју драгу, удобну пећину, затворену са три стране гранитним зидовима и покривену дебелим слојевима трулог лишћа. Ту је било топло и угодно као у соби.

Светло зимско сунце грејало је гранитне плоче код улаза у пећину. Ту су тигрићи волели да проводе време у играма и ту су се одмарали после обилног ручка, који се састојао од младе свињетине.

За то време већ се беху научили да се самостално, без учешћа мајке, сналазе с прасићима, па чак и са једногодишњим свињама. На мужјаке још се не беху одлучили да нападају, јер су из искуства знали да за тај посао још немају снаге и да за то треба много труда. Нејаких прасића има много, а маторе свиње, које би могле стати у њихову одбрану, тигрица је отерала даље.

Тигрићи су расли и гојили се, а пред крај зиме, у фебруару месецу, могли су већ живети самостално; али мати се није могла одлучити да их напусти, иако је њу позив природе, позив љубави и дружење са себи сличнима, мамио у даљину дубоких планина, откуда се разлегао глас мужјака и урлик љубавних такмаца. Материнско осећање надјачало је у њој инстинкте љубави. По њеном мишљењу, деца су била још мала и неспретна за

самосталан живот. Стога је угушила у себи позив природе. Мати је била јача од женке.

Често, усред ноћи, враћајући се са децом из лова, она је својим осетљивим ухом послушнички гласове мужјака, који допирају из дубине тајге, те јој је срце обамирало, а нервозна дрхтавица прелазила целим телом. Она би застајала, а жалостиван уздах отимао би јој се из груди.

Али чим би погледала у децу, која су је стално пратила, она би одагнала од себе искушење, дубоко и тешко уздахнула, и, покоравајући се покличу најмоћније тежње крви, послушно би ишла свом удобном породичном логу.

Тако су пролазили дани. Настало је пролеће, а затим је дошло и лето. Једногодишњи тигрићи изгледаху као одрасли. У њиховој спољашњости и покретима нестало је оне младићске неспретности, тромости и напрасите живахности. Искуство живота и вечита борба за опстанак ставили су на њихову душу тешку руку. Њихове мисли и радње доследно су се слагале. Сваки корак им је изгледао смишљен, ниједног излишног покрета не би учинили.

Све су се ређе играли и скакутали, а саме игре имале су други карактер: сада су се више вежбали у вребању једно другог, у борби, при чему је, као и пре, мужјак рачунао на своју снагу, а женка на подмуклост и лукавост.

Тежина женке достигла је осамдесет килограма, а мужјак је тежио још више и изненађивао развитком главе и предњих ногу; на његовом широком челу беху исписане црте хијероглифа "Ван", а на потиљку, где је расла будућа бујна грива, оцртавали су се знаци другог хијероглифа "Да" - Велики.

То је био син Великог Вана; будући Господар брда и шума бескрајног Шу Хаја.

XI ШУХАЈ - ШУМСКО МОРЕ

Од корејске границе па до обала амурских, на стотине километара пружају се планински ланци. Њихови гранитни врхови, оштре косе, кршевити и равни нагиби, мрачни кланци и широке долине, све је то обрасло непролазним прастарим шумама.

Пре двадесет година све су те зелене шуме биле пусте и ненасељене. Тајанствену тишину њихову реметили су само крици звериња и непрекидни жубор брдских потока. По једва приметној зверињој стази полако би каткад пролазио полудивљи ловац или каква скитница Хунхуз. У пределима брдских потока, у дубоким клисурама гнезде се сиромашни рибарски кућерци и ловачке фанзе.[2]

Ово шумско море зове се Шу Хај, а тако мештани зову и сав источни део Гиринске провинције. Доиста, зелени вали шумовитих брдских гребена заузимају сав тај пространи терен, и личе на укочено море, које се губи у безобалној даљини сунчаног хоризонта.

Ово је особити свет тајге, али не сурове, једнолике, туробне тајге Сибира, већ богат, диван свет суптропских шума, с његовом бескрајном разноликошћу биљних и животињских облика.

Овде влада звер, а не човек. Као и у првобитним шумама епохе герцијара, човек је теглио свој јадни живот, водећи непрекидну борбу с дивљом природом.

Све је овде подсећало на далеку старину ишчезле геолошке епохе. Људи и животиње сачували су се овде у прастарим приликама дивље пустиње.

Такав је и Шу Хај, прастара шума Гиринске провинције. Он има своју бурну историју, своје законе и своје легенде, везане са предањима дубоке старине.

Али, са спровођењем железница и насељавањем тог краја, терени ових шума поступно се смањују, а њихови дивљи становници одлазе у дубину зелене стихије, тражећи усамљеност и заштиту у нетакнутим и неначетим деловима тајге, удаљеним од људских насеља и саобраћајних путева.

Појаву старог Господара шума ускоро уочише ловци на звери, који живе у околини Татудинзе. Глас овај брзо се разнесе по целој тајги, од граница Кореје до границе К Вжд.[3] Стари становници тајге поново почеше причати да Ван није дошао овамо узалуд, да је његов долазак опасан по људе или да је везан с личним пословима Господаревим.

Судећи по његовом држању, мештанима није претила никаква опасност, те се ловци на звери умирише и наставише да се баве својим уобичајеним пословима.

Господар је већ био стар, и дошао је да посети другарицу, која живи са својом децом у планини Татудинзи.

Једне лепе летње ноћи, када се тигрица одмарала са својом децом у пећини, он се појави пред њом, нечујно газећи својим силним кадифеним шапама по основи од сагорелог шумског смећа.

Спазивши мужјака где јој долази, тигрица наћули уши, спремна да га отера, али, познавши свога господара, она се некако сва згрчи, прилеже на шапе и одмили к њему, покорно спустивши главу и маучући умиљату песму.

Господар приђе својој другарици, милостиво зарежа и поче јој својим грубим храпавим језиком облизивати њушку.

Тигрица је била сва блажена; ваљала се пред њим по земљи као маче, и исказивала своје задовољство како је год умела.

Она му је била верна жена и чувала је у свом срцу сећање на њ.

Деца се према свом оцу нису понашала баш тако пријатељски; испочетка су фрктала и туђила се, али убрзо, видећи како се мајка понаша, допустише му да им облизне нос и уши, што је код тигрова знак љубави и наклоности.

Такав је био састанак Господарев са својом породицом. Преко целог лета матори тигар живео је с њом, одлазећи у лов и у шетњу, и тек касно у јесен, када се врхови брдских дивова покрише снегом он заувек оде у Кореју, онамо где се пушила у облацима каменита гомила Пак Ту Сана.

Његов син, Велики Ван, означен самом природом, није растао сваког дана већ сваког часа, а када је настала друга зима, био је

два пута већи од своје сестре и није уступао матери - ни у величини, ни у снази.

Било је близу време "зверињих ноћи", када се сви тигрови скупе и воде заједнички живот. То је најмирнији период у животу тигрова.

Мужјаци се умиљавају женкама и флерт праћен серенадама и риком супарника, цвета под сводовима густе шуме, у јеку зимске студени и леденог даха Сибира.

Настаде и јануар. Тигрићи се све ређе и ређе враћаху у своју пећину, а матери, заостајући у самоћи, све чешће и чешће ослушкиваше гласове звериња, гласове који позивају на љубав.

На крају крајева, изгубивши децу, тигрица, послушна заповестима природе, крену ка томе чежњивом гласу и више се није вратила у своју пећину.

Тигрићи су се појединце каткад враћали, по старој навици, у своју пећину, али, не наставши тамо никога, напустише је и живљаху сами без мајке још пола године. А затим, када је дошло време љубави, разиђоше се на разне стране.

XII КАДИФЕНА БУНДА

Утамној мртвој кедровој шуми, куда једва продиру сунчани зраци и где влада вечити полумрак и где заудара на влагу, маховину и гљиве, живи породица хитрих, окретних и крвожедних животињица, које по спољашности личе на омање змије.

Њихове шиљасте њушкице, с голим покретљивим носем вечно су у покрету; будне смеђе очице лете им брзо тамо-амо, као мишеви, али чешће када њима траже свој главни плен, жустру веверицу; осетљиве њихове уши могу да ухвате и најмањи звук у врховима кедрова-дивова, и тешко забленутом, несташном глодару ако падне у очи немилосрдном грабљивцу! Од њега се не да побећи! Тај је грабљивац-самур! На фигуративном језику тајге он се зове "Веверичја смрт".

У дупљи неке старе тополе имали су своје гнездо мужјак и женка самури. Већ су се давно населили овде, не пуштајући друге самуре у своје ловиште. Чак су ујесен и њихова деца, као већ одрасла, напуштала родитељско гнездо и тражила себи друге крајеве за свој грабљивачки рад.

Матори самур - Кадифена Бунда - звизну из своје дупље и мрдну својим осетљивим носом на све стране.

Веверица у близини нема, но није ствар у томе; јер, има ли љућег непријатеља од хималајске куне, која прати самура и уништава свог рођака, чак и у властитом гнезду?

Све је, на срећу, добро. Ни трага, ни воња од куне нема.

Може се слободно поћи у лов.

Мужјак и женка изиђоше из свог лежаја, па се по стаблу дрвета спустише и одоше старим својим трагом на врх гребена, где се беху склониле веверице.

Дуго лутаху они по кедровој шуми, док најзад не нађоше свеж веверичин траг по снегу, крај старог кедра.

Мајушни грабљивци добро су се разумели, те су знали шта треба да раде. Разишавши се на разне стране, узеше веверицу на око, Кадифена Бунда брзо се успуза на кеदार и заседе пред дупљом, где се налазило гнездо глодара, а његова другарица пође по трагу зверчице. Грабљивац није морао дуго да је тражи,

јер су га његов фини нос и слух руководили у сваком његовом раду. Веверица је седела на грани код стабла старога кедра, па се замислила, огрејана зрацима зимскога сунца. Угледавши плен, самурова женка стрмоглавце полети за њим, уздајући се у своју брзину. Кад веверица виде каква јој несрећа прети, појури као муња своје гнезду, али је тамо вребао самур мужјак. Једва је бегуница успела да избегне грабљивчеве зубе, кад је одостраг сустиже самурова женка, од нестрпљења и пакости шкрипећи зубима. Смрт је била близу, и несрећној веверци не остајаше ништа друго до да стрчи са високог кедра.

Удесивши шапе и испруживши китњасте реп, зверчица се уједначено, као авијатичар са падобраном, спусти и зарони у мекан снежни покривач.

Баш у то време испод кедра је пролазио Ван, враћајући се у свој лог после успелог лова на вепрове.

Мајушна зверчица, која је летела у ваздуху, изазва његову радозналост.

Он застаде и шапом напипа место у снегу где је нестала веверица.

Уплашена од изненадне појаве огромне шапе, зверчица пожури да се извуче из свога скровишта и учини скок у висину, подигнувши читав облак снежне прашине.

Цела тигрова њушка била је посута снегом, као брашном.

Он се збуни и, зачуђен, устукну.

У то је веверица провирила испод меканог душека и изашла на угажену стазу Ванову. Она седе на стражње шапе и радознало поче посматрати строгог цара тајге, како стоји пред њом.

Заборавила је већ и на опасности које јој прете одозго, и сва је била обузета посматрањем.

Ван је такође радознало гледао у мајушну зверчицу која се, као птица, спустила са високог кедра, и у његовој глави рађаху се нове мисли.

Самури, мужјак и женка, спустили су се дотле по стаблу дрвета, у потери за хитрим глодарем.

Кадифена Бунда, разјарени злотвор, налети на Вана и застаде крај њега, са шапом подигнутом увис.

Он беше запрепашћен због овог неочекиваног сусрета и стојао је пред огромним грабљивцем сав дрхћући од пакости и љутине.

Заслепљен од потере за пленом, самур гледаше у тигра као на препреку и сметњу у лову, па су му сићушне изразите очице сјале гневом и јарошћу.

Био је готов да скочи на Вана, и срдито искезивши зубе, поче сиктати као змија, у немоћном огорчењу.

Велики Ван је први пут видео пред собом мајушног грабљивца, па га изненадише јунаштво и очајничка одлучност овога кепеца.

Било му је мало чудно што он, Господар тајге, који улива страх и трепет свему што живи, мора да се уклони испред малене животиње, која је показала такву нечувену храброст.

Веверица, која је без страха гледала у очи тигру, при самом погледу на свог смртног непријатеља, немилосрдног самура, згрчи се од страха и наже бежати.

Први покрет јој је био да се што брже успуза по кедрову стаблу, и да потражи спас у гнезду.

Кадифена Бунда, видећи да јој плен одлази, још једном искези своје зубе на цара тајге и хитро настави потеру.

У трен ока оба грабљивца била су већ на дрвету, па су гонили једног глодара по стаблу и гранама, док овај није сустао и почео тешко да дише.

Главни задатак им је био - не допустити веверици да се дочепа гнезда и уморити је гоњењем. Током овог гоњења они отераше веверицу далеко од њеног гнезда, на друго дрво.

Тигар је одоздо непрестано пратио цео овај ваздушни лов, изненађен окретношћу и издржљивошћу малих грабљиваца.

Он је у њима видео исто такве неуморне и савршене грабљивце као и он што је био, али надмоћност је ипак била на њиховој страни: они могу да јуре по гранама највећег дрвета, што је немогућно њему, свемоћном Господару тајге.

Први пут у његовом мозгу покрену се осећање зависти.

Он никоме није завидео, ни човеку с његовим вештим справама за убијање, ни медведу због његове умешности нападања, али се просто заносио мајушним самурима, уживајући у свим њиховим покретима, њиховој окретности и знању да се докопају плена.

Сустала до изнемоглости, веверица остаде најзад да виси о једној шапи на грани кедра и беше готова да падне.

Ван је стајао доле и посматрао; занимало га је да види како ће се завршити овај лов који је сад гледао први пут.

Кадифена Бунда, видећи да је плен готов да падне с дрвета, брзо се спусти и у скоковима упути ка оном месту где је требало да падне веверица.

Али тамо је стајао Ван и исто тако издигнуте главе очекивао глодарев пад.

Самур виде како је веверица пала у снег и како је тигар узео шапом и ставио крај себе.

Она је била онесвешћена и једва да је уопште мицала шапама.

Треба пожурити, иначе ће се осветити и поново побећи!

Али, тамо крај ње је страшни Ван! Он њуши њено мајушно тело и мршти се, када му она шапицама заголица дугачке бркове. Занима га ова длакава, мекана лоптица.

Кадифена Бунда је гледао целу ову сцену, па застаде крај тигра, не усуђујући се да приђе цару животиња.

Није смео да му наруши мир, а у исто време горео је од жеље да се дочепа плена.

Пакосно режање и шиштање мајушног грабљивца скренуше на себе Ванову пажњу; он се осврну и виде крај себе баш ону зверчицу која је на врху кедра гонила веверицу.

Такав је, дакле, тај мајушни јунак!

Усуђује се да чак и од њега отима свој плен!

Ово тако зачуди Великог Вана и учини му се толико занимљивим, да се повуче два корака и радознало поче посматрати шта ће даље бити.

Самур, као да ништа није било, јетко фркну и искези зубе, па прискочи веверици, шчепа је за врат и повуче на страну; затим се брзо попе на високи кеदार, где га је очекивала другарица, која храброга мужјака прими са задовољним режањем.

Мали грабљивци сакрише се у густим кедровим гранама, док је Ван још стајао под дрветом и посматрао их.

Себе је упоређивао са храбрим грабљивцима и осећао одређену врсту задовољства.

Све што живи њему се у овој пустињи покорава; био је свемоћан, и нико није смео да му се испречи на путу.

А мала храбра животињица приморавала му је мозак да појачано ради; дубоке мисли ројиле му се у глави, те су из основа обрнуле сав поредак његовог мишљења.

Лутајући по шумама, он се и сад често загледао у тамне врхове кедрова, признајући у себи да је овај над земљом уздигнути свет њему неприступачан, па би се том приликом сетио ваздушног лова што га је видео у висини, на коју он не може да допре.

Птицама није завидео: оне беху одвише далеко од њега, како по свом саставу, тако и по физичким особинама. Али према мајушном грабљивцу осећао је завист.

XIII

СУСПРЕТ СА ТУН ЛИЈЕМ

Вану је већ било годину и по дана. Тежина му беше достигла сто педесет килограма. Осећајући у себи обиље снаге и енергије, благовао је под зрацима зимског сунца, жмиркао очима, теглио се, гладио својим рапавим језиком светло крзно и претурао по глави своју велику зверињу мисао.

У његовом младом, још не потпуно формираном мозгу, ројиле су се успомене на детињства. Материна и сестрина слика изилажаху преда њ, а чамотно осећање туге и самоће обузимало га је с времена на време сасвим, не дајући му мира.

Али, живот је узимао своје, па су и те успомене бивале све блеђе и блеђе, а слике из прошлости измицаху у даљину, уступајући места суровој стварности.

Живот је тражио борбу, напор воље и енергије и објављивао своје право.

Зима се ближила крају. Ловци на звери престали су да одлазе у лов, јер је животињско крзно, под утицајем топлоте, почело да се лиња, губећи тиме своју вредност.

Стари Тун Ли завршавао је своју педесет и пету сезону лова. Скупоцене кожице од самура биле су спаковане и лежале у брезовим корпама. Одозго, преко њих, биле су наслагане друге, јевтиније, кожице твора, куне, веверице, лисице и видре. Тежина ове корпе достигла је четрдесет килограма. Привезана за мотку, таква се корпа обично носила на рамену.

Спремивши све своје сиромашно покућство у фанзи и пажљиво почистивши под и терасу око кућерка, стари ловац чита молитву пред домаћом капелицом, урезаном у стаблу огромног кедра; затим лупну неколико пута палицом у бронзано звоно, које виси ту у близини, на кленовој грани, и паде ничице на земљу, захваљујући у мислима Горском Духу за успех у занату.

Густи дубоки звуци звона уједно забрујаше у чести и отпловише у даљину, губећи се у дубини непролазне тајге.

Завршивши молитву и запаливши кад од мирисавих свећа на олтару капелице, Тун Ли брзо устаде, метну на леђа тешку корпу, подупре врата на фанзи коцем, па се с дугом палицом у ракама упути по угаженој стази пут истока.

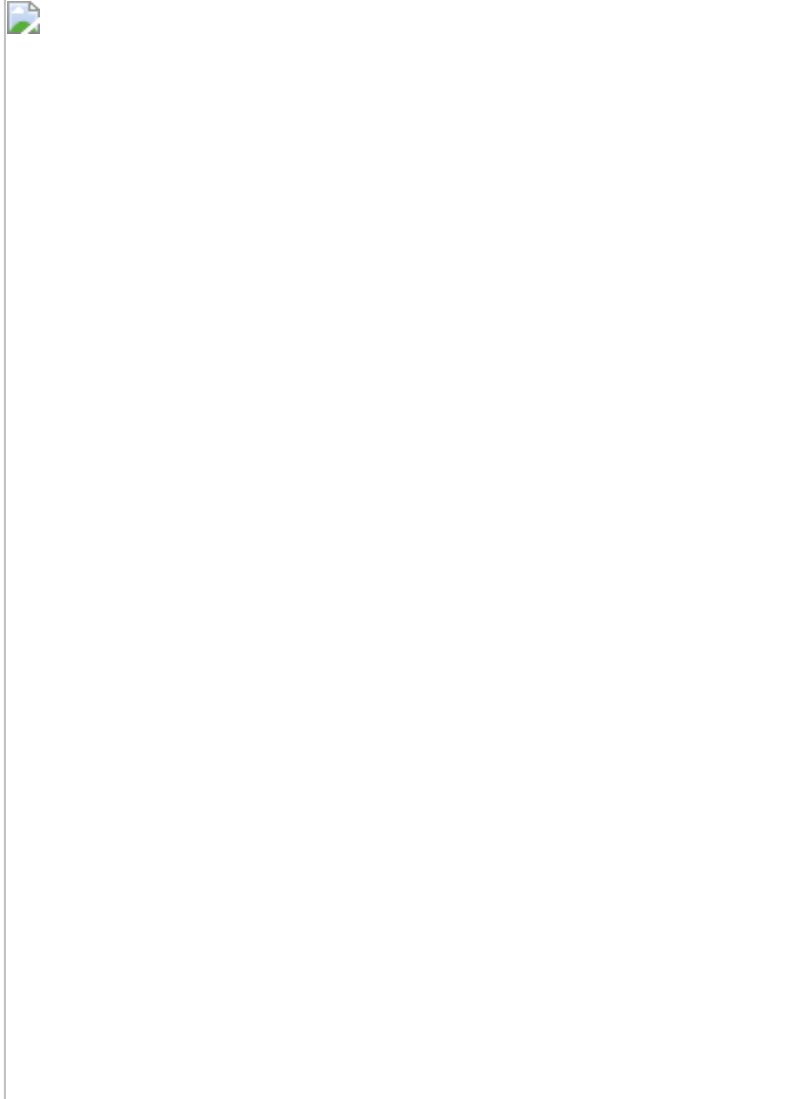
Сунце се већ клонило ка западу и вечерње сенке беху полегле међу стаблима огромних кедрова. Стари ловац мислио је да преноћи у фанзи, удаљеној неких десет километара одавде, па да сутра рано изјутра настави пут на исток до града Нингути, то јест, да пређе седамдесет пет километара за дан и по.

Здрава, умерена храна, апсолутно чист планински ваздух, тежак ход по брдима и одсутност тешких брига чине оне нормалне услове живота, потребне за физичку и душевну снагу.

Тун Ли већ беше изгубио рачун о преживелим годинама и само је знао колико је година његовом сину, који живи у Нингутију и бави се трговином. Син беше превалио педесету, а унуци су му већ одавно били пожењени; ипак, по старим традицијама, сви живе у једној кући, као једна породица, у потпуној потчињености оцу и деди.

Срчано је корачао старац, погнут под тешким теретом, и старачки размишљао о томе како ће га дочекати његовидраги унуци и какве дарове да им однесе за празник Нове године.

Међутим, ноћ се већ беше спустила, а сјајни месец заплвио по тамном звезданом небу, бацајући своје бледе зраке на стазу и честу као гроб црне кедрове шуме.

Још мало, па ето фанзе. Будно ловчево око још из даљине распознаје мутну светлост прозорчића, са разапетом замашћеном хартијом. Још један савијутак, па ће се у кривини потока, под стрехом стене, указати фанза суседа Лу Бина.

Али, шта је то! Пред њим, на две стотине корака, црни се некаква прилика! Непомична је, само што се иза ње вијуга нешто као змија, нешто дуго и танко - нити је стабло дрвета, нити винова лоза.

Црне зенице старога Тун Лија сузише се и уперише у једну тачку.

Он застаде на стази иза огромног стабла тополе и не скидаше очију с црног предмета.

Напоследку, по неким знацима и на основу многогодишњег искуства разумеде да је пред њиме тигар. То беше Ван.

Оружја при себи није имао, али и оно је без вредности у таквим случајевима: шта може да уради слабачак усамљен човек, чак и кад би био добро наоружан, у сусрету са џиновском мачком ноћу у тајги! Тада је човек, као мали миш, немоћан пред смртоносним скоком моћне звери.

Међутим, Тун Ли се није уплашио. За свог дугог живота у шумама Љао Е Лина био је изложен хиљадама опасности и није само једанпут имао прилике да се сретне с царем манџурске тајге. Знао је да га и најмање испољавање страшљивости, па чак и неодлучности, може стати живота.

Уверивши се да грабљивац стоји на стази и да баш у њега гледа својим округлим светлим зеницама, он изиђе иза стабла и полако, али одлучно, упути се према њему по стази, не скидајући поглед с непомичне фигуре звери.

Удаљеност између њих брзо се смањивала.

Човек је храбро ишао у сусрет страшној звери.

Погледи им се сукобише, а невидљиви конач који им је спајао зенице затеже се као жица, готов да прсне.

Са сваким кораком запето стање постајало је све опасније и чинило се да ће се догодити експлозија, тако су затегнути били живци, тако је безизлазан био ловчев положај.

Мозак грабљиве звери радио је појачано, а њени живчани центри нису стизали да фиксирају спољашње утиске.

Све се збило тако неочекивано и изненадно да није остало места за размишљање.

Настао је час борбе.

Тун Ли приђе близу звери и не успори кораке, али је и даље хипнотисао својим погледом.

Видећи први пут човека како му смело долази у сусрет, Ван се збуни. Његов примитивни мозак није стигао да реагује на ту појаву.

Излаза није било; сукоб беше неизбежан!

Тун Ли је знао да се устукнути не може, јер би то значило извесну смрт. Требало је ићи напред, пошто-пото.

Колосалним напором воље старац је приморавао себе да иде напред.

Готово несвесно, видећи неизбежност сукоба, Ван сиђе са стазе у страну и начини пут човеку.

Исто би тако заобишао и сваку другу препреку на путу, изваљено стабло дрвета, или гребен какве стене. Он је то чинио махинално, без учешћа воље.

Исто таквим брзим, али одмереним кораком прође Тун Ли поред грабљивца, који је стајао са стране, у недоумици и расејан.

Звер је гледала за човеком, који је брзо одлазио стазом.

Још већи напор воље мораде да покаже стари ловац да се не би осврнуо натраг.

Он је из искуства знао да то не сме учинити, да опасност још није прошла. Звер је гледала правце за човеком, и у њеном мозгу ројиле су се нове мисли.

Опасност се састојала у промени положаја.

Кад би се човек осврнуо, показао би своју неодлучност и плашљивост, а у грабљивчевој глави синула би нова мисао - да се дочепа плена, јер би пређашња зачараност и утицај туђе воље били уништени побудама грабљивачког инстинкта гладне звери.

Прошавши брзо мимо савијутка стазе, Тун Ли стиже до фанзе и збаци корпу пред њена врата, подупрта коцем. Домаћин, видело се, није био код куће.

Постојавши мало пред вратима и запаливши лулу, Тун Ли уђе у фанзу.

Мутна светлост треперила је у њеној дубини, бацајући слабачке зраке на сиромашни намештај.

Тек је овде стари ловац осетио слабост и клонулост. После необичног напора воље и напора нерава, настала је реакција.

Старац се једва држао на ногама, па прилегну на топли простирач, подметнувши под главу комад одсеченог дрвета.

Њега савлада тежак сан, а лула, коју је држао у зубима, паде на земљу...

Тако су се први пут срели Тун Ли и Велики Ван.

У глави грабљивца такође се добро запечатила висока фигура старог становника тајге, као и поглед његових проницљивих очију.

Када је мрачне ловчеве фигуре нестало иза савијутка, Ван изиђе на стазу и пође по њој пут узаног кланца, где се налазила фанза Тун Лија.

Стигавши до ње, грабљивац застаде и дуго је разгледаше.

Сетио се скорашњег сусрета, а старчева слика изиђе му живо пред очи. Нагађао је да је овде његово склониште, а у свести му се појави, дотле недоживљен, осећај поштовања према човеку који је показао тако јаку вољу и присутност духа. Био је под притиском те воље и побеђен надмоћношћу више душевне силе.

Пун месец прелазео је преко тамног неба.

Брда и шуме били су као укочени. Тишина пустиње владала је уокруг.

Негде далеко, у дубокој дољи, крештала је сова, а црвени вукови, осећајући плен, завијали су и плакали иза оближње увале.

Изишавши на врх гребена, Владар тајге застаде на шиљку стене, послушкујући шумске звуке и посматрајући ретко жбуње храстове шуме, која је скривала крда дивљих вепрова.

Цар тајге био је свестан своје снаге и моћи, па је надгледао своја имања, која су се ширила на стотине километара пространог Шу Хаја.

С јужне стране, на тамној основи неба, обасјан сјајним месечевим зрацима, оцртавао се, као чипка, врх Татудинзе.

Само при погледу на њ, у Ванову мозгу покренуше се успомене из детињства и безбрижног живота под материним надзором. Али то беше само за један тренутак. Осећај велике глади угушио је све друге мисли, па га незауоставно повуче напред, у потеру за пленом.

Знајући да ће у травуљини храстових шума наћи крдо вепрова, или, у најгорем случају, самца-пустињака, грабљивац сиђе и упути се честом, придржавајући се сеновитих места и дубоких јаруга.

XIV ДВОБОЈ

Код корена старога храста, у логу застртом сувим грањем и прошлoгодишњим опалим лишћем, дремао је матори вепар-пустињак. Сањао је чудан сан из давно прошлих дана. У сну је видео себе младог и снажног и његови као ножеви оштри зуби држе у послушности цело крдо младих вепрова, свиња и прасади, па чак и одрасле вепрове. Сви га поштују и боје га се. Он је султан многобројног харема и неограничени господар неколико крда. Слике из прошлости пролазе пред њим као живе. Он је чувар крда и бранич од многобројних непријатеља. Црвени вукови чувају га се, остајући на пристојној раздаљини. Двоножни препредени човек не може да га превари, нити су страшни за њега и његово крдо замке и јаме, у које западају лакомислене и кратковиде свиње. Он је увек у приправности, свагда је спреман да се бори за право на живот, не само за себе, већ и за цело крдо, о коме се он стара. Паметни тигар ретко је из његовог крда могао да ухвати забленуто прасе. Али, године пролажаху и време га је постарило.

Прасад се претворише у младе вепрове и свиње. Млади вепрови оматорише и почеше да газдују у његовом крду, рушећи његов ауторитет и поткопавајући му власт.

Стари борац не могаде то да поднесе, па, као и негда, поче да светује непослушне, али снага га изневери у борби. Рођени нећак, син његове драге сестре, нанесе му тешку рану у ребра и умало што га не уби. Морао је старац да се покори, и, стегнувши срце, да оде у мир, у далеке храстове шуме, где већ одавно као испосници живе његови стари пријатељи, предводници других суседних крда.

Такав је живот. Таква је судбина. Пута јачему!

Сад му је остало да живи у успоменама и да проводи дане у самоћи.

Тешко и дубоко уздише старац - вепар, лежећи на својој самотној постељи, под деблом храста старог као и он што је. Његово осетљиво ухо не може да ухвати ни шума, ни тихе мекане коракe крвожедне звери која га вреба.

Већ је близу. Њено дуго, снажно тело вијуга као змија међу жбуњем честог лешника.

Он иде по свежем трагу. Он га осећа својим носем и лакомо удише у себе мирис познатог му плена. Он већ види црну вепрову слику под стаблом моћног храста.

Старац се занео немирним сном и не осећа несрећу.

Зла коб прилази му, пузи полако и непрестано.

У последњем часу, када је тигар већ био удаљен само један скок, вепар својим осетљивим њухом осети у сну страшни грабљивчев задах и његов мозак реагова на то муњевитом брзином; он издиже главу и поче увлачити у ноздрве ваздух, али је већ било доцкан.

Није вепар још ни скочио са свог лежаја, кад на њега навали Господар тајге свом својом тежином и пригњечи га предњим шапама.

Вепар скочи, нагнувши се напред, али страшна тежина притискивала га је к земљи; силни врат стезаху челична клешта вилица, а оштри зуби кидаше му вратне жиле.

На бели снег, обасјан јасном месечином, шикнуше млазеви вреле крви, и стари вепар закркља, обори своју велику снажну главу, испуштајући последњи дубоки уздах.

Тако је завршио своје дане стари борац, господар дивљих вепрова.

Последња искра свести, која сину у његовом мозгу - била је мисао о томе да гине, прешавши свој тешки животни пут.

Тек када су дрхтаји живота сасвим нестали у вепрову телу, грабљивац разглави своје страшне вилице и поче доводити у ред окрвављену њушку, облизујући се језиком.

У борби је вепар успео да отпузи од свог лежаја десетак корака, па је сад лежао као црна беживотна маса на тлу прекривеном белим снегом.

Грабљивац је најпре појео једну стражњу ногу; док је јео, дебеле шупље кости шкрипале су као крти шећер, под његовим кутњацима.

Кад је завршио и са другом ногом и сапима, тигар је био сит. Тако је само за ручак прогутао око шездесет килограма меса и костију.

Трбух му се поднадуо и заоблио се. У погледу се тигру огледало задовољство, покрети му постадоше троми и спори. Сан поче да га хвата.

Сетивши се да је вепров лежај под храстом, с меканом простирком од сухог грања и лишћа, веома удобан, Господар одлучи да се користи њиме, по праву јачега, па оде и прући се на њ колико је дуг, испруживши своје снажне шапе и длакави реп, који не престајаше да се миче, чак ни у сну. Вепров лежај био је тако велик да се грабљивац могао слободно сместити на њему.

Тешко уздишући после ситог ручка, и сећајући се својих ловачких подвига, грабљивац утону у дубок сан.

Месец већ беше зашао иза шиљастих гребена далеких брда. Сјајне звезде побледеше, а на истоку је свитала зора.

Ускоро златни зраци раног сунца синусе иза мрачних, шумовитих планинских коса Кентеј Алина, и обасјаше руменом светлошћу снег на далекој Татудинзи и чипкасту капу Кокуј Шана.

Пернати становници својим крилцима поздравише почетак ведрога дана.

Сојке и свраке, шумске прије, очас пронађоше трагове скорашње крваве драме, па долетеше са свих страна да и оне узму учешћа у гозби после трпезе царске звери.

Кога све ту није било! Сојке и свраке, сенице и сврачци, пузавци и гаврани. Читава ова дружина облетала је, крештала и пиштала, свађала се међу собом и сплеткарила због комадића мяса. На ту дерњаву долетеше и црне вране из целе околине и узеше учешћа у гозби. Читава јата летела су сада над шумом и својом дерњавом реметила тишину.

На звуке овог концерта пожурише да се јаве и црвени вуци. Њихове окретне фигуре указаше се у лесковом шибљу и у оближњим храстовим шумама. Нису они похитали на место гозбе, јер су из искуства знали да се негде у близини мора налазити виновник ових свечаности, па се нису журили да и они пријаве своја права на један део плена. Тек после опрезног испитивања, кад се већ више није сумњало у здрав сан Господара тајге, црвени разбојници, кришом и погнути, приђоше месту рада и наклопише се да што боље засите своје мршаве и

гладне трбухе. Али и код ових лупежа тајге постоје закон и обичаји, наслеђени од предака: пре но што ће прећи на гутање хране, цела вучја породица чека да им то допусти предводник, матори, снажни вук; чим он својим оштрим зубима поче растрзати вепрову утробу, остали, као по команди, полетеше на мртва вепра, и наста веселје!

Сва перната тевабија с крештањем и лепршањем крила узлете над место погребга старог пустињака. Нарочито беху узнемирени гаврани и свраке, који су себе сада сматрали домаћинима. Они не хтедоше уступити јачем непријатељу бојно поље и јуришаху заједнички, налетајући на вукове све по десетак. Ударцима крила и бесним крицима покушаваху да заглуше четвороноге бестиднике, и, користећи се њиховом привременом забуном, уграбише им испред носа најлепше делове мяса и костију. Није прошло ни пола сата, а од несрећног вепра остадоше још само копита и комадићи крваве тамномрке длаке.

Снег, натопљен крвљу, такође су гутали гладни четвороножни и пернати грабљивци.

А кад већ ништа више није остало, црвени вуци, један по један, повукоше се у тајгу погледајући бојажљиво на Господара, који је спавао мирним сном. Он није слутио да ће дрска и безобразна тевабија имати смелости да се користи остацима јела.

Кроз сан је нејасно чуо грају и вику, али после обилног ручка умор и тромост паралисали су му вољу, и он је разузурено лежао на свом лежишту. Витешки сан беше га савладао, а цео свет око њега као да је занемео под зрацима фебруарског сунца, па ослушкује уједначено дубоко дисање Господара дивљих брда и непроходних шума Шу Хаја.

Перната породица сојки и сврака, после ситог ручка, расу се по гранама столетног храста, и, огрејана сунцем, поче из дуга времена да сплеткари о својим ближњим и другим становницима тајге.

Настаде лето, врело и влажно.

Мирисави ваздух, засићен испарењима тајге, био је заморно врућ и загушљив. Птице и четвороношци, тражећи хлада и свежине, залажаху у дубину густих кедрових шума, камо не допиру врели сунчани зраци, и где као лед хладни изворски

млазеви избијају из недара земљиних између маховином обраслих стена и камења, да после као хучни водопади падају на дно дубоких клисура. Овде под сводовима густе шуме влада вечити полумрак, овде је тишина и влага као у гробу, једино још жуборење поточића ремети вечни мир ове зелене пустиње. Овамо залазе медведи и дивљи вепрови, да се спасавају од врелине и разних инсеката. Овде се они купају у прохладним таласима брдских речица; овде вепрови по читаве дане леже у црном блату и глибу.

Ово мучно време везано је код медведа с периодом љубави. Гладни, страшћу успаљени мужјак јури по шумама и потмулом риком извештава женке о свом расположењу.

У то бурно време мирни и осетљиви медвед губи власт над собом, губи присебност и хладнокрвност, па постаје зао, џандрљив и јогунаст.

Клонећи се врућине и несносних гадова, као што су комарци и муве, страшни Господар тајге склонио се на сам врх Кокуј Шана, у ћелију над облацима, где је, под сводовима стена, камо допире прохладни северац, нашао себи привремено склониште и летње уточиште. Ту је провео свој скитнички живот све до јесење равнодневице, то јест до средине септембра. Преко ноћи овде је тако свеже да пред зору зелени саг планинских трава и шибље рододендрона бивају покривени слојем белог иња. Једина дрвенаста биљка ових висова - бели кедар - добија љубичаст осенак и слива се са општим тоном маховине и зимзелена, који покривају каменити крш и гранитне стене дебелим ћилимом.

Једно од каменитих удубљења, које је тигар изабрао себи за лежај, служило је негда за склониште дивокозама, јер је тле било покривено дебелим слојем кедрових ораха. На том месту, као на мекој перини, одмарао се силни грабљивац преко дана, а ноћу предузимао своја обична тумарања по ловиштима и околини Кокуј Шана.

Током тих ноћних тумарања доста је често имао прилике да види сиромашне рибарске кућице по обалама планинских речица и потока, и исте такве ловачке фанзе по дубоким долинама и кланцима. Људи су се ретко виђали на његовом путу, али он већ беше навикао на њих, па је мислио да та

двонога бића, иако обдарена ретким особинама, нису опасна, те им је, кад се сретне с њима, давао пута, пажљиво мотрећи на њихово кретање и ослушкујући њихове гласове. Њихова појава није бунила Господара тајге. Знао је да су мирољубиви и ненаоружани.

Био је чак и захвалан тим људима, јер је често, у оскудици другог плена, морао да обилази ловачке јаме и да отуда вади срне, вепрове, дивокозе и козе.

Ловци на звери држаху се према томе благонаклоно, сматрајући да Велики Планински Дух чини особиту част газди добијене звери и тиме указује своје добро расположење према њему, а последица је: срећа у раду и јамство против насртаја других тигрова, које небо није обележило високим звањем "Вана".

XV БИТКА ВИТЕЗОВА

Велики Ван зачу једног дана велику рику медведа. Њега је мучила глад. До пландишта вепрова требало је превалити више од десет километара, али он ипак брзо одлучи да дође до медведа, пошто-пото.

Њему још ни једанпут медведи нису послужили као плен, те је знао да ће ово његово предузеће бити тешко и са опасностима скопчано, и да може донети велико изненађење.

Укус медвеђег меса био му је познат, јер му је једном приликом пошло за руком да ухвати медведа - годишњака, који се случајно изгубио од матере.

Сећао се да је његово месо било мекано, нежно, и да нимало не уступа месу осталих животиња тајге.

Често је у области Хамихере сретао одрасле мрке и црне медведе. Они су се, у сусрету са Господарем тајге, држали достојанствено, као што се и пристоји једној озбиљној звери, свесној своје снаге. Кад медвед угледа тигра, он обично застане; затим се усправи на стражње ноге, да са висине што боље осмотри страшног грабљивца, који улива страх и трепет свему што живи.

Такав положај, на двома ногама, који подсећа на човека, чини на тигра одговарајући утисак, и он пролази крај свог незграпног суседа с поштовањем. Осим тога, медвеђа величина и масивност, које сведоче о великој снази, импонују чак и тигру.

Али Ван не беше такав. Осећајући у себи обиље исконске снаге и у тежњи да ту снагу окуша, он реши да медведа изазове на борбу, тим пре што је немирни црв глади чинио своје и гризао га под лажицом.

Позивни крици и јека медведова били су све ближи. Он је ишао по стрмену, дижући се на гребен, где је застао да дочека Господара тајге.

Познајући осетљивост и оштар слух медведов, тигар заобиђе до приветрине, па се шћућури на земљи, кријући се у шибљу иза стабла буром изваљеног кедра. Медвед је пролазио кроз шуму бучно, застајући и ослушкујући с времена на време, да чује да

ли ће се на његов страсни позивни глас однекуд одазвати лепа медведица.

Музичких способности медвед није имао, иначе би отпевао љубавну серенаду, при чему би му гитару могао заменити ма који пањ сломљеног дрвета, чије иверје штрчи у висину.

Медведи се често вежбају на том иверју, затежући их и попуштајући, те ови, вибрирајући и дршћући, издају прилично мелодичне звуке.

Медвед је музичар по позиву, али мало даровит; не постоји узалуд код људи пословица, увредљива за нашу доброћудну звер: кад се хоће да нагласи одсуство слуха код човека, каже се обично да му је медвед стао на уво.

Тигар је као и мачка: мада нема упадљивих музичких способности, он има одличан слух, а и гласовна средства доста су му богата. У стању је да имитира крик многе звери, и користи се тиме, ако затреба, с великом вештином.

Зачувши љубавну песму тајгиног дон Жуана, тигар покуша да тањим гласом имитира медведицу, и успе у томе. Медвед заурла, па се брзо упути онамо одакле су долазили чаробни звуци тихог гласа његове миљенице.

Ван настави да се дере, покушавајући да ухвати што страснији и нежнији глас. У томе је сасвим успео.

Медвед је долазио све ближе. У ноћној тишини разговетно су се чули његови тешки кораци по чести винове лозе и врежа. Ишао је, пробијајући се и нестрпљиво ломећи шибље.

Ван се сакри иза дебелог кедровог стабла и чекаше да се појави звер, али медвед у последњем моменту, после неколико десетина корака, застаде и поче ослушкивати шумске звуке.

Настаде мртва тишина. Обе звери, растављене зидом густог шибља, притајише дисање и занемеше, напрежући свих пет чула, у намери да себи објасне тачно стање.

Тако прођоше тренутак, два и три. Ниједан звук не нарушаваше мртву тишину пустиње.

Медвед, поучен животним искуством, знао је да је ова злослутна тишина пуна опасности и да прети смрћу чак и њему шумском витезу.

Тигар је знао да је настао тренутак када му је његова подмуклост бескорисна, а да исход његовог предузећа зависи од случајности.

Инстинкт и признавање опасности отрезнише медведа. Он разумеде да ће се осрамотити, и та мисао, као муња, обасја његов мозак, трежећи од њега да се брзо одлучи за даљи поступак. Сваки тренутак је скуп. Најмање оклевање прети смрћу.

Његов нежни, осетљиви нос ухвати знаке извесног задаха који страшни грабљивац око себе шири. Он се иначе није бојао тигрова, а када би се срео с њима у тајги гледао је да буде хладнокрван и равнодушан; али сада, у овој ноћној тишини, опкољен непролазном честом, знајући да Господар брда хоће да га обмане, разумеде сву безизлазност свога положаја, па се одлучи на последње средство за спасавање које му још беше остало. Медвед се очас окрену натраг, и, учинивши неколико кратких скокова, лакоћом мачке успуза се на најближу стару липу, чије су му доње гране допуштале да се згодно смести на њима.

По корацима медведовим и по другим звуцима, тигар погоди његове намере, али се није журио да га стигне.

Изашавши из заседе, Ван се упути спорим и достојанственим корацима ка месту борбе и пришавши дебелом стаблу липе на којој је седео медвед подиже своју снажну главу и одмери га дугим, испитивачким погледом.

Од тог погледа медведова леђа обузеше мрави, а грива му се на врату накостреша.

Испруживши њушку напред и скупивши као трубу дебеле усне, он исказа свој протест фрцањем и хуктањем; гунђао је нешто себи под нос и пљувао; али када се тигар исправи на стражње ноге, и када се предњим шапама одупре о липино стабло, гребући га ноктима, медвед се премести још више и, ломећи суве гранчице, поче њима бомбардовати животињског цара.

Ван је био ван себе, па, у гневу због таквог непоштовања, искези своје страшне зубе, дуге десет сантиметара.

На дрвету опседнут медвед изводио је неку чудну игру на дебелој липовој грани, фркао и презриво пљувао на свог

непријатеља, проклињући га и називајући га најпогрднијим именима.

Међутим, сунце већ беше провирило иза брда и настаде светао дан.

Пернати становници тајге зацикаше, зацвркуташе и запеваше своје свакодневне складне песме.

Стални гости тајге, виновници разних догађаја и скандала, свраке и сојке, и оне беху ту. Само су још оне недостајале.

"Тако, тако, тако", праскала је сврака скакућући с гране на грану на врху липе, која је склонила злосрећног медведа. "Насео си, голубићу, тако ти треба! Глупост не води добру! Сад седи на дрвету, као страшило за вране! Баш се радујем што је рудбина праведна! Ти си прошле године прождерао моје птичиће, а сад ћеш и сам пасти заручак нашем Господару! Тако ти треба! Тако, тако!" Остале прије прихватише, па онако преко реда почеше јадног медведа обасипати псовкама и сипати му на главу разне прљавштине. Био је немоћан и само је својим ситним очицама кивно гледао у своје мучитељке, и, осуђујући их, тешко дисао.

"Даље, даље одатле!" писну смерни сиви пузавац, који случајно долете на дерњаву сојки. "Зар вас није стид да се ругате нашем добром и црном Меди?! Он птичиће није дирао, ја то добро знам! Она лаже, као и увек..."

Али да доврши говор, није могао: са свих страна салетеше га сојке, и бесним, хистеричним крицима и псовкама заглушише му речи, те јадни пузавац, да би се спасао насртљивих прија, прхну

и одлете на суседну брезу, откуда је ћутећи посматрао целу тевабију.

Ван, међутим, видећи да медвед и даље седи на дрвету, обиђе још неколико пута око њега, па се затим повуче и леже подаље, у нади да ће медвед ипак сићи.

Али несташне свраке проказаше тигрову намеру, и својим крицима показаше медведу спремљену заседу.

Када се уверио да му маневар не вреди, Ван изиђе из заседе, па бацивши страшан поглед на брбљиве сплеткашице, упути се доле, на ону страну, откуда је медвед дошао.

Свраке су га неко време пратиле, па затим застадоше и вратише се медведу, у намери да виде што он мисли даље да предузме.

Ослободивши се својих злотвора, тигар нагло заокрену у страну, обиђе шипраг и поново леже на гребен стене, откуда је могао да види липин врх и медведа на њој.

Сојке и свраке нису га могле приметити међу жбуњем од арамија и актинидија, које покриваху гранитни врх стене. Ван је тамо лежао, притајивши се и оштро пазећи на све медведове покрете.

Овај се дуго не могаде одлучити да остави своју неприступачну тврђаву. Сунце је већ високо стајало на небу и своје вреле зраке слало на брда и шуме, када се медведу бећ беше досадило да беспослен седи на дрвету, па полако сиђе. Погледавши на све стране, исправи се на стражње ноге и пажљиво стаде разгледати да се није негде сакрио страшан грабљивац. Али, не могући пронаћи ништа што би било сумњиво, медвед пожури да се сакрије у чести, пробијајући се кроз шибље. За њим јурнуше свраке и својом дреком одаваху његову присутност.

Медвед их је снужено гледао, као да их моли да га не одају, али то није помогло; тада покуша да их растера, па фрчући потрча на њихову страну, али то још више наљути прије, те њихово заглашно крештање одјекну под сводовима шуме.

Са своје посматрачнице Ван је лепо видео како медвед бежи, па сместа јурну да га стигне, управљајући се по сврачијим крицима.

Истрчавши напред, он леже на гребен стене, поред које је требало да прође медвед и шћућури се тамо, сакривен густом мрежом винове лозе.

Сврачије крештање и дрека били су већ близу и грабљивац се спремаше да скочи. Његови челични мишићи напрегнуше се, врх репа поче му се вртети, а очи гораху као варнице скривеном енергијом.

Већ је ту, близу. Већ се указала широка глава и црна му грива са наћуљеним ушима.

Медвед је ишао полако, пазећи да ништа не шушне. Непрестано се осврћући и увлачећи ваздух, гледао је да пронађе непријатеља, чију је присутност инстинктивно осећао.

Стена, на којој је лежао тигар, била му је баш на путу и била је виша од жбуња око два метра.

Спазвиши је, медвед пође брзо напред и застаде код њеног подножја, рачунајући у случају напада на њену заштиту.

Али његов осетљиви њух изневери га овог пута.

Стојећи под стеном, медвед се неколико пута усправљао на стражње ноге и гледао око себе, али није опазио шта се догађа на стени.

Када се и последњи пут спустио на све четири, у намери да настави пут, челичне опруге тигрових мишића опустише се и његово масивно тело сручи се свом својом тежином на медвеђа леђа.

Медвед застења од изнанађења и прући се по земљи. У исто време његов широки врат и потиљак беху дохваћени снажним вилицама и стегнути смртоносним стиском.

Медвеђи нос и њушка наћоше се испод кадифене Ванове шапе; као хируршки ланцети његови седефастни нокти западоше у мекане нежне делове носа; кратким покретом шапе медвеђа глава би потиснута увис а грабљивчеви зуби све су дубље продирали у врат злосрећног медведа.

Али медвед није дивљи вепар. Савладати га није тако једноставно; његова снага и окретност били су познати Вану, и он своје вилице није отварао све дотле док је у медведу тињала искра живота. Овај се ваљао по земљи, покушавајући да збаци са себе страшног јахача; снажним шапама, наоружаним оштрим

ноктима, он је тигру наносио дубоке ране у бедра и леђа, али ни то није помогло; челична клешта тигрових вилица стезаху се све јаче. Медвед је осећао да ће погинути, и свест о томе даде му нову, очајничку снагу; он јурну напред и понесе на себи свог мучитеља, у нади да ће гране и стабла, сусретана на путу, одбацити гигантска клешта која беху упила у њ.

Али и то последње средство показа се недовољним: грабљивац се слио с медведом у једно тело; само их је смрт могла раздвојити.

Ван је такође био свестан да не сме отворити вилице, јер то и њему прети жалосним последицама; медвед би у отвореној борби могао да пружи тигру озбиљан отпор.

Борба двојице витезова тајге била је при крају. Медвед је малаксавао, покрети му беху све клонулији. Из његовог грла ишла је крв, чуло се кркљање, налик на јечање и тужно урлање.

Тигар је такође кркљао и тешко дисао, али не испушташе своју жртву.

После борбе од пола сата, у којој су напори снаге и енергије достигли врхунац, расплет драме настао је брзо.

Медвед поче да дише све ређе, мишићи му изгубише еластичност, а шапе му се тремо опустише.

Поглед му се помути. Његово снажно тело опружи се, задрхта и утрну.

Тигар, малаксао до издисаја, није у првом тренутку могао да отвори своје страшне вилице. Тек када је осетио да је у медведову телу срце престало да куца, а артерије да пулсирају, он поступно расклопи чељуст и неколико пута мораде да их отвара и затвара, јер му мишићи за жвакање од напора беху скоро сасвим укочени.

Стишавши се и прибравши, грабљивац прегледа своје ране, што му их је медвед ноктима нанео, олиза их, те под утицајем пљувачке крв полако престаде да капље.

Цело поље борбе око њих било је попрскано црвеном крвљу; трава, жбуње и коров угажени и поломљени; на понеким местима земља дубоко разривена медвеђим ноктима; свуда су се виделе окрвављене беле длаке грабљивчеве и праменови црнога крзна медведовог.

Ова витешка битка учинила је потресан утисак на све становнике тајге. Ко је само могао, побегао је што даље у дубину честе, само да не слуша страшне звуке с овог бојишта.

Несташне, радознале веверице, беле и црне, завукоше се у своја гнезда, извирујући отуда са страхом и трепетом.

Шарени и црни детлићи прекинули су свој дрводељски рад и занемели на сувој кедровој грани, ослушкујући необичне звуке који су реметили тишину њихове драге шуме.

"Изгледа као да се Господар брда и шума ухватио у коштац са црним медведом", рече детлић, окренувши се свом рођаку црвендаћу. "И шта, управо, хоће? Та, он хране има и одвише! Зар му је мало вепрова, коза и срндаћа! А сада и сам ставља на коцку своју кожу! Не разумем, због чега је све то? Шта хоће Ван?"

"Тију, тију!" одговори му пријатељ филозофски. "Ти си још млад и не можеш то да разумеш! Наш је Господар обележен особитим светим знаком, и његова је судбина у рукама Свевишњега! Тако вели мој стари пријатељ, ловац на звери Тун Ли. Ја њему верујем, јер је њега познавао још мој прадед, који је умро пре четрдесет година. Јуче сам скупљао укусне гусенице око фанзе старца Тун Лија, па сам чуо кад је говорио свом раднику, који му је из Нингута донео брашно, да је тигар, који је ту скоро дошао с планине Татудинзе, син старога Вана из Кореје. Он хоће овде да окуша своју снагу. Све бива онако како је судбина решила. Тако стоји ствар, мој неискусни брате. Проживи са мном неко време, па ћеш дознати много ствари о којима досад ни сањао ниси."

Тако говораше матори Црни Детлић, кога су године и животно искуство многومه научили.

Сплеткашице тајге, сојке и свраке, заплашене злослутним звуцима борбе шумских дивова на живот и смрт, такође се са крицима разлетеше на разне стране, а наскоро се по свима кутовима бескрајне тајге рашчуло за дела Ванова и за смрт старог хималајског медведа, који је пуних тридесет година проживео у околини Кокуј Шана.

Стари ловци на звери, који своје фанзе ни лети не напуштаху, дознавши за овај догађај, похиташе ка дрвеним капелицама, подигнутим у незапамћеним временима на највишим

планинским висовима, и помолише се тако Великом духу планина и шума, палећи кад од мирисавих свећа и метанишући дуго.

После завршетка сваке молитве, уједначени ударци у бронзано звоно одјекивали су под сводовима непролазних шума, а ти метални звуци дизаху се у висину и изазиваху далеки планински одјек.

Велики Ван је, међутим, остао крај тешког мртвог тела медведа, и, бирајући најмекше нежне делове, јео га гласно мљацајући и гутајући дебело месо. Крупне и чврсте кости старог становника тајге кршиле су се и пуцкале као шећер у снажним вилицама звери.

Када је појео стражње бутове, груди и један део леђа, грабљивац се засити и с препуним трбухом једва се довуче до оближњег планинског гребана, и ту леже у хлад густе јеле, која дизаше свој поносни врх над ситним младицама бреза ијасике.

Ту га је савладао дубок сан. Северни пријатни поветарац пиркао је од стране суморних стена Кокуј Шана, доносећи чудне чаробне снове ћутљивој тајги и њеним становницима, који су дремали под зрацима подневног сунца. Само што су неуморни хорови зрикаваца и цикада нарушавали свечану тишину зелене пустиње, и што се у непомичном усијаном ваздуху чуо једва приметан шум. Дисање земље и ницање биљака чули су се у том шуму. То није била химна победничке љубави, већ пре шапат дремљиве природе у мукама постања.

Провидна дубина светлог неба као да је лучила светлост, а јарко сунце пламтело је као ватра, хранећи све атоме материје снагом живе енергије и вечног кретања.

Далеки врх Татудинзе, сличан облаку, обојен ружичастољубичастом бојом, оцртавао се на југу у магловитом плаветнилу видика.

Са истока дизаху се, споро и опасно, у високим колотовима, као снег бели облаци; њихове основе, оивичене шиљастом линијом шумских гребена Љао Е Лина, имале су оловносиви осенак; у њиховој дубини светлуцаху далеке муње.

Ваздух, засићен оштрим мирисом биља и испарењем загрејане земље, био је тежак и загушљив. Запапа. Тропски пљусак

свакако ће се пролити још пре мрака.

Увече, када се сунце скрilo у брда, а ноћне сенке као црне мрље пале по тајги и по странама увала, изгледало је као да је природа оживела и збацила са себе дремљивост дана. Одасвуда почеше допирати гласови живих бића, која су објављивала своје право на живот. Древна тајга је зашумила, а врхови високих кедрова зањихаше се под лаким пиркањем поветарца.

Бесно цврче цикаде; ритске совуљаге као сребрни прапорци брује у дубини мочварних ливада.

Црна тајгина ноћ завила је земљу у свој покривач, чија је доња страна осута милијардама звезда и просечена појасом Млечног пута.

Летеће варнице кресница светлуцају на тамном залеђу брда и шума, па својим зеленкастим сјајем дају читавој слици привид нечег вилинског.

Са истока се ближила бура. Светли пламичци муње почеше цепати мрак, а далека грмљавина одјекивала је непрекидно. Страшни Господар тајге спавао је, међутим, витешким сном на гребену планинске косе, не чујући страховит глас разјареног елемента.

XVI У ХАРЕМУ

Брзо прохуја зелено жарко лето. Настала је ведро златна јесен, са својим окрепљивим ноћним мразевима, с плавим безоблачним небом. На брда и шуме набацила је богати саг сјајних боја и нијанси. Зелена основа тајге шеренила се у свим дугиним бојама.

Природа, засићена обиљем снаге и енергије и оптерећена богатством плодова својих, одмарала се и блажила у опроштајним зрацима врелог планинског сунца.

Дошло је бабље лето. Танани кончићи злаћане паучине умотавају својим мрежама жбуње и шипражје. Ваздух, чист и провидан, беше испуњен мирисима лишћа које вене и пчелињег меда.

Сећајући се веселог пролећа, мужјаци фазани кликтали су при изласку и заласку сунца у речном шевару, а скромне јаребице истрчаваху из јасикових шипрага на шумске пропланке, подижући своје кочоперне чупе и готове на свађу, отезаху љубавне песмице.

Преко целе дуге јесење ноћи, од вечери до раног јутра, занесени страшћу и борбом за освајање лепих женки, љубавници срндаћи певаху своје серенаде. Њихови звучни сребрни гласови разлегали су се у чистом, као кристал провидном ваздуху, а брдски одјек понављао је те звуке у далеким долинама и кланцима.

На једном од брдских висова Љао Е Лина, по имену Хамалин, у котлини коју чине брда Кокуј Шан и ХамаШан, стари јелен Рогоња пасео је своје стадо, које се састојало од пет младих женки.

Обузет страшћу и гоњен љубомором стари Рогоња је као какав султан чувао своје стадо, не допуштајући ниједној лепотици да се одмакне од харема ни на неколико корака. Своје лакомислене милоснице приморавао је на послушност силом, а ако затреба - и ударцима рогова. Скромне, нежне женке испуњавале су све његове жеље без поговора; само су оне старије допуштале себи неке слободе, што су јаднице скупо плаћале, јер је често мужјак

убијао своју миљеницу само зато што је посумњао у њено неверство.

Ноћ је била ведра и тиха. Стари Рогоња обилазио је свој сарај, и нервозно фркао, враћајући по неку заосталу женку на њено место.

Из даљине допираху гласови срндаћа. Стари Рогоња послушкивао је те звуке, пакосно копкао предњим ногама земљу и, с времена на време, издизао своју поноситу главу и рикао. Тада би бела пара његовог даха покуљала из грла, а густ дубок бес његовог звучног гласа одјекивао би по брдима.

Женке су мирно пасле на пољани; понеке су лежале и подавивши предње ноге пода се преживале храну.

Њихове дуге уши непрестано се мицаху, а лепе очи са црним трепавицама понизно и суморно гледаху у свога господара.

Али, гле, у оближњој дољи заурла млади јелен.

Судећи по гласу, био је то петогодишњи мужјак, који је сад први пут узео учешће у витешким турнирима.

Претпостављајући да млади кавалџер има свој харем милосница, стари борац зовну га гласом на мегдан, па јурну на његову страну, у нади да ће моћи отети од њега лепе женке и тако повећати свој сарај.

Млади мужјак зачу груби глас старог Рогоње, застаде, па трубећи и даље заузео бојни став.

Иза њега извираху из честе две радознале главе наивних младих женки. Млади кавалџер, да би пред њима показао своју лепоту и храброст, поносито гледаше напред и кочоперно удараше копитама предњих ногу по меканој земљи.

Стари Рогоња је био уверен да је његов противник још млад и неискусан, па је стога ишао против њега смело, без уобичајене опрезности.

Изишавши на пољану, где га је очекивао његов такмац, Рогоња полети на њ, оборене главе и са грдно великим, шиљатим роговима. Млади јелен није се уплашио, већ је одлучио да прихвати борбу. Али, већ после првог судара, када му је надмоћност противникова постала јасна, мислио је како ће се срећно извући; требало је само ухватити погодан тренутак, и, парирајући ударце, изићи из борбе читав и неповређен.

Видећи пред собом неискусног борца и желећи да га се што пре опрости, старац се повуче мало натраг и ослободи његових рогова, па издиже главу увис.

Млади јелен окористи се тиме, и учинивши скок у страну, нестаде у шумској чести.

Фрчући гласно и копкајући ногама земљу да би заплашио напуштени харем, Рогоња приђе младим срнама, које су стајале на пропланку и равнодушно посматрале борбу мужјака.

Пришавши женкама близу, старац их оњуши са свих страна и ударцем рогова натера их да пођу онамо где му је остао сарај. Послушне миљенице новог господара, погнувши главе, пођоше напред, гоњене лаким додирима оштрих рогова.

За то време, док је стари Рогоња отимао женке своје младом такмацу, у његовом сопственом сарају збили су се, међутим, догађаји од необичне важности.

Млади четворогодишњи мужјак, до ушију заљубљен у једну од султанових робиња, користећи се одсутношћу страшног господара, увуче се изненадно у његов сарај и одведе даму свог срца.

Правичност захтева да се каже да све то није било без узајамног пристанка заљубљених; друкчије млади љубавник не би могао тако лако да се дочепа лепотице.

Овакви случајеви код срндаћа и срна нису ретки. Каткад за великим стадом женки, које гони стари јелен, иде и по неколико нежењених, у нади да ће се окористити својим правима за време одсутности старог султана.

Спојивши отете наложнице са својим харемом, Рогоња одмах примети одсутност једне од својих љубимица. Претраживши читаву околину у близини пландишта и уверивши се да је неверница побегла са својим љубавником, стари султан плану од беса и гнева.

Ритнувши се ногама на своје невине и верне жене, он се упути у трагање, проналазећи бегунце по остављеним траговима и руководећи се својим финим њухом.

Заљубљени бегунци нису спавали, већ су журно бежали из околине грозног султана, и чим би млада срна застала да одахне

или да откине сочне јасикове изданке, нестрпљиви дон Жуан потерао би је ударцима својих танких рогова.

Настаде мрачна тајгина ноћ. Месец још није био изишао.

Стари Рогоња, гонећи отимача своје наложнице, с времена на време давао је од себе глас, подражавајући рику младог мужјака, да би тако обмануо супарника.

Њему се са свих страна одазиваху многобројни гласови, па је тако, на крају крајева, изгубио прави траг, те одлучи да се остави тога посла, јер се бојао за целину сараја што га је за собом оставио. Слепа страст, љубомора и жудња за осветом завели су га и одвише далеко.

Продеравши се неколико пута дубоким гласом, и баш кад хтеде да потрчи пут свога харема, одједном му се негде, сасвим у близини одазва млади мужјак.

XVII

ОПЕТ КОД КУЋЕ

Уватреној жељи за осветом, и да се што пре обрачуна са својим такмацем, стари Рогоња јурио је у највећем трку, чинећи гигантске скокове преко камења и обореног дрвећа, те најзад стиже до омање пољане, на чијој је средини почивао грдно велики кедар, буром оборен.

То је био последњи скок у његовом животу.

Иза кедра лежао је сакривен Велики Ван. Када је стари јелен прескочио преко стабла, Господар тајге јурну на њега из своје заседе; ударцима шапе обори га на земљу и упи се зубима у његов потиљак.

Судбина старог Рогоње била је решена.

Неколико грчевитих покрета стражњим ногама, и живот одлети из снажног тела лепог мужјака, који је био страх и трепет за женке и младе јелене, чији чежњиви љубавни крици и даље одјекиваху по околној тајги.

Господар тајге, чувши те крике и знајући њихов значај, одлучио је да употреби свој глас и домами једног од певача, подражавајући крик младог мужјака.

Његов рачун показао се потпуно тачним, јер је стари јелен, заслепљен љубомором, лако упао у клопку и постао жртва глупе страсти.

Одвукавши тешку лешину на усамљено место, под стреху оближњих стена, грабљивац најпре, по обичају, поједе најлепше делове, стражње бутове и део леђа, а остале делове покри сувим грањем да не би пали у очи ситним лоповима.

После укусног и ситог ручка, и пошто је уредио своје крзно, Ван се упути на одмор и леже у близини, под гранама младе ајанске јеле, где му је дебео слој четина био мека и топла постеља.

Његов сан потраја готово дан и ноћ.

Пробудио се тек сутрадан увече; неколико пута протегли се на мекој перини, зевну својом широком чељусти и упути се оближњем потоку, што се пробијао кроз камење да утоли жеђ, прочисти зубе и исплакне уста, из којих избијаше непријатан задах натрулог меса.

Стигавши на обалу потока, тигар се укочи у ставу посматрача; једино му се врх репа мицао, повијајући се непрестано час на једну, час на другу страну.

Постајавши тако неколико секунди, он нагну своју велику главу к води и поче да лоче, пућкајући некако нарочито својим широким храпавим језиком. Његови дуги бели залисци западаху у воду. Пио је дуго и лакомо, гасећи своју врелу жеђ, а затим поче прати своју чељуст, гњурајући читаву главу све до очију у хладну, ледену изворску воду.

У тишини шумској одјекивало је гласно мљацкање звери и плјускање воде. Фрчући и дахћући, силна звер дотеривала се, обузета својим послом и не обраћајући пажњу на оно што је око ње.

Када је тигар довео у ред своје крзнено рухо и очистио нокте о кору кадифенастог стабла, он се упути остацима јелена, које је претходног дана сакрио под стенама.

Осладивши се својски предњим лопатицама и масивним, мишићавим вратом старог Рогоње, он се, сит, свеж и срчан, пун снаге и енергије, упути пут Татудинзе, камо су га вукле мутне успомене далеког детињства и нејасна осећања љубави и миловања.

Током ове последње године он се развио и готово двојином порастао. Његове снажне ноге од сталног вежбања постале су еластичне и чврсте као челик. Испупчени мишићи на грудима, леђа и врат, не уступаху формама његових далеких предака. Његов раст прелазео је размере његових вршњака за целу половину.

Није га залуд мудри Тун Ли звао Великим Ваном, Господарем брда и шума Шу Хаја!

Ловци животиња, Хунхузи, дрвосече и истраживачи жен шења сматраху га оваплоћењем Брдског духа и у његову част подизаху капелице на брдским висовима Љао Е Лина.

Његове слике, нацртане на финој хартији, украшаваху те капелице; пред њима се често палио мирисави кад, а звоно је брујало молитве под сводовима густих шума.

На нарочитим таблицама пред тим капелицама усамљени путници читали су записе, који су овако гласили: Путниче!

Застани и запали свећу молитве! Ако су ти душа и срце чисти, не бој се, и настави свој пут. Велики дух ових планина и шума сачуваће те од сваке беде и несреће!

Становници тајге, да не навуку на себе гнев Великог духа, никад не изговараху реч "тигар", већ су пазили да га у разговору замене заменицом "он", или једноставно га зваху "Ван", то јест Старешина, или, пак, "Да Лао Ци", што значи Велики старац.

При сусрету с њим, током обилажења јама, ловци би обично силазили са стазе дајући му пута, или би падали на колена шапћући у себи молитву, или би пак ударали палицама по стаблу дрвета све док Велики Ван не би прошао не удостојивши једног ловца чак ни погледом.

Настаде и трећа зима за Великог Вана.

Иако је по годинама био још сасвим млад, физички се толико развио да је изгледао као потпуно одрастао тигар.

Сутрадан предвече он се показа на својој драгој Татудинзи.

Обишавши сва места где је провео своје детињство и пећину где је дошао на свет, предузе да потражи своју мајку.

По свом урођеном инстинкту, осетио је да је она негде ту, у близини, али није тачно знао у којој је пећини њено склониште.

Прегледао је све из детињства познате му јаруге и наишао на траг мајчин, то јест, на отиске њених шапа на глинастој основи мочварне доље која се спуштала од самог врха брега. Траг је био од пре два дана; значило је то да је мати морала бити негде у близини.

Попевши се по доњем путу до каменитог расапа, Ван лако нађе пећину, куда је мати пренела њега и сестру његову пре две и по године.

Прилазећи пећини, он осети и познати му воњ и у недоумици застаде: њему у сусрет долазаше велика тигрица. Она је потмуло режала и била готова да јурне на свога сина. Није га познала.

Видећи да га мати не познаје, Ван прилеже и понизно пузећи пође к њој, певушећи песмицу коју је знао из детињства.

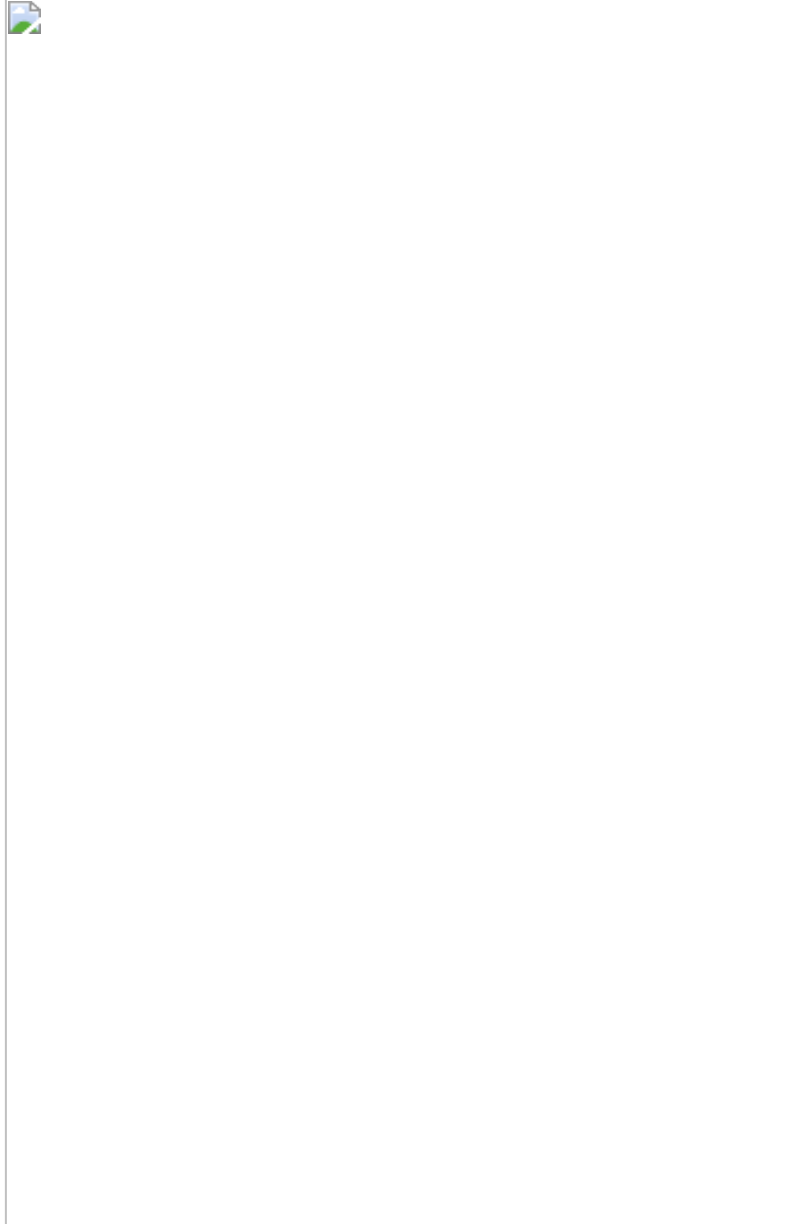
Као муња севнуше тигрици у глави слике и успомене, и она познаде свога сина, Великог Вана!

Приђоше једно другоме. Син први приђе к мајци и поче јој се умиљавати, облизујући јој главу, очи, уши и врат. Мати му је одговарала на исти начин и маукала своју песму успаванку, тако добро познату Вану из далеког детињства.

У обиљу нежности, син леже на леђа пред мајком, а она га поче ваљати својим шапама као што је чинила док је био мајушан тигрић.

На ове гласове из пећине изиђоше тигрићи. Било их је двоје.

Не знајући како ће се држати према њима њихов старији брат, мати стаде између њих, спремна за одбрану, али Ван испружи према њима своју велику главу, оњуши их од главе до пета и поново зарежа, смешећи се доброћудно и облизујући их својим рапавим језиком. Тигрићи су имали непуну годину дана.

Судећи по боји и бујности крзна, њихов је отац припадао врсти северних амурских тигрова, који се разликују од корејских и манџурских светлијом бојом и дугом густом длаком.

Упознавање Ваново са братом и сестром било је завршено.

Обрадована изненадним састанком, мати позва сина у своју пећину, склоњену на врху брда. Тамо су заједно провели све до јануара и приређивали заједничке ловове на вепрове и срне; том су приликом млади учили од старијих ту вештину, и као хајкачи узимали учешћа у хајкама.

Ван и матери обично су налазили крдо свиња и легали на пут, куда ће оно проћи, а тигрићи натериваху плен на њих.

Са јеленима су поступали другачије. Настојали су да срндаћа узму у "котао", то јест, да га опколе са свих страна и све тешње стежу; срндаћ би потрчао да се бекством спасе, али би наишао на заседу и тако пао у шапе грабљиваца.

XVIII ЗВЕРИЊЕ НОЋИ

Зима беше прешла већ и другу половину. Мразеви су ојачали. Снегови, нападали по високим планинама, учинише да пећине на врху Татудинзе не могу више да буду склониште породици гигантских мачака. Матора тигрица одведе стога своју децу ближе планинској падини, у храстове и лескове шуме јужних планинских страна, где на светим сунчаним присојима лутају многобројна крда вепрова.

Ван је и даље остао у пећини. Њему нису били страшни ни мразеви, ни снежне буре. Његово снажно тело, навикло на ледене струје брдских водопада и извора, излагано суровим поларним ветровима, било је препуно вреле крви и велике количине топле енергије.

По најјачим мразевима, по јануарским ведрим ноћима, волео је да лута по планинским косама и високим превалама, завејаним снегом. Када се дигне бура и кад ледени ветар зафијуче по каменитом расапу и кршевитим шиљцима, он је лутао по снежним сметовима, а његово врело крзно пуно електрицитета, испуштало је искре излучујући скривену енергију.

Његов глас, сличан гласу буре, одјекивао је по брдској пустињи, грмео над густим шумама и као одјек, нестајао у далеким кланцима.

Настаде немирно време љубави и ноћних састанака код свих врста мачје породице. Вану, који беше достигао трогодишњу старост, нису биле туђе те тежње, и глас свемоћне природе проговорио је у њему необузданом силом. Све чешће и чешће почеше се ноћу по тајги разлегати гласови тигрова. То су рикали мужјаци, позивајући женке на састанак. Често се код једне женке састајало по неколико мужјака, и тада би међу њима настале препирке и свађе око првенства, које се најчешће завршаваху бојем. По себи се разуме, најјачи би добијао право првенства и одагнао би слабије такмаце. Ови последњи, увређени и незадовољни, тумарали су по тајги тражећи женке, рикали, и, кад би се указао случај, и сами гонили слабије.

По веровању старих становника тајге, тигрови у то време постају зли и крвожедни и растрзају сваку животињу коју сретну

на путу, не изузимајући ни човека; стога, у току недељу дана, када раздраженост и страст код грабљивца достигне врхунац, ловци и други шумски становници клоне се да увече и ноћу излазе из својих фанза, те седе у убогим кућицама, дршћући од страха, ослушкујући грозну рику страшних звери. Покадшто се деси да разјарени грабљивци упадну у фанзе и поубијају све живо.

Ово немирно време, које пада средином јануара, зове се у тајги "црна недеља".

Осетивши у себи неодољиву потребу љубави, и послушан великом позиву природе, Велики Ван се спусти с ледених висова Татудинзе. Његова силна рика, која је једне ноћи одјекнула на падини брда, улила је страх и трепет у све четвороножне и двоножне становнике шуме.

Слична далекој грмљавини, она одјекну поврх планинских коса и утрну у даљини.

- Устај брзо, Хо Сине - рече старац Тун Ли, трзајући за раме свога радника, који је спавао крај њега у фанзи, - зар не чујеш да су настале "звериње ноћи!" Упали свећу и подупри врата коцем! Та, окрени се, Велики Ван тек што није ту, а кад стигне, нећеш више гледати светлост дана, јер ћеш отићи у предео сенки, прецима својим! Ја му већ чујем глас! Ено га!

Доиста, у том се часу зачу најпре грмљавина из даљине, а затим, спуштајући се све ниже и појачавајући се, достиже заглушан распон! Јачина звука била је тако велика да су се затресли прозори у фанзи, а хартија, прилепљена на ћерчива оквира, покрену се.

У звуцима тог гласа било је нечег елементарног и непојмљивог. Чинило се као да не излази из животињских груди, већ из недара ових каменитих гомила, из груди мајке земље. Стога није чудо што сва жива бића, зачувши те звуке, падају ничице, па не могу ништа да раде ни да се бране.

На прве звуке Ванова гласа чак и тигрови мужјаци заћуте и повлаче се у честу, пазећи да не упадну у очи Господару.

Женке, напротив, теже к њему, пазе да заслуже његову благонаклоност и пажњу.

По речима становника тајге, код Вана се састају тигрице из целе околине, чим зачују његов глас, кадшто с десет и двадесет километара даљине.

Господар тајге изабере једну од њих себи за другарицу; остале се разиђу по својим ловиштима и наставише да воде свој дотадашњи уобичајени начин живота.

Ванова другарица свуда прати свога господара, све док се не осети мајком; тада га оставља и тражи себи лог, да ту изведе децу.

Известивши становнике брда и шума о свом доласку, страшни Господар тајге изиђе на узану косу гребена и стаде на врх стене, над долином Хај Лин Хе, која се ширила пред његовим ногама.

Рикнувши још неколико пута, он заћута и поче да слуша. Ниједан звук није реметио тишину те ноћи.

Чак и суморна сова на врху сувога кедра заћута, са крупним светлим очима упртим у тамну, силну фигуру звери, која се оцртавала на залеђу треперавог снега. Фигура је била непомична као кип, само што се крај репа вртео, одајући узбудљиве осећаје.

Није прошло ни пола сата, кад из мрачне честе провири тигрица, па се упуту свом Господару.

Не стигавши до њега ни на десет корака, она се пружа по снегу, па спусти своју лепу округлу главу на испружене предње шапе и поче да чека.

Њене крупне округле очи са жутим колотовима беху управљене Вану, а у њима су сјали страст и љубав. Врхом репа непрестано је мицала, исказујући њиме своје душевно расположење.

Велики Ван се не помаче; само му је крај репа узбуђено дрхтао и као шеталица откуцавао уједначене ударе.

По трагу тигрице дођоше још две, старија и млађа, која је тек престала да буде дете.

Спазивши их, прва тигрица устаде брзо и с претећим режањем пође им у сусрет.

Све три супарнице састаше се и међу њима настаде борба, која се састојала у томе што су, седећи, наносиле једна другој ударце шапама по ребрима и по врату, да су одлетали праменови

длаке, али крви није било. Најмлађа од њих стајала је по страни, окусивши на себи ударце кадифених шапа старице.

Зачувши око себе маукање и писку лепих дама, силни Ван се последњи пут продера, а ти звуци, вибрирајући у дубокој ноти, одлетеше у даљину, поступно нестајући у непомичном леденом ваздуху.

Он се осврну и спази све три супарнице које су се бориле за његово срце.

Без журбе, са господственошћу која му приличи, цар тајге приђе к њима, али оне, изгледа, не обраћаху на њега пажњу; и даље су частиле једна другу непрекидним шамарима; увређен и незадовољан, приђе он најмлађој, која је скромно стајала по страни, оњуши јој покуњену њушку наивних, глупих очију, лизну јој нос, па је позва да пође за њим.

Старије, које се отимаху о првенство, остадоше на сувом. Задуго не могадоше да се смире, па су страховито рикале једна на другу, чак и онда када се Ван већ беше уклонио са својом изабраницом.

Ипак, уверивши се да је све изгубљено, оне се помирише, па, као да ништа није ни било, упутише се заједно да потраже утеху.

Ван одведе своју другарицу у крај над облацима, на високе Татудинзе, где ће младенци у потпуној самоћи мирно провести свој медени месец, у крилу сирових каменитих гомила и без туђих радозналих погледа.

Од старости оронула, непроходна тајга певала им је песме, а снежна бура засипала трагове за време свадбеног путовања.

Ниједан живи створ није се смео показати на брду изнад шумских ораница, где се брачни пар моћних звери предавао својој првој, животворној љубави.

XIX ШУМСКЕ ПРИЈЕ

Сутрадан, тек што је зимско сунце обасјало планинске врхове, у храстовим шумама, баш код вепрових лежишта, окупило се многобројно друштво шумских прија.

Пискави, оштри њихови гласови праскали су, као меци из машинских пушака, у непомичном леденом ваздуху, реметећи тишину и спокојство пустиње.

Понајвише се беху ужурбале и драле свраке, ове шумске свезналице; њихове најближе сроднице, црвенперке сојке, гледале су да не изостану иза њих, а несташне сенице - цркутаху сваку глупост, да је маторог лицемера, седоглавог детлића, заболела глава.

"Јесте ли чуле новост, сестре", праскала је сврака, примичући се ближе сојки, "код нас у шуми дешава се нешто немогућно! Још није ни умро стари уважени Ван, а његова другарица, Пругаста Дугонога, вуцара се са својим братучедом, Пегавом Чарапом, леопардом из Хималајске долине! Леп пример за младе тигрице, нема збора! Срам и стид нека је буде..."

"Тако је, тако је, тако је! Али, то је већ старо, драга моја!" пресече је другарица, која је изгубила реп због своје искрености. "Него да вам ја кажем новост, па да све покуњите репове од зависти! Чујте! Наш Велики Ван изабрао је себи другарицу! И, шта мислите, кога? Корејску тигрицу? Ни налик! Најобичнију Сиву Бабетину са Амура! Она чак и не личи на тигрицу! Чудновато! Зар није могао изабрати достојну себи међу нашим тигрицама! Уз то је још и хрома и нахерена! Једном речи, права лепотица, нема се куд!"

"Не, не! То није истина!" одговори јој црвенкаста сојка. "Ја сам је ових дана видела и мислим да није гора од корејских тигрица! А можда је и много лепша, у својој паперјастој празничној одећи!"

"Ци - ви, ци - ви!" зацика сеница - московка, скакућући с гране на грану, "то још није ништа; него знате ли зашто црвена вучица одлази често ноћу до фанзе Тун Лија?"

"Ја сам некако јутрос видела како је кокетирала са псом зељовом и како му је заказала састанак на речици! А ја сам све

радила и навратила на њу Црвеног Вука иза Хамихере! То вам је захвалност! Нема правде на свету!"

Тако су ове шумске прије брбљале и испирале уста свим становницима тајге. Њихов бес дошао је дотле да су се почупале и подигле такву грају да се пробудио матори вепар, који је лежао у близини под храстом.

Он је дуго трпео, слушао сплетке и брбљања; мрштио се и лупкао ушима, па најзад устаде и уздиже своју њушку увис, мерећи целу тевабију својим ситним кратковидим очима.

"Престаните једном с том вашом циком и сплеткама!" рече он пријама. "Зар вам није досадило! Боље гледајте свој посао и не водите туђу бригу!"

Тада цела перната дружина салете вепра и стаде га обасипати псовкама и грдњама. Добио је не само он, већ и цела његова својта, ближа и даља.

Јадни вепар, заглухнут грајом и виком, заврте главом, фркну и побеже, праћен помамним смехом шумских прија.

"Тако ти и треба", викну за њим Кусава сврака, "не мешај се у туђе послове, а њушку причувај да можеш њоме рити земљу! И он ми је неки праведник!"

"Одлази, одлази, док те није прождерао Ван! Али ти Подерано Уво, чекај само, теби ће не само уши, већ и ногу ишчупати због тог твог заузимања!"

Тако испраћаху прије уваженог маторог вепра, кога у тајги зваху Подераним Увом зато што се у младости једва отео из тигрових ноктију и из борбе изнео подерано уво.

Био је то стари инвалид, рањаван више пута ноктима грабљиваца и ловчевим куршумима. На његовој дебелој кожи видели су се многи ожигљци и ране, добијене у бојевима и сукобима. Густе чекиње на његову хрпту и глави биле су беле од седине. Десни предњи зуб био му је сломљен, а леви сав жут и савијен у лук. Његова грдно велика копита остављаху траг као од бика.

Пробијајући се споро по присоју, разривајући земљу дугачком њушком, тражећи жир, грокћући и машући остатком краткога репа, размишљао је он о својим мукама.

Упоредљивао је прије с људима и налазио међу њима велику сличност. О умним способностима двоножаца имао је нарочито, не баш високо мишљење, јер није само једном имао прилике да се увери у човекову глупост, недосетљивост и физичку слабост, мада је то створење називало себе "царем природе".

Леп цар, кога наш Ван може да смаже одједанпут! размишљао је стари шумски ветеран, жваћући укусан жир. А већ о моралу тога цара не вреди ни говорити!

Дуго је још мумлао у себи стари вепар и грдио цео свет, све док није напунио свој трбух хранљивим жиром. Сан га поче хватати и он се упути на своје лежиште под храстом, старим као и он.

Шумске прије, опањкавши све своје познанике, ближе и даље рођаке, разлетеше се на разне стране, с готовим новостима и тачним појединостима.

Прођоше страшне "звериње ноћи". Тајга се стишала и отпочела да живи својим уобичајеним свакидашњим животом.

Ван са другарицом сиђе са висова Татудинзиних, мршав и гладан.

Млада тигрица је такође много прогладовала.

Да! Само од љубави не може се бити сит!

XX ПРВА ЖАЛОСТ

Изашавши на стазу што су је тигрови угазили по гребену планинског ланца, тигрица се упути по њој, у нади да ће са стрмени угледати вепрове где пасу. Ван је стално ишао за њом, покоравајући се осећању оданости, својственој мужјацима. Тигрица је већ помишљала и на то да се осами и да оде од свог господара. Осећај глади био је јачи од свих других побуда и беше је сву обузео.

Ван је ишао за својом другарицом оборене главе, мислећи такође о томе да не би било згорега кад би се што добро појело.

Одједном његов слух изненади нека заглушна јека, као да гром пуче; укочени ледени ваздух задрхта, а заспала тајга се трже. Стуб снежне прашине изви се у висину и засу тигрицу, која је лежала уза стазу.

Господар тајге, који беше заостао иза ње на десетак корака, погну се од изненађења и у првом тренутку не могаде да разуме шта се то десило.

Када се снег стишао и звуци нестали у шумској чести, он приђе месту експлозије. Жалосна слика указа се пред његовим запањеним очима.

Млада тигрица лежала је мртва на стази. Паперјасте покривач снега покривао је њено раскошно светложуто крзно. Кроз бели покривач пробијала је густа врела крв и, као танак млаз, сливала јој се под леву лопатицу. Звер је лежала на левим бедрима, глава и ноге беху јој испружене. Маљави реп затегао се као жица и укочио.

Смрт је настала у тренутку.

Не знајући шта је у ствари, Ван покушаваше да шапама подигне укочено тело своје драге, али оно беше мртво и као врећа пало на снег, обојен крвљу. На бедру тигрице зјапила је црна дубока рана, с искиданом ивицом.

Покушавајући неколико пута да усправи своју другарицу, Ван виде да је то узалуд; осећао је око себе смрт, а у његовој глави сазревала је одлука, заснована на захтевима и законима првобитног света, као и позив далеких предака. Његов дивљи ум узнемири се, душа му се преокрену, у очима, дотле мирним и

безбрижним, блесну огањ успламтеле злобе и беса. Он се испружи колико је дуг и рикну. Ова рика била је глас очајања и жалости. Глас је грмио под сводовима густе шуме. Изгледало је као да потреса темеље брда и укочене земље.

Све што је живо у тајги притајило се и очекиваше шта ће се даље збити. Затајивши непомирљиву освету у свом срцу, Ван приђе телу своје мртве другарице и леже крај ње, наслонивши јој на охладнеле груди своју лепу, моћну главу.

Мислио је о узроку смрти своје другарице и слутио да је кривац за њену смрт човек са његовим подмуклим изумима и оружјем, за које је он већ сазнао током својих негдашњих шетњи по областима ловачких фанзи.

Тигрица је убијена из напуњене цеви, а убио је наоружан ловац зверова, лукави Ли Сан, на стази којом пролазе само тигрови. Напуњена зрнима и комадићима гвожђа, пушчана цев привезује се уз нарочиту клупу, у висини груди зверке, на три корака од стазе; преко стазе пружи се танка жица, па кад звер запне за њу, она и нехотице изазове пуцањ, помоћу нарочито подешеног упаљача. Цев се маскира гранама, а танка жица, за време мраза, покрије се ињем и постане невидљива. Да не би човек наишао на њу, са ове стране уз стазу се ставе нарочити знаци на стаблима дрвећа.

Тигар није знао за ту шумску писменост и није упозорио другарицу на опасност која јој прети.

Тек што је сунце својим ружичастим зрацима обасјало врх Татудинзе и у тајги нестале ноћне сенке, брижни ловац на звери Ли Сан, са торбом на леђима, наоружан дугом палицом, изиђе из своје фанзе и упути се по стазама да прегледа своје замке.

Многе је звери ухватио ове зиме Ли Сан, и скупоценог самура, и сибирску ласицу, и веверицу, али још ниједном није имао среће да улови тигра, Лао Хуа, за кога се у Нингутију може добити најмање хиљаду дајана.

Приметивши да тигрови често залазе у његово ловиште и да су прогазили чак и стазом по планинским косама и увалама, он стави на згодном месту напуњену цев, коју је најпре обајао код познатог врача, да би куршум на месту оборио зверку.

Срчано је корачао Ли Сан по стази, пењући се на гребен, где беше оставио напуњену цев. Добро је знао да су грабљивци на опрезу само ноћу, па је храбро и самоуверено ишао ка свом циљу, у нади да ће на стази угледати бар свеж тигров траг.

Кад се попео на висину гребена и постајао неко време пред капелицом у стабло старога кедрa, он се упути по старим тигровим траговима ка оном месту где је ту скоро причврстио своју добру цев.

Сунце је већ било високо одскочило. У тајги је владала тишина; само су детлићи лупкали по стаблима дрвећа и покаткад пиштале јаребице.

Огрејана зимским сунцем, сива веверица искочи из своје дупље, па седе на стражње шапице и загледа се радознало у погнуту фигуру ловца на звери, који је корачао доле испод кедрова.

До стабла је имало око стотину корака, не више. Ли Сан застаде и поче да послушкује. У тајги владаше тишина. Кад је прешао још педесет корака, ловац стаде иза гребена стене и баци нестрпљив поглед напред. Одавде се добро видело место где је била сакривена пушчана цев. Он се загледа у честу и јасно распознаде црвенкастомрко тигрово тело, оптужено по стази. Његовој радости не беше краја. Угледао је ухваћену звер и замишљао у себи хиљаду дајана, које ће добити за њу.

Не размишљајући даље, и без потребне опрезности, он полети напред ка своме плену, па застаде, као укопан, на двадесет корака од њега.

Обузет жалошћу и занет жудњом за осветом, Велики Ван је непомично лежао крај своје мртве другарице.

Али гле, у тишини тајге чуо је нечије ужурбане коракe по шкрипавом снегу. То није четвороножна, већ двоножна звер. Кораци се примицаху. Све јасније! Све јасније!...

Сама судбина шаље му на суд онога који је крив за његову неутешну жалост!

Сад он стоји пред њим, погнут под теретом своје торбе, са безумним погледом, пуним страха и трепета, упереним у страшне, сужене зенице Господара брда и шума.

Ван се диже и настави да својим уништавајућим погледом хипнотише човека, који беше изгубио вољу за очување живота, па чак и памет.

Човек и звер стајали су једно према другом и борили се снагом својих погледа. Али човек се показао слабијим па попусти звери. Ли Сан обори поглед; свест му се помрачи; тело, као врећа, паде у снег; торба се одваља у страну.

Видећи пред собом живи леш, неспособан не само за активну борбу, већ и за најмањи отпор, тигар му приђе, преврну га шапом, лицем на горе, оњуши га, па оде у страну и пружа се, наслонивши главу на шапе.

Свој поглед не скидаше са човека. Он очекиваше борбу на живот и смрт, али његова се нада није испунила.

Велики Ван не тргује лешинама, па ће зато сачекати да се човек пробуди, те да се упусти с њим у борбу.

Дошавши мало к себи, Ли Сан се покрену и подиже руку к очима.

То беше довољно. Тигар рикну и појури на њ, пригњечивши га својом двадесет пудова тешком телесином. Затим га шчепа преко средине тела, одбаци увис, као мачка миша, па, дочекавши га у лету, одбаци га још више.

После овога, мршаво ловчево тело паде у снег и остаде непомично; само су још дисање и стезање плућа одавали знаке живота.

Опазивши да живот у слабачком телу још тиња, грабљивац му приђе, узе његову главу у своју чељуст и само склопи вилице. Црвена крв обоји бели снежни покривач и поче у загаситим млазевима да тече из дубоких отвора што су их грабљивчеви зуби оставили на обријаној ловчевој глави.

Живот је лако оставио ово суво и трошно тело, јер није имао за шта да се задржи.

Грабљивчева освета била је задовољена. Осетивши да у двоношчеву телу нема живота, Ван га опипну својим зубима и увери се да му оно може утолити глад, али да је за то потребно да га најпре свуче.

Ову операцију није било лако извести, те Ван мораде да се помучи, да зубима и ноктима искида чврсте, памуком

постављене хаљине. За пола сата од човека не остаде скоро ништа; он је цео, заједно са дробом, ушао у простран желудац звери, иако се то споља није видело.

Шумске прије, разуме се, не пропустише да долете и на овај погреб, крштећи непрестано и летећи над шумом, скакућући по снегу и скупљајући ништавне остатке са кржаве трпезе.

Задовољивши своју осветољубивост и жестоку глад, Ван се сети своје другарице и, дошавши к њој, хтеде да је опет подигне на ноге, али уочено тело отказа послушност; било је тврдо као дрво.

Оњушивши га последњи пут и лизнувши својим врелим језиком мртво стаклено око, тигар затрпа своју другарицу зрнастим сухим снегом и, корачајући по стази узбрдицом, удаљи се у дубину тајге. Немирне шумске прије све до касно увече нису могле да се стишају, те им се грактање још дуго чуло на планинској коси, где остадоше крвави трагови шумске драме и омањи смет снега над телом убијене тигрице.

Друг погинулог ловца, млади Фу Тај, дуго је чекао његов повратак; не дочекавши га, оде у Нингути да јави сродницима и знанцима да организују трагање, јер откако се у околини појавио Велики Ван, било је за једног човека одвише ризично да се одлучи на тај посао.

Тако при крају зиме, када се снег почео топити на присоју, рођаци Ли Сена нађоше комадиће његовог одела и леш убијене тигрице на једном планинском крилу Татудинзе.

Засувши то место гомилом камења и извршивши кад мирисавим свећама, вратише се кући у Нангути, и тамо подигоше капелицу у част Великог Брдског Духа.

XXI ПОКЛИЧ ПРЕДАКА

Окусивши људско месо и изгубивши уважење према "цару природе", Велики Ван поче да осећа потребу за путовањем, за променом утисака, за новим, неокушаним осећањима. Некакав моћни унутрашњи глас шаптао му је о другим дивним крајевима, пуним плена и примамљивих пустиловина.

То је био поклич предака, несавладив и силан.

Њему се покорио Ван и кренуо готово несвесно на југ, откуда му потичу преци и где му је умро отац у пећини Аждаје, на брду Светог Језера.

У богатим суптропским шумама Кореје није остао дуго. Ненасељеност и обиље дивљачи даваху му потпуну слободу и он је десет година проживео тамо безбрижно, вежбајући своје тело у нападима на дивље становнике брдских висина и топлих џунгли приморских низина.

Овде је његово тело добило коначне облике, а и душа му се такође уобличила.

Одавде је он изишао као Велики Ван, који се појављује као божанство и као страшна елементарна сила за становнике тајге.

Али жарка клима краја Јутарњег Спокојства ипак је приморала Вана да потражи хлада на северу, те он опет предузе пут у Манџурију, држећи се брдских коса које одавде воде на север, ка језеру Ханка и ка обалама Амура.

Гоњен неодољивом силом зими је у глувој магловитој ноћи прешао Сунгари код њеног ушћа и тумарао по шумовитим косама Малог Хингана, док у пролеће није изашао на обалу Амура.

Ту је на високој стени застао. Пред њим беше пукла широка равница, по којој је Амур ваљао мутне таласе. Сунце се клонило западу и бацало своје вреле зраке на широку површину реке, на далека брда, што су се плавила на хоризонту и на оближње планинске гране Хингана, покривене густим боровим шумама.

Дуго је стајао на стени Велики Ван и уживао у панорами која се беше распротрла пред њим.

Доле, на реци, пловиио је парни брод, а за њим две барке, натоварене дрвеном грађом.

Радознало и с чуђењем гледала је у то чудовиште силна звер, а у глави јој се ројиле разноврсне мисли. Чинило јој се да је то неко живо биће, које нема везе са човеком.

Када му брод ишчезе из вида, Ван се спусти са стене на обалу реке и, ушавши до колена у воду, поче врелим језиком да лоче хладну заталасану воду. Затим, желећи да испита дубину, уђе до грла у воду и поче да плива. До друге обале није било мање од километра.

Препливавши до средине реке, он поче да се враћа. Ток реке однесе га на знатну удаљеност и он изиђе на обалу далеко од стене.

Отресавши се и постојавши мало на обали, Ван се врати и уђе дубоко у тајгу, која стизаше до саме воде као непролазна честа.

Ширина реке прекину му пут на север. Ван одлучи да се врати у свој родни крај, па се упути на југ. У то време непознати дошљаци са севера подигоше гвоздени пут, просекавши брда и шуме Шу Хаја.

Млаз новог живота сливао се у дивљи крај. Нови људи подизали су нове градове и паланке, секли шуме и крчили тајгу.

Тамо, где су некад слободно лутале дивље звери и где се разлегала рика срндаћа, рано изјутра и касно увече јури, светлуца и хуји по челичним шинама гигантска змија - дивовско и витешко њено звиждање шиба свету шумску тишину и гони дивље становнике тајге у неприступачне планинске кланце и непролазне шуме.

До леве обале реке Сунгари стигао је у зиму једне децембарске ноћи, пуне месечине. У даљини је треперила светлост града Тун Хеа.

Дуго се не могаде одлучити да изиђе из приморских шумарака на глатку површину реке, која је треперила под металним зрацима ноћног месеца. Плашила га је бескрајна празнина и ширина сингаријске равнице.

Био је навикао на друге прилике и на други пејсаж, где је даљина ограничена тамним шумовитим планинским ланцима, и где су на предњој основи, нагомилане дивље суморне стене обрасле густом непролазном тајгом. У таквом крају родио се и

одрастао он, исто као и његови преци. У њему су говорили покличи његових предака.

Дуго не могаде да савлада у себи то осећање урођенога страха од пространих равница. Неколико дана лутао је по речном врбаку, који покрива ниску речну обалу, не могући да се одлучи на пут по широкој, њему непријатељској равници.

На југу, на замагљеном хоризонту, плавиле су се контуре шумовитих коса Љао Е Лина и њихових врхова. Кокуј Шан и Татудинза назире се на основи неба, као привидна фатаморгана.

Удаљеност од њих рачуна се на сто двадесет до сто тридесет километара.

Велики Ван је с нестрпљењем и љубављу гледао у даљину, у родна брда, и туга му не даваше мира.

У то време грабљивац се хранио домаћом стоком и псима из околних шумских заселака, уливајући панични страх и трепет у све становнике. По свима фанзама, и дању и ноћу, водили су се разговори о појави страшне звери, о њеним подвизима, о њеној храбрости и свирепости. У богомољама паљене су свеће, а бојажљиви сељак падао је на колена, уздижући топлу молитву Великом Брдском Духу, који је дошао из даљине да казни људе зато што су грешили и заборавили умрле претке.

Једне мрачне ноћи без месечине, када је небо било покривено облацима, а густа магла, која је полегла над земљом, сакривала даљине и оближња предгорја планинских коса, Ван по леду пређе преко реке Сунгари, баш према ушћу Маихе.

Овде, код фабрике ханшина, на стази која се пружала дуж обале, сретну он групу Кинеза, наоружаних пушкама, које су им висиле о раменима са цевима окренутим доле. Била су осморица. Пред њима су трчала два пса, црна, рашчупана, вршећи улогу извиднице.

То беше чета Хунхуза, која је изишла из тајге да опљачка фабрику ханшина.

Осетивши тигра, пси застадоше, подавише репове и седоше на стазу да дочекају своје газде.

До тигра је остало око две стотине корака. Он је ишао мирно, широким кораком. Удаљеност између њега и паса брзо је постајала све краћа.

Када пси осетише свог најљућег непријатеља, почеше се тискати к људима, цичећи потмуло и не осмицаху се с места.

Дознавши по држању паса да је пред њима тигар, Хунхузи почеше разговарати тихо међу собом, називајући га "старцем" - Лао Тоу Р.

Кад Ван спази пред собом групу људи, он успори кораке и стаде. Високо дигавши главу, наћули уши и упери своје крупне светле зенице у тамну групу људи на снегу. Крајичак његовога репа грчевито је подрхтавао.

Претпостављајући да је то главом Ван, који терорише околину града Тун Хе, Хунхузи похиташе да сиђу са стазе на страну и застадоше у чести врбака; пушке су им биле у рукама и запете, али да пуцају нису ни мислили.

Пси остадоше, као што су и били, на стази, налазећи се под притиском тешког грабљивчевог погледа. Тако су стајали, приљубљујући се један уз другог, дршћући целим телом, цичећи мукло.

Њихова воља била је паралисана. Срца готово да им прсну од напора.

Видећи да су му се људи уклонили с пута, Ван крену напред стазом. Стигавши до паса на десетак корака, застаде за тренутак, па, без икаквог напора, кратким покретом лако одбаци своје витко тело и покри њиме псе.

У истом тренутку стигао је да им својим кадифеним шапама нанесе смртне ударце, и пси, са размрсканим лобањама, одваљаше се у снег.

Шчепавши их оба међу вилице, и, чак, не удостојивши људе својим погледом, тигар се удаљи у дубину врбака, где се на погодном месту смести са својом вечером.

XXII

ПОВРАТАК У ЗАВИЧАЈ

Долазило је време "зверињих ноћи". Становници тајге постадоше нервозни, спремајући се да их дочекају. Четвороношци су се повлачили у ретке храстове шуме, где се отварао широк видокруг и где је опасност од изненадног напада била мања. Ловци утврђиваху своје сиромашне фанзе и колибе и паљаху кад пред шумским олтарима, узносећи топле молитве Брдском Духу.

Све су чешће одјекивали ударци у бронзано звоно, а света тишина тајге бивала нарушавана металним звуцима. Ван је тежио да крене на југ, камо су га привлачиле успомене из срећног детињства.

Од касне вечери до раног јутра ишао је планинским косама, држећи се трагова које су тигрови оставили у дебелом снегу. Дању би се одмарао у каквој пећини, под стрехом неке стене или на пригревици.

За храну су му понајвише служила прасад, али каткад би се користио и услугама црвених вукова, који приређиваху хајке на срне и козе; грабљивац би се тада неопажено увукао у круг потере, па би ту из заседе без по муке хватао гоњену звер.

Црвени разбојници знали су с ким имају посла, па се нису ни усуђивали да протестују и бране своја права, као што су то често чинили с младим тигровима, који још нису били пунолетни. Они би их опколили многобројним чопором, узнемирили би их лавежом и крицима, и тако прогнали из свога краја.

Али са царем тајге, Великим Ваном, није се било шалити; један поглед његових језивих очију изазивао је страх и доводио целу ову дружину у безусловну потчињеност.

Држећи се јужног правца, Ван је ишао пут извора реке Маихе, која има свој почетак у западним странама планинског ланца Љао Е Лина.

Без компаса и не знајући правила за оријентацију по странама света, ишао је он тачно, руковођен нарочитим осећајем, наслеђеним од предака.

У густим кедровим шумама те године било је много ораха. Под старим кедровима лежали су дебели слојеви, опали под

навалом северозападног ветра. Ти ораси беху главна храна за веверице и друге глодаре, а служили су као посласлица многим другим животињама из породице преживара, па чак и грабљиваца. Масна, крупна зрна тога ораха, преживана са љуском заједно, помажу варењу. Њих једу у великим количинама четвороножни становници тајге. Дивљи вепрови, медведи и срнаћи хране се искључиво њима у доба родности, што обично бива после сваке две године.

Велики Ван, нахраћен и сит, без обзира на свој скитнички начин живота, није избегавао те орахе и на путу се често сладио њима, љуштећи их вешто својим оштрим предњим зубима.

У то време Ван беше достигао границу свог физичког развића, представљајући великолепни примерак манџурског тигра са свим њему урођеним зоолошким особинама.

Захваљујући радном и покретном начину живота, под његовом кожом није се наслагао слој масти, већ мишићи и кости, од сталног вежбања, добише особину вулканизованог каучука и каљеног челика. Могао је да поднесе максимум физичког напора, доступног за живи организам, а жива његова снага изненађивала је својим размерама и резултатима.

Ништа њему није било да за ноћ и дан превали сто педесет до двеста километара по гребенима и шипражју тајге, или да у чељустима однесе вепра од двадесет пудова на удаљеност од километра-два, на врх стрмог брда, прескачући често камење високо до два метра.

Лако, без особитог напора, али мало нагнут телесином унатраг, чинећи скокове од десет метара, прескакао је преко брдских провалија. Ови скокови више су личили на птичји лет него на покрете четвороножаца, тако су били лаки, еластични и ваздушастии. Ниједна се животиња није могла мерити с њиме по снази, брзини покрета, окретности и лепоти.

То је доиста био цар тајге, по свим својим физичким особинама. Тигар достиже свој одређени раст око тридесете или у четрдесетој години. Тада постаје здепаст, лењ и тром. Мишићи му попусте; зуби пожуте, а крзно потамни. Не будући више у стању да хвата опрезне, брзе и енергичне дивље животиње, остарели грабљивац задовољава се ситним пленом, као што су

јазавци, прасад, младунчад свих преживара; па чак не избегава ни зечеве, фазане, тетребе и друге ситне животиње.

У близини људских насеља такав тигар постаје бич, јер уништава стоку, не само ону која пасе у тајги, већ и ону затворену по оборима и другим просторијама. Тада грабљивац упада у двориште, руши оборе и фанзе и отима све што му падне шапа - стоку, коње, волове, мазге, телад, свиње и живину. Ако нађе човека на путу, он ни њега не штеди, већ га ударцем шапе обори с ногу и односи у брда.

Такви тигрови, изнемогли од старости, постају каткад људождери, дајући првенство човечјем месу пред сваким другим.

Не наилазећи на отпор и дознавши за лакоћу долажења до плена, тигар људождер налази се у близини насеља и заселака, посејаних на ивици тајге, и врши своје пустошне нападе на незаштићена насеља док не оконча дане под куршумима ловаца.

Баш уочи Нове године Ван је ишао стазом, силазећи с врха Љанзалина у долину реке Маихе.

Ноћ је била мрачна, а небо осуто звездама.

У даљини, на пољани од прокрчене шуме, раширила се железничка станица. У каменитим кућама и сиромашним, скоро склопљеним баракама насеља светли се светлост. На страни, под брдом, обасјаном светлошћу, пирана тутњи и бруји својим машинама.

Грабљивац се зачуди и застаде, посматрајући дуго нову, дотле невиђену слику. Он се сети да је пре неколико година, када је тумарао туда с мајком и сестром, на тим местима брујала непролазна тајга и да никаквог насеља није било. Само у оном куту, где бруји и пишти велика страшна зграда, стајала је сиромашна кућица ловца на звери, мимо које је он често пролазио кад је ловио или кад се враћао кући на брдо Кокуј Шан.

Како се брзо све променило од тог времена! Шта то значи? Одлучио је да тачно дозна и испита узрок. Прешавши реку Маихе, изиђе на пут који води у насеље, и пође по њему застајујући и гледајући у осветљене прозоре на кућицама, ослушкујући уједно и необичне звуке.

Из по неких кућица допираху људски гласови и крици. Али то не беху звуци на које је он од детињства навикао у мртвој тајги. Ти звуци беху силни и смели, и говораху му о другим људима који дођоше амо, о другом, за њега туђем свету. Ено, врата на једној кућици отворише се и на пут испаде гомила људи. Њихов спољашњи изглед, гласови и покрети нису личили на обичне фигуре дрвосеча и ловаца.

Стајао је он насред пута, на педесет корака и посматрао, пратећи их све својим светлим, пламтећим зеницама.

Људи га нису опазили, били су слепи у мраку, али он је њих лепо видео, и његова радозналост није имала граница.

- Погледај, погледај, као да тигар стоји на путу! - викну један из гомиле, показујући прстом у фигуру звери која се црнила на путу.

- Доиста, тигар, браћо, и очи му се сјаје, као жишци!

- Лажеш, Кузма! - викнуше други, хотећи да га одведу на другу страну, на пут за железничку станицу. - Напио се братац, па му се пред пијаним очима привиђају тигрове зенице! Узмите га под руку, децо, па водите на станицу! Тек што није воз стигао из Имјанпа, одлазак је већ најављен, и семафор је већ отворен.

Говорећи тако, узеше Кузму под руку и поведоше на станицу. Али се он не хтеде дати, и пијаним гласом и даље увераваше своје другове да је видео тигра, као "на длану".

- Очи нека ми искоче, ако га нисам видео!

Али њему не хтедоше веровати, и убрзо целе веселе дружине нестаде у осветљеним вратима зграде железничке станице.

Пратећи пијане скитнице разрогаченим очима и шврљајући око осветљене фабрике, из чијег димњака излетаху колутови светлуцавог дима, Ван се попе на брежуљак изнад фабрике па леже на његовом врху, посматрајући невиђени приказ и мислећи о својим зверињим невеселим бригама.

У том тренутку долазио је на станицу са запада путнички воз. Грмећи точковима и тупкајући на споју шина, цичећи и шкрипећи кочницама, осветљавајући мрак својим прозорима, он је полако, као какво страшно чудовиште, клизио по шинама. Глава чудовишта избацивала је колутове беле паре и усијане варнице; два блистава ока просецаху таму својим гигантским заслепљивим зрацима.

Пискаво звиждање просече ваздух тако да грабљивца заболеше уши. Чудовиште стаде; видело се како мноштво људи у гомилама јури крај чудовишта са осветљеном главом. Чуо је удаљену грају, гласове и писак тестере у фабрици која као да буши уши. Све је то било тако необично и непријатно за цара тајге, да се никако није могао прибрати, а у глави су му се рађале све нове и нове мисли.

Глава му је напорно радила. Сада је дошао до уверења да се стање променило, захваљујући појави нових људи, који имају особите одлике.

Њему несхватљива чудовишта која се крећу слична су змији, а послушна човеку. Огромне зграде са заслепљиво треперивим прозорима, са створењима која вичу у њима, зграде које избацују из себе колутове ватреног дима, све је то дело двоношчевих руку. То је он подигао своја обитавалишта - сандуке, своје гвоздене путеве по непроходној тајги и посекао љупке шумарке. То он пали и уништава шуме, које дају храну и склоништа дивљим зверима и птицама.

Неутољива мржња плану у његовом срцу против дошљака, а у глави му се роди мисао о освети.

Он још не беше замислио у себи каква ће бити освета том двоношцу, али то осећање постајаше све јаче, претварајући се у елементарни нагон.

Ван није имао себи равних такмаца у тајги и владао је у брдима и шумама пуних петнаест година; али сад осети да је тој владавини дошао крај, да је његов престиж у дивљој пустињи поколебан.

Нагледавши се довољно за њега невиђеног призора железничке станице, са њеним снажним осветљењем, које помрачује светлост месечеву, са њеним заглашним звуцима, који угушују познате му тајгине звуке, он устаде и зарика дуго и развучено, као да се жали, и, у исто време, прети непријатељу.

Али рика ова није се чула ни на станици, нити у насељу. Она је била заглашена пискавим звиждањем локомотиве, буком тестере и хучањем парних котлова на пиланама.

Притиснут и потиштен, повукао се у тајгу, пењући се по планинским косама на врх Кокуј Шана, који се видео у даљини,

усред хаоса шумовитих брда и увала.

Та му места беху позната од детињства. Он је ту био код куће, и његово је срце радосно куцало и дрхтало; његова дивовска плућа са насладом удисаху у себе родни ваздух, а силне груди уклањаху испред себе познато шибље.

Настадоше "звериње ноћи".

Становници тајге притајише се по фанзама, гнездима и лежајима.

Од јутра до мрака стара тајга послушнички је страховиту рику силних грабљиваца и тихо шуштала, певушећи своје старинске песме.

Међу тим звуцима каткад би се зачула далека рика Великог Вана. Она је надјачавала све остале звуке и брујала у брдским кланцима као далека грмљавина.

Од западне стране Кокуј Шана, према његовој падини, човек је од станице провео гвоздени пут. Ту је он подигао свој стан и упустио се у сечу вековних кедрових шума, које покриваху брдске стране и оближње висове.

Силни дивови, дебели да се не могу обухватити, кедрови падаху под ударцима немилосрдне секире, нарушавајући тишину првобитних шума тутњавом свога пада.

Пиштање тестере, ударци секире и узвици коњоводаца први су од постанка света испунили нетакнути чисти ваздух својим оштрим звуцима.

Тајга је стајала и плакала крупним смоластим сузама, које су из дубоких рана падале на трошан, хладан снег.

Тако се она жалила на своју судбину, а њене опроштајне песме одјекиваху под сводовима равнодушног хладног неба.

XXIII

НА ШУМСКОЈ КОНЦЕСИЈИ

Звериња ноћ је била у пуном јеку. Из даљине су допирали гласови џиновских мачака. У касарни, на подножју Кокуј Шана, у великој соби осветљеној лампом, седели су за столом војници-чувари и водили бескрајне разговоре о далеком завичају, о служби, о сањаријама, о лову и о свему што занима једноставну непоқварену душу руског човека, кога је судбина бацила у далеке непролазне шуме Манџурије.

Свако је заузет својим послом. Неко крпи своју обућу, стављајући ђонове; неко чисти пушку, провлачећи шипку кроз цев; неко чита *Сановник*; неко се чешка испод кошуље, сањиво жмирећи очима; неко се спрема да легне, свлачи чакшире и веша их о гвоздену цев, да се просуше, а понеко већ спава разузурен на скрипавом кревету и хрче у сав глас.

- Шта мислиш, Маљигине! Хоћемо ли сутра у лов? - рече каплар Арсењев, док је узимао пушку и остављао је у сошке, обраћајући се младом војнику који је читао *Сановник*. - Време ће бити згодно, а вепрова има на Царевој планини, рекоше ми Кинези. Трагова има много. Кедрова шума сва је разривена.

- Па, можемо! - одговори Маљигин и склопи књигу, протегли се и зевну слатко. - Само, треба сасећи пушчана зрна, иначе прошију, као игла, а без икакве користи.

Он се диже, прегледа пушку и седе да сасече врхове на пушчаним зрнима, да би их учинио разорним.

- Видите, децо, сада су "звериње ноћи". Како би било да пођемо на тигрове? - рече један од војника, наливајући себи чашу чаја из лименог чајника. - Пре једног сата смењен сам, а стојећи на стражи чух како проклетници ричу по брдима! Било ми је тако страшно да су ме жмарци подилазили! Кинези веле да је међу њима и Ван, њихов кнез, а од њега не тражи милости! Прождераће те, док си оком трепнуо. Велик је као кућа, а човека може зачас да прогута. Не иди, Арсењеве! Моје срце осећа неку несрећу! Јуче сањам, а ти као убио тигра, али уместо пушке, у тебе тојага! Попео си се на кедар, и слетео отуда као птица! Саветујем ти да не идеш! Причекај док им не прође свадба!

- Не веруј сновима, ниси жена! - одговори му Арсењев, спремајући потребне ствари и намирнице за лов. - Ја се твог Вана не бојим! Све су то бајке! Никаквог Вана нема! Убићемо га и кожу му одерати, па мир! Тим боље, добићемо за Вана хиљаду рубаља! Јеси ли се решио, Маљигине? Лези, па кад сване, пробудићу те.

С овим речима он се свуче, умота у свој подерани покривач и захрка.

Арсењев је био храбар ловац, одличан стрелац и "јуначина", како га зваху другови. Током своје трогодишње службе оборио је неколико медведа и вепрова, а срндаћима и козама ни броја се не зна. Пре годину дана уловио је и младог тигра, па продао Кинезима за пет стотина рубаља.

Ноћ тајге пловила је поврх земље.

Усамљена, забачена у шумској пустињи, стража се предаваше сну.

Лампа беше утуљена и њена мутна светлост једва обасјаваше заспале људе.

Иза пећи зрикао је зврчак, а на цеви лупкао је капак.

Са дворишта, где хода стражар, умотан у кожух, допире нејасно шуштање шуме. Далека грмљавина потреса ваздух и нестаје у кланцима Цареве планине.

Рано зимско јутро. Сунце тек што беше позлатило гранитну капу Кокуј Шана. У узаним кланцима још влада полумрак. Детлићи и пузавци отпочели су посао и својим као длето јаким кљуновима почеше дупсти стабла дрвета.

По стази тајге пробијају се два ловца.

Напред иде храбри, стасити Арсењев. За њим, држећи пушку на готовс, његов друг Маљигин.

Ишли су узбрдо по планинској коси пут врха Кокуј Шана.

На путу су наилазили на мноштво вепрових и тигрових трагова. Већином су стари, али има и свежих, још незамрзнутих.

Изишавши на брдско седло, ловци застадоше и почеше ослушкивати.

Ниједног звука. Тајга као да је изумрла.

- Како би било да се разиђемо, Маљигине? - рече старији, палећи лулу са кратким камишом. - Удвоје није згодно, сметамо

један другом! Ти иди доле, по оној дољи, па се упути ка оном вису, који се види одавде, а ја ћу по гребену. Састаћемо се тамо на оној превали, кроз четири пет часова. Баш ће бити подне, па ћемо се тамо заложити јелом.

- Добро! Истина, згодније је бити сам. Само, да уговоримо: долази се на пуцањ! Ти ћеш спорије, а ја ћу мало брже, јер је по чести тешко. Састаћемо се у исто време. Напред, дакле!

Са овим речима ловци се разиђоше. Маљигин се спусти у дољу, а Арсењев се упути по гребену стрме планинске косе.

Сунце беше већ високо одскочило. Тајга је била нема. На једној превали Арсењев спази сасвим свеже трагове вепрове. Звер се пела на планинску косу, јамачно на своје лежиште, после одмора у кедровој шуми. Арсењев опипа руком траг, насмеши се задовољно, па брзо, али нечујно, поче вребати опрезну звер.

Негде горе закрешташе свраке, и искусно ловчево ухо ослушну те звуке.

- То није узалуд! - помисли он. - Тамо мора да има нешто: свраке не креште узалуд.

Тек што је ова мисао синила у ловчевој глави, кад над својом главом зачу цвркул шумских прија.

- Ђаво да вас носи! - гласно се љутну Арсењев, замахнувши на птице кедровом шишарком, подигнутом са земље.

Али тај његов покрет још већма наљути свраке, и оне слетеше к њему, читаво јато, крештећи и пунећи ваздух својим крицима.

Он застаде, у намери да почека, мислећи да ће га прије оставити на миру, али се то не догоди. Оне закрешташе још јаче и, изгледа, решише да се не удаљавају од ловца, дајући на знање целој околини да долази опасан непријатељ.

Крици су имали свог утицаја.

Вепар који је лежао под кедром ослушну, затим устаде и спорим кораком упути се по нагибу на друго своје лежиште, у дољи.

Породица дивокоза остави такође своја омиљена места за одмарање, и лаким скоковима одскакута горе међу расуто камење.

А ту се, на гребену стене, одмарао Велики Ван.

Спавао је после бурно проведене ноћи, али гласни сврачји крици пробудише га.

Он диже главу; начуљи своје осетљиве уши и поче да се домишља.

"Шта то треба да значи? Ко то сме да нарушава мир тајге баш у подне? То звер није, свакако је човек! Треба видети у чему је ствар!"

Са тим мислима Ван се диже, па се нечујно поче прикрадати оном месту где су се разлегали гласни крици.

Одлучивши у себи да не узме озбиљно сврачије наметљиво крештање, Арсењев се упути узбрдо по гребену планинске косе и, стигавши сасвим близу стабла џиновског кедрa, обореног буром, застаде у недоумици: да ли да пређе преко њега или да га ипак заобиђе?

У то се време грабљивац беше притајио с друге стране стабла и чекао моменат када ће скочити.

Размисливши мало, ловац поче прелазити преко кедрa.

Није готово ни скочио на другу страну, кад одједном осети на себи жесток ударац нечег невероватно тешког. У глави му у последњем тренутку сину мисао о тигровом нападу и о потреби одбране, али његов мозак већ беше престао да ради; свест га неповратно беше оставила.

Ударац грабљивчевих шапа био је тако јак да се ловчев грудни кош претворио у лепињу, а сви унутрашњи органи беху пригњечени и искидани. Смрт је настала у тренутку.

Задовољивши своју јарост и злобу, Ван је у мртвом човечјем телу тражио знаке живота да се слади његовим патњама; али, уверивши се да је човек мртав, грабљивац га преврну лицем нагоре и дуго гледаше у њ, као да му проучава црте и поглед његових изразитих, али мртвих очију.

Густа, плава брада изненадила га је. Он је склони језиком и поче да лиже крв која се сливала на бледе, упола отворене усне.

Док је свукао човека стало га је великог труда. Зубима је дерао хаљине с њега, помажући се у исто време и шапама.

Ето какви су ти дошљаци, који подигоше велике кућерине, гвоздене путеве и по њима пустише своја послушна чудовишта!

С овим мислима Ван зграби ловчево тело за танки струк, одвуче га доле, у шипраг, и, кад се смести под кедр, наклопи се да га поједе.

Убрзо се са врха планинског кланца спусти млада тигрица, тражећи свог господара.

Ван је дочека љубазно, са задовољним режањем и даде јој делове плена.

Од ловца убрзо не остаде ништа, осим обуће, комадића рубина и пушке, која је лежала код кедровог стабла, где га је грабљивац дочепао.

Кад је био готов с ручком, Ван закључи да је дошљаково месо сочно и да има свој мирис. Осим тога, уверио се да је двоножац физички уопште слаб, а да је јак само са оним справама које има у рукама.

Читаво јато сврака, сојки и врана облеташе над местом тигрове трпезе. Њихови крици и немирно летење скренуше на себе пажњу другог ловца, Маљигина, који је у то време изишао на уговорено место и очекивао пријатеља.

Два сата је преседео крај ватрице, и, кад му је досадило, одлучи да му пође у сусрет по планинском ланцу.

Немирно грактање врана бацише га у бригу, јер је знао да се ове прије тајгине не деру узалуд.

Не нашавши трагове свог друга, Маљигин похита на грактање врана.

Долазећи на место катастрофе, добро је знао да Арсењева нема међу живима, јер су комадиће његовог крвавог одела вране и свраке већ разносиле по тајги.

На месту кржаве гозбе нашао је само крвљу натопљени снег, комадиће одела, дуван у кесици, лулу, шибице и кришку хлеба. По страни је лежала, угажена у снег, торба са патронама и појас.

Трагови казиваху да су овде била два грабљивца. Један колосалних размера, а други мало мањи. Тигрови беху отишли на врх Кокуј Шана.

Овде је зацело био Ван, помисли ловац. Тако велике трагове још не видех. Штета за Арсењева! Дobar то беше друг и ловац! Како је могао запасти у несрећу и жалосно погинути! Проклети Ван! За ово ће једном морати да одговара! За ово ће својом кожом платити. Од нас неће умаћи! Једнога дана обрачунаћемо се!

С овим мислима, држећи пушку запету, Маљигин обиђе целу околину, у намери да испита детаље драме која се овде одиграла.

Код обореног кедра нашао је пушку са искиданим каишем. Мора да је напад био изненадан. Поседевши на деблу кедра и одморивши се мало, он узео пушку и патроне погинулог друга и оде кући на стражу.

Лулу Арсењева узео себи за успомену.

Сунце је залазило. Планински врхови и далеки планински ланци превукоше се љубичастом маглом. Мраз постајаше јачи.

Из даљине, као далеки одјеци грмљавине, допирала је потмула рика грабљиваца.

Маљигин убрза кораке, па се журно спусти са планинског ланца, држећи запету пушку, готов да дочека било ког непријатеља сигурним метком.

Дотле, наред пропланка од посечене шуме, светлио је један једини осветљен прозор. То је била караула, камо се журио ловац с тужним гласом о погибији друга.

XXIV ТАЈГА ШУМИ

Становници тајге дознали су да је ловац погинуо под канџама Великог Вана. Сви су коментарисали тај догађај.

Мештани ловци били су радосни и задовољни што их је Велики Ван узео у одбрану, што се светио дошљацима због обесвећења свете тишине вековних шума и због уништавања угодних ловачких места.

Пред олтарима шумских капелица дизале су се топле молитве Брдском Духу, а као поклич одјекивало је бронзано звоно у тишини шумској.

Тајга је зашумила.

Видећи рушење и уништавање забрањених уточишта, древних, од предака наслеђених угодних места за њиве и пашњаке, четвороножни и пернати прастановници придружише се двоношцима тајге и објавише дошљацима рат до истраге.

Свако се према својим силама старао да им нашкоди и да не пропусти погодну прилику да уништи плодове њихових руку и разна лукавства њихова ума.

Често се дешавало да су крда вепрова подривала телеграфске стубове, изваљујући их из земље и кидајући телеграфске жице, прекидајући тиме везу главне линије са споредним.

Поља и вртови досељеника у пределима украј тајге били су изложени нападима многобројних крда вепрова и медведа, те су била сасвим уништавана; и ту нису могла помоћи никаква страшила и ватре, паљене на шумским пропланцима.

С јесени се медведи пењаху на телеграфске стубове и кидаху жице, мислећи да се у унутрашњост стуба налази пчелињи рој.

Било је случајева да медвед изиђе на железничку пругу и угледа воз који му долази у сусрет. Претпостављајући да је то нека дотле невиђена звер, медвед му пође у сусрет, у намери да с њоме окуша своју снагу, али је бивао смрвљен, згњечен и на тај начин јуначки је гинуо.

Несташне веверице, кад би изишле из тајге, уништавале су сељачке усеве, и тако спремале себи залихе за зиму.

Лепи фазани, тетреби и јаребице не изостајаху иза глодара и плављаху поља многобројним својим јатима.

У густим шумама тајге ловци често постајаху плен разних грабљиваца.

Велики Ван, неограничени господар тајге, појављивао се као први у тој борби.

На становнике карауле и железничког пута, погибија ловца Арсењева под канџама тигра учинила је тежак, мучан утисак.

До сада су грабљивци тајге избегавали сусрет с новим људима, бојали их се и уклањали им се с пута, одлазећи у дубину шуме. Сада су се прилике промениле.

У психологији становника тајге настао је преокрет. Велики Ван, уништивши дошљака, збацио је с његовог имена ореол непобедивости.

Шпијуни, сојке и свраке чиниле су своје; сплеткариле су и крештале, мрсиле и клеветале, старајући се да распале обе стране.

Дивље тајгине песме постадоше гласније, а њихови одједи стизали су све до насеља човекових.

Сунце се дизало све више над дивљим Шу Хајем, а у ваздуху се чуло пролећно шуштање.

Стари Тун Ли завршивши своје послове, спремао се опет у Нингути, на празник Нове године.

Његова брестова корпа, напуњена крзном и повезана каишевима од јеленске коже, стајала је напољу крај зида.

Очитавши молитву Брдскоме Духу, Великом Вану, и ударивши три пута у звоно, баци он корпу на своја старачка, од година погрбљена леђа и притегну каишеве. Погледавши у сунце над шумом, срчано пође стазом која води на исток, низ долину крај реке Хајлин Хе.

Старац се журио да још за видела стигне кући, у Нингути.

Његове старачке ноге имале су младићку снагу и издржљивост, па су га брзо носиле по угаженој стази.

Мисли ветерана тајге беху далеко и летеле су као птице, над гробовима предака, камо је његова уморна душа већ одавно тежила.

Пролазећи оним местом где је пре неколико година срео тигра, старац застаде да одахне и седе на пањ, оставивши торбу иза себе.

Сетивши се негдашњег састанка, он управи поглед на оно место на стази, пред собом, где је тада стајао грабљивац.

Шта је ово! Искушење или занос старачке уобразиље?

На овом истом месту црни се огромна тигрова фигура!

Звер је стајала на стази и оштро гледала у старог ловца.

Задрхта Тун Ли од тог тешког, продирућег погледа. Преко леђа пређоше му жмарци, а старачке руке задрхташе му.

Али не задрхта његово старо, животним бурама очеличено срце.

Уверивши се да је то стварност, а не халуцинација, Тун Ли се диже, као да ничега није било, притегну каише на корпи и, ослањајући се на дугу палицу, пође стазом напред.

Не скидајући очи с тигра, који је непомично стајао на пређашњем месту, ловац му приђе смелим, одлучним кораком.

Велики Ван (то беше он) стајао је непомично, као кип извајан из мрамора, и чак му се и реп не мрдну, већ је био испружен као жица.

Човек и звер сусретоше се погледима.

У Ванову сећању искрсну слика старог ловца Тун Лија, и тај упечаток остао је заувек.

Одлучност и поузданост у кретању, неразорива воља која је сјала у његову погледу, импоновали су цару тајге, и он поштеди старог ветерана, као и раније, направивши му пута.

Прођоше "звериње ноћи", и Вана повуче нешто у родна места, у пределе Татудинзе.

Пун успомена из далеке прошлости, из времена свог нежног безбрижног детињства, налазио се под чаролијом тих љупких снова, а слике прошлости, као живе, излажаху преда њ.

Желећи да види позната места, обиђе он целу Татудинзу.

Залазио је у све њене пећине, у старе лежаје и склоништа, а неко непознато осећање прикрадало се у његово, борбом за опстанак очеличено, подивљало срце.

Сместио се у пећини где се родио и где су му протекли први дани живота.

Све је овде остало по старом и ништа се није променило за ових петнаестак година. Само, као да су се смањиле размере

пећине, па се његово велико тело једва сместило под ниским каменитим сводовима.

Овде, у пределима Татудинзе и висова Хајлинхе, водећи усамљенички начин живота, остаде он дуже времена.

Лети, у топлим и загушљивим ноћима, он се са уживањем купао у хладним валима Хајлина; легао би у реку а брзи ток носио би га наниже, док не би камење и спрудови сачекали његово тешко тело, и бурни вали избацили на ниску обалу.

С годинама је Ван постао пробирач у храни, па га више није задовољавала једноставна трпеза с вепровима и козјим месом. Тражио је разноликости, као прави гастроном, па се старао да набави укусна и пикантна јела међу представницима најразноврснијих врста из животињског царства.

Тако је, са заносом, дуго остајао на обали реке, вребао брзу пастрмку, хватао је шапом и избацивао на обалу.

Здепасте корњаче, које се на обалском песку греју на врелом сунцу, постадоше му такође плен.

Масни фазани, ухрањени на бобовим пољима, нису такође били сигурни од његових канџи. Са легла би кренуо птицу, која се од њега спасавала бекством; грабљивац, начинивши велики круг, изишао би јој у сусрет, док фазан још узлеташе; не дајући му да узме потребну висину, тигар би стао на стражње ноге и канџама га хватао у лету.

Време је неприметно пролазило. Пролетеше по реду лето и јесен.

Средином октобра паде снег и становници тајге, које ће преспавати зиму, пожурише да заузму своје зимске станове.

Закаснили медведи лутали су по шумама, разгледајући логове и узимајући оне на које су прво наишли, јер за бирање није било времена.

Ван, видећи једном на снегу свеже трагове младог медведа, пође да га вреба, али лукави медвед, слутећи зло, одлучи да се завуче у дупљу оближње тополе; да не би туда оставио трага, он се окрену натрашке и задњицом се упути тополи, правећи претходно трагове као петље.

Грабљивац, идући по свежем медвеђем трагу, застаде у недоумици кад виде траг који води натраг. Док је одгонетнуо све

његове препредене петље, и видео да га је медвед надмудрио, плен је отишао у сигурно склониште и спокојно се пружао у свом стану, смештеном у горњем спрату стогодишње тополе.

По трагу грабљивац дође до самог дрвета. Медвед чу његове кораке и промоли из дупље своју главурду.

Шта је тада Вану рекао шаљивац тајге, остала је тајна међу њима, јер се случајно није ту нашло сведока, а шумске прије биле су одсутне.

Тајга је тихо шумела, певушећи своју тужну јесењу песму.

XXV ПОДЕРАНО УВО

На присојима, обраслим ретким храстовим шумама, владаше велика живост. Овамо се било преселило многобројно крдо вепрова, спасавајући се од потере пругастих грабљиваца.

Много прасади и младих свиња похватано је из крда. Многе своје питомце не налази више на броју стари предводник, Подерано Уво. Тешко му је самом да изиђе на крај с великим, непослушним друштвом разног узраста. Свуда треба да стигне на време. Свуда је његово око потребно, јер невоља прети са свих страна. Многе непријатеље имају доброћудни дебелокошци, љубитељи деце. Свако то гледа да се наједе свињетине! Није лак задатак пао у део старом вепру! Тешка су времена настала! А ту му још и његови сметају да сачува крдо! Млади вепрови, постигавши пуну зрелост, осетили су своју снагу, па пецкају старце и отказују им послушност! Време је већ да оде у мир и да се настани гдегод у осамљеној пукотини, што даље од животних бура и немира. Већ неколико пута покушавао је стари предводник да се отме и да оде некуда од крда, па чак и да се настани одвојено од њега, на суседном планинском ланцу; али осиротело крдо, предвођено матором свињом без деце, налазило га је, те би се срце старога предводника раскравило и омекшало и он би поново стао на чело свог рођеног крда.

Тако пролажаху дани и немирне ноћи, и вепар, Подерано Уво, водио је своју гроктаву руљу по брдима и шумама, чувајући је од сваког напада.

Светло зимско сунце беше превалило подне.

Бели блистави покривач снега горео је под његовим врелим зрацима и заслепљивао очи.

По нагибу планинске косе растурило се сада цело крдо, одмарајући се и мазећи под животворним зрацима. После доброг ручка, који се састојао од крупних жирових зрна, тврд сан савладао је дебелокошце.

Одрасли вепрови и свиње, удесивши себи легало од лесковог и храстовог грања, полегали су поребарке, грокћући у сну, осећајући блаженство мирног сна и одмора.

Они беху уверени да стари предводник, патријарх крда, не спава и да удобно мотри на све стране, спреман да да сигнал за узбуну при најмањој опасности. Непомућена тишина бивала је нарушавана тек покадшто циком прасића који приређиваху своје несташне игре и трке покрај својих мајки које спаваху дубоким и мирним сном.

Подерано Уво већ дуго живи на овом белом свету и из искуства зна да је оваква велика тишина препуна опасности.

Не може јој се веровати! Треба предузети мере предострожности и стати против ветра!

Дуга предводникова њушка испружи се, а његове широке ноздрве увукоше млаз ваздуха.

Опасности нема, али између осталих шумских мириса осети он некакав сумњив, једва приметан мирис грабљиве звери. У њему се осећају распадљиви знаци крви и амонијака - то је мирис својствен свима грабљивцима мачје врсте.

Стари вепар одлично је распознавао све те мирисе, и, да би се уверио у свој њух, упути се на ону страну откуда је допирао тај мрски задах.

Изишавши на брежуљак, откуда се ширио видокруг на нагибе оба планинска ланца и на целу падину, Подерано Уво поче да послушкује.

Једно му је уво висило у дроњцима и он је њиме рђаво чуо, али оно друго имало је двоструки посао, хватало је и најмањи звук.

Кад предводник чу крештање сврака и сојки, он разумеде да је опасност близу, па стога диже своје крдо на ноге и издаде уговорени сигнал за узбуну.

Гласно фрчући и тупкајући ногама, он је целога крду давао на знање, да се ваља спремати, као да вели: "Будите готови!"

Сви дебелокошци претрнуше у очекивању; чак и безбрижни прасићи укочише се онако како их је затекао сигнал узбуне.

Сви су знали да се стари предводник не вара, да је опасност истинска; али нико није знао степен опасности и са које стране она прети. Крдо је имало поверења у свог предводника и чекало је и даље његова наређења.

Прође неколико мучних тренутака.

Подерано Уво зачу сумњиво шуштање и пуцкање храстовог жбуња, па упери онамо свој поглед.

Тамо, у жбуњу, вијугајући као змија, пузале су две црнкасте дуге фигуре, у правцу крајње крмаче са прасићима. До њих је преостало још четрдесет корака. То беху млади тигрови.

Оклевати се не сме. Треба делати.

У мрзлом ваздуху одјекну други сигнал узбуне и цело крдо, као један, скочи с места и јурну у страну, горе по стрмини, на гребен.

Као да је макнуто волшебном палицом, ишчезну цело крдо. Нису прошла ни два секунда, кад на лежају не остаде ни један дебелокожац, само што је Подерано Уво, повлачећи се последњи, споро и достојанствено ишао за својим крдом, застајући с времена на време и осврћући се натраг где заостадоше несрећни ловци, млади брачни пар тигрова, неискусан у лову на вепрове које води њихов стари предводник.

Уверивши се да су вепрови отишли, тигрови се повукоше из заседе и стадоше обилазити лежаче, који су још били топли и мирисали на одбегли плен. Изглед грабљиваца био је збуњен; они покушаваху да не гледају једно у друго, кријући своју љутњу и нервозно вртећи длакавим реповима.

Преко жбуња и дрвећа прелетаху брбљиве свраке и крештаху без умора на свом неразумљивом језику.

Ругале су се невештини младих грабљиваца, чије се наде нису испуниле, те остадоше без укусног ручка од масне и сочне свињетине.

Знајући да тигрови никад не гоне промашени плен, Подерано Уво је мирно и без журбе ишло за својим крдом.

Прешавши два планинска ланца, крдо застаде да дочека свог предводника.

Напоследку, овај се указа, дочекан од одраслих свиња, које му исказаше своју захвалност грочући задовољно и машући кратким реповима.

Одрасли вепрови такође беху задовољни својим предводником, али то своје задовољство исказиваху на свој начин, не губећи своје достојанство, и са озбиљношћу будућих предводника крда.

Безбрижни прасићи беху већ заборавили прошлу опасност, па су лакомислено јурили, надметали се у брзини, и гурали одрасле

у ребра, због чега су добијали подобре ударце по глави.

Долазило је време вечерњег храњења.

Подерано Уво знало је напамет сва угодна места с храном, па одведе своје крдо у далеке храстове шуме, на високе Хамихере, где је, по његовом мишљењу, било много жира и лешника.

За време премештања крдо се држало компактно; у средини су се налазиле крмаче са прасићима, а са стране одрасли вепрови.

Пред свима је ишао предводник, а за њим маторе крмаче без деце.

Остраг, као заштитница, ишла је старемајка крда, престарела свиња, ради чувања позадине. Њена дужност је била да пази на ред и да дотерује заостале.

Приликом преласка на одређено место, крдо се на путу нигде не задржава и иде непрестано.

Прелази ови бивају каткад на десетак километара, и тада старемајка мора много да ради и да приморава упорне да не заостају иза крда.

Спуштало се вече. Сунце је већ било ниско, бацајући своје румене зраке на брдске нагибе.

Крдо се ближило пропланку кедрове шуме. Даље су биле храстове шуме, где се Подерано Уво надало да ће наћи хране у изобиљу.

Али пре но што ће се крдо расути по отвореним храстовим шумама, предводник га задржа, па сам оде напред, да извиди терен.

Обишавши све страже гребена и уверивши се да жира има у изобиљу под сваким дрветом, и да не прети опасност ни са које стране, врати се Подерано Уво крду и изведе га на присоје стрме планинске косе.

Овде се дебелокошци поново растурише по целом нагибу, и свака се породица смести по својој вољи, избравши себи дрво под којим ће се наћи и постеља од сувог лишћа и гранчица јасикових.

На таквој постељи свака се мати могла одморити, лежећи са свим својим прасићима.

Предводник је, по обичају, будно чувао стадо, и, с времена на време, као извидница обилазио сву околину, послушкујући својим

осетљивим ушима звуке што допираху из тајге, и удишући ледени ваздух кроз своје вреле, широке ноздрве.

Ноћ прође у миру. Изјутра, тек што се показала светлост на источној страни, Подерано Уво је већ било на ногама и заузет својим послом пуним одговорности. Први зраци јарког сунца, који искочише иза кршевитог гребена Љао Е Лина, обасјаше мирну слику многобројног крда вепрова на брдском нагибу.

На простирачу од неначетог снега, као мрље црниле су се одрасле животиње, а међу њима промицаху црне тачке; то су несташни прасићи изводили своје игре и трчкали, не предосећајући нову несрећу, која се, као страшан црн облак, наднела над њих.

Ловци са три стране опколише крдо.

На планинској коси беху полегали стрелци, а по странама разместили се остали са псима.

Полако, али упорно, ишли су они за вепровима и напоследку их сасвим опколили.

Чекали су да настане дан.

Подерано Уво уочио је опасност исувише касно. Дао је сигнал за узбуну так кад се један од нестрпљивих паса отео из ловчевих руку и лавезом напао крдо.

После узбуне, вепрови начуљише уши.

Са ланца пуштени пси јурнуше у средину крда, те настаде гужва...

Лавез паса, цика прасади, гроктање крмача и бесно фркање вепрова, заједно са честим пуцњевима пушака, пореметише непомућену тишину шумску и испунише је необичним звуцима.

На бојишту се ништа није могло разазнати. Тела паса и вепрова уплела су се у клупчад; снег се дизао у висину, као у вихору буре.

Прасићи протрчаваху међу ногама одраслих и падаху од ловачких куршума.

Одрасли вепрови, бранећи се од насртљивих паса, одбацивали су их у ваздух својим страшним зубима и газили оштрим папцима оне који су нападали. Подерано Уво стизало је свуда, где год је његова помоћ била потребна, и није мали броја паса које је он већ био распорио својим извијеним жутим зубима.

Битка није трајала дуго. За четврт часа на бојном пољу, крвљу обливеном, остало је пет мртвих вепрова и свиња и око петнаест прасади. Ту су на снегу лежали и мртви пси са испалим дробом.

Згњечени и унакажени пси тужно су скичали, облизујући своје дубоке, крваве ране.

Подерано Уво одведе своје крдо на север, на брдо Кокуј Шан; ту мораде први да пробије ловачки ланац, на самом гребену планинске косе.

Срећним случајем, он није био рањен, али многи из крда задобише озбиљне ране.

Пси који прођоше срећно гонили су и даље крдо, а њихов лавез чуо се још дуго, док се звуци усамљених гласова не изгубише у дубини тајге.

Ловци су обилазили бојно поље и ножевима клали рањене; нож им се брзо заривао под лопатицу. Рањени вепар изврнуо би се послушно на једну страну и испуштао дах, уједајући зубима окрвављени језик.

Два рањена пса морадоше такође дотући, јер су им испала црева била утапкана у прљави снег; за њих више није било помоћи.

Од двадесет паса, угинуло их је осам. Рањени беху сви.

Вепрови и крмаче бранили су се храбро и очајно и скупо продавали своје животе.

Затечени изненадно, могли су побећи, излажући се само ловачким куршумима, али њих је од бекства задржавала љубав према младима. Они су штитили своју децу и гинули, падајући на њихове лешеве.

Подерано Уво могло је такође срећно да побегне, али осећај одговорности пред крдом нагнао га је да ступи у бој и да свој живот стави на коцку.

Ловаца је било пет. Они беху дошли из карауле шумске концесије.

Срећни и задовољни, пушећи на своје кратке луле, сви беху заузети чишћењем убијених свиња.

У чистом леденом ваздуху разлегали су им се весели звонки гласови, а одјек им се одазивао у оближњем кршу и у дубини дебелог кланца.

Уз пут, за време бекства, вепрови су се поставили у бојне редове. Од напада настрљивих паса бранили су се тако што су се одрасли поређали по странама крда, претећи својим оштрим зубима.

Пси, видећи да се сами не могу снаћи без човека, поступно заостадоше иза стада и вратише се својим газдама.

Подерано Уво ишло је испред крда, а наметљива мисао бушила је као сврдлом његову старачку главу.

Увиђао је да је одговорност пред крдом и одвише велика и да он није у стању да савлада дужности предводника. Време је да се иде у мир.

С тим мислима позвао је своје сроднике на јужне брдске нагибе, где се сместише у јасиковој чести, која их је сакривала испред грабљивачких погледа.

У току идућих дана предводник опази да су се односи између њега, вепрова и свиња променили.

Некадашње послушности и покорности као да више није било; чак и младе крмаче престадоше да му се уклањају с пута, а прасићи су га гурали у ребра на неучтив начин.

Једном је један млади вепар, с крупним белим зубима, легао на његову постељу од меканих и мирисавих борових гранчица. Подерано Уво, узрујано владањем младог безочника, хтеде да га поучи, али наиђе на такав отпор да мораде да се повуче.

Једне ноћи, док су сви спавали, стари предводник остави крдо и оде на југ, на планинске косе главног гребена, где је тумарао с мајком некада, док је још био мало прасе.

Два дана путовања растављала су га од крда, па је био уверен да ће га сада оставити на миру, да ће свој век проживети у самоћи, далеко од таштине и сваког метежа. Настанио се у пећини, на високој планинској превали, откуда је пукао широк видокруг зелене пучине дивљег Шу Хаја.

XXVI ЗАКОН ТАЈГЕ

Охладила се брда и шуме под леденим дахом северног циклона, који је свој бели покров пребацио преко старице зиме.

Трговина са дивљачи била је у пуном јеку.

Сезонски рад с крзном такође је отпочео.

У сиромашним фанзама, у земуницама и на ловачким местима тајге, текао је интензиван рад. Постављале су се клопке и замке, намештала гвожђа и клоње.

Кожице уловљених животиња пажљиво су се сушиле и слагале у нарочите сандуке у унутрашњост фанзе и у дупље дрвећа, где су се налазиле посебне потајне скривнице - сефови.

Иако сурови закон тајге строго забрањује крађу крзна, ипак се скупоцене кожице брижљиво чувају не толико од злих људи, колико од ситних, шумских и пољских крадљиваца. То је неписани закон који свој почетак води од најстаријих времена људског рода, када је борба за опстанак зависила од физичке снаге, а право на живот куповало по сваку цену.

То право, створено дивљом првобитном природом, сачувало се до данашњих дана у крајевима где су се задржале неначете шуме и степе, и где је човек био грубо остављен у најпримитивније услове живота.

Временом се то право претворило у обичајно право и добило спољашње форме закона, утврђеног самим животом, животним приликама и месним погодбама.

Ово право је немилосрдно, као и сама природа, и не зна за попуштање и сентименталност.

У њему одсуствују хумана начела, а правда је, изванредно крута.

Руководна догма тога закона је - "око за око" и "зуб за зуб".

По том закону, крађа крзна кажњава се смрћу.

Мимоићи овај закон не сме се, а кривац не може избећи своју судбину, чак ни у случају ако затражи заштиту државних закона.

Немилосрдна рука Немезидина[4] наћи ће га најзад и прастаро обичајно право дивље пустиње тријумфоваће.

Закон овај непроменљив је и чува се у својој чистоти у дубини тајге.

У фанзи старог Тун Лија беше се тог дана сакупило необично велико друштво.

На клупи, с другим лулама у зубима, с подавијеним ногама пода се, седе ловци на звери из разних крајева. Има их пет, заједно са Тун Лијем.

Судећи по дубоким борама и пергаментној, бронзаној кожи њихових руку и лица, оно беху достигли доба које им даје право на ауторитет и поштовање.

На поду крај клупе клечао је младић, Кинез. Руке су му везане до лаката. Судећи по оделу - радник је. Израз лица му је туп и, изгледа, равнодушан.

Ту, на земљаном поду, чуче још њих петорица. Неко пуши, неко пажљиво слуша.

То је суд. Старешине су - судије. Везани човек оптужен је да је украо две коже од свога домаћина ловца, који такође седи ту, на поду.

Остали су стражари и извршиоци судских наредаба.

Мутна светлост зимског дана баца кроз намашћену хартију малог прозорчића нејасне шљокице на црну унутрашњост фанзе и на тајанствене и мрачне фигуре суда.

Тун Ли је изабран за старешину.

- Пред нама је Сун Фа! - вели он, окренувши се судијама. - Он је од свог газде, поштованог ловца Фу Лина, украо две коже самура. Сун Фа! Јесу ли истините моје речи, или нису? - окрену се он оптуженоме.

- Да, истина је - једва изговори Сун Фа, - али мене је на то нужда натерала: продао сам кожице, да бих нахранио мајку која је на самрти!

- Нас се то не тиче - одговори Тун Ли. - Ти си учинио најтежи злочин, украо си! Да спасеш мајку од глади, могао си узети само једну кожицу.

Сун Фа ћуташе, а његове бледе усне нешто су шапутале.

- А сад пређимо на гласање - окрену се Тун Ли судијама које су, изгледало је, биле равнодушне према свему што се догађа.

Након тих речи Тун Ли стави пред њих лимену кутију од конзерве и раздаде свакоме по два зрна пасуља, црна и бела; себи такође.

- Сун Фа је признао! - настави старац, - па, сад решимо питање: заслужује ли казну или не? Бело зрно пасуља значи - смрт, а црно - живот. Бацајте зрна у кутију!

Рекавши то, Тун Ли обиђе све судије с кутијом и свако баци своје зрно.

Звуци зрна, као ударци маља, удараху по глави Сан Фуа.

Бацивши у кутију црно зрно, Тун Ли сасу садржину на асуру на клупи.

Све главе радознало погледаше да виде резултате гласања.

На асури су лежала четири бела зрна и једно црно.

Судбина оптуженог би решена.

Не говорећи ни речи, Тун Ли скупи зрна и остави кутију на полицу. Сви поустајаше, а стари ловац, окренувши се осуђенику, рече:

- Осуђен си на смрт. Да је лето, закопали бисмо те живау земљу. Али сада је зима, па је мраз окувао земљу. Уместо тога, бићеш предат Великоме Вану, који тражи човекову жртву. Ако те Ван поштеди, то ће бити твоја срећа. Нека он реши твоју судбину.

Сун Фа, видело се, био је спреман на све, па је равнодушно саслушао пресуду. Ниједан мишић на његову лицу не заигра.

По обичају, на смрт осуђеноме понудише обилан ручак од масних ваљушака и неограничену количину вруће ракије (ханшина).

Мртва пијана, Сун Фа положише на клупу и натераше га да попуши неколико куглица опијума, од чега се несрећник сасвим обезнани и западне у стање потпуно обамрлих чула.

На два сата после пресуде, Сун Фа изведоше стазом на планински вис Цун Лин, где пролази угажена тигарска стаза, по којој читавог дана лутају грабљивци идући на своје излете.

На самој вододелници превале расте стари кедар, дивовских размера. Његов горди врх, дижући се к небу, почиње да тамни над ситногорицом. Ни буре, ни пролећни циклони не наудише овоме јунаку биљног царства и он стоји усамљен у брдској пустињи, хватајући се својим снажним жилама за пукотине гранитних стена.

Уз тог древног јунака привезаше конопцима Сун Фа.

Да се не би смрзао, обукли су га у памуком испуњену кофту и у димлије, а на главу му ставише капу од крзна.

Под утицајем наркотика, налазио се у напола хистеричном стању. Непрестано је гестикулирао, певао песме, гласно се молио Брдском Духу.

Његов замагљени поглед каткад би плануо, и он је видео слике својих рођака и предака, који дођоше да га посете и утеше пред смрт.

Сунце већ беше зашло иза шумовите планинске косе Љао Е Лина. По тајги попадоше ноћне сенке и само је као снег бели врх Татудинзе, обојен руменилом сунчева зрака, горео у плаветнилу вечерњег неба.

Свечана тишина тајге била је нарушавана само узвицима и крицима полусвесног човека.

Одједном у чести запуцка најпре једна, па друга грана, а онда се зачуше и кораци меких шапа по трошном снегу.

Из честе бодљикавих аралија, обавијених виновом лозом, промакоше две црне фигуре, дуге, као змије, и нестаде их иза снажних сметова.

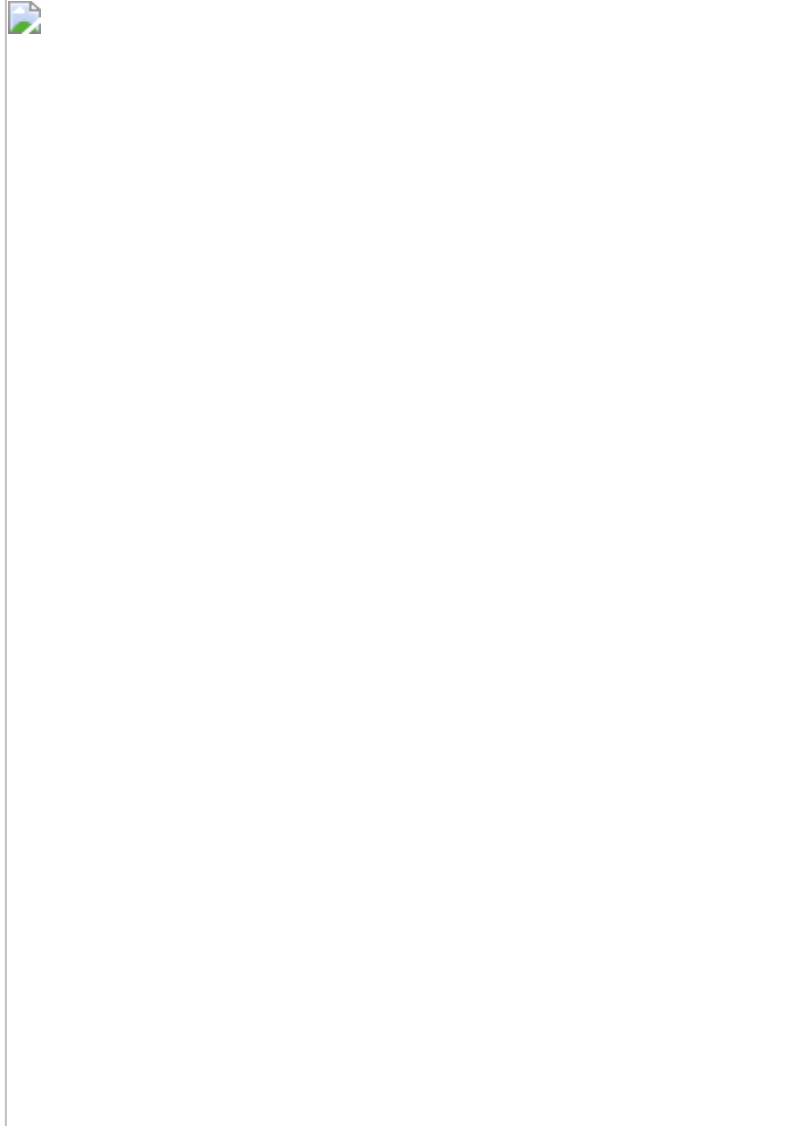
Настаде мучна тишина.

Сун Фа престаде да виче и ослушну.

Грабљивци вршећи своје обично стражарење, зачуше издалека необичне звуке човечјег гласа, па почеше да вребају.

Из честе се могла видети пољана, на њој кедар и уза њ привезан човек.

Видећи у чему је ствар, тигрови изиђоше један по један из своје заседе, па застадоше, уперивши своје, округле светле зенице у мрачну човекову прилику.

Погледавши у своје страшне целате, Сун Фа се отрезни и његов свесни поглед управи се на мрачне непомичне силуете звери.

Шта је то? Халуцинација или стварност? Бунцање болесниково или оличена смрт? Његов слаби мозак поче се мутити...

Тупо и несвесно гледао је преда се и отпочео да певуши жалосну, сетну песму смрти.

Једнолики звуци ове песме разлегали су се у ноћној тишини, губећи се у дубини брдских кланаца.

Напред, ближе кедру, стајала је млада тигрица; иза ње се дизала гигантска фигура Ванова.

Звери су стајале у недоумици, ослушкујући непознате звуке. Крајеви њихових репова повијали су се и нервозно подрхтавали.

Најзад, први се прибра Ван. Он заобиђе своју другарицу и приближи се кедру.

Избезумљени поглед Сун Фа сукоби се са ватреним погледом звери. Дуго гледаху један у другога, док одостраг не приђе и тигрица. Тада се Ван окрену к њој и рече јој нешто на свом животињском језику.

Оњушивши руке и главу Сун Фа, тигрица заурла, осетивши крв и вруће месо.

Једним ударцем своје тешке шапе учини да човек заћути. Крзнена капа спаде му с главе.

Не прође ни четврт часа, а од човека остадоше само крвави комадићи меса, костију и жила. Крвљу опијени, грабљивци откидаху са ужета делиће тела, прождирући их одмах.

Наситивши се и удесивши своје раскошне бунде, тигрови се упутише стазом даље, док не ишчезоше у оближњем каменитом кршу, обраслом аралијама и врежама.

На месту смртне казне, под стогодишњим кедром, лежали су на окрвављеном снегу памучни дроњци, крзнена капа и делићи ужета, којима је злочинац био везан. То беше све што је остало од несрећног Сун Фа.

Правосуђе тајге је тријумфовало.

Велики Ван био је судија и извршилац стародревног закона пустиње.

Из даљине допираше рика младог тигра. Почињале су "звериње ноћи".

Ускоро до јадних остатака тајгине драме, домамљени воњом крви, дођоше и црвени вуци.

XXVII ВЕЛИКИ СТАРАЦ

Упролеће, када је по брдским странама процветао мирисави ђурђевак и закукала кукавица, на том месту указаше се цветови црвеног мака.

Старац Тун Ли вратио се из Нингутија у своје драге шуме, да тражи златни песак и скупоцено корење жен шена.

На високој превали Цун Лину, у хладу стогодишњег кедра, види се његова од старости погнута прилика. Дошао је да накупи цветове црвенога мака, који су израсли из крви погинулога Сун Фа. Ови цветови су лековити, па их старац опрезно бере; умотава их у хартију и ставља у недра. Он зна да је њихова моћ велика и да помаже против душевног растројства и меланхолије.

Тун Ли је велики лекар и гатар. Многе тајне природе њему су познате. Главом Ван, Велики Ван, када се сретне с њим, уклони му се с пута.

Прикупивши све цветове црвенога мака који су ту израсли, Тун Ли сиђе у каменити расап, који је био у близини, па донесе отуда велики камен, одломак гранита.

Ставивши га крај стабла старога кедра, где је погинуо Сун Фа, обеси он о гране парчад његове хаљине, која је остала поштеђена од невремена. Затим, начинивши ножем зарез на кори, написа тушем следеће:

"Овде је умро Сун Фа. Велики Ван је тако одлучио! Путниче! Застани и положи свој камен. Нека те чува Брдски Дух на путу твоме!"

Затим клекну и, причврстивши упаљену свећу на камену, дуго се молио и дизао руке к небу. Благо пролетно вече мирисало је расцветаном цремжом и дивљом јабуком.

Гранитно кубе Татудинзе било је у облацима. Тишина владаше у тајги. Не миче се трава, не трепери лишће.

Још стари ловац не беше ни устао, кад у вечерњој тишини, са врха кедра, одјекну крик тајанствене птице Цјаор.

Тун Ли се трже и, брзо уставши на ноге, повуче се мало у страну.

После поновљеног птичјег крика, који подсећаше на глас фруле, стари ловац управи свој поглед на врх кедра и гласно

проговори:

- Сун Фа! Стојим овде, а из очију мојих теку сузе жалоснице. Први положих камен на место страдања твога и ожалих те. Успомена твоја биће сачувана у Шу Хају. Не старај се, мати је твоја сита и здрава, а кров има над главом. Гробови предака твојих су мирни и спокојни.

После трећег крика, Тун Ли ућута и поче да ослушкује. Након пет минута поново, негде у даљини, одјекну крик оне птице и понови се три пута. Затим све заћута и пређашњу тишину не поремети више ниједан звук.

То није птица, помисли стари ловац, то је јадна душа Сун Фа; она лети по шумама и криком својим заводи усамљене путнике у дубину тајге, ка Великоме Вану. Она позива брата свога, који је залутао у брдима Шу Хаја, тражећи драгоцен корен живота.

По веровању становника тајге, тајанствена птица Цјаор појављује се у пролеће као верна сапутница Ванова, и прати га на свим његовим путевима по шумама.

Душе оних људи који погинуше у шумама улазе у птичје тело и лете по врховима дрвећа. Звуци њиховог громког гласа слични су звуцима фруле и чују се на великим растојањима.

У науци је та птица још непозната. Зна се само да долеће амо рано у пролеће.

Њу је веома тешко видети, јер је до крајности опрезна и не пушта човека да јој приђе. Задржава се на врховима највишег дрвећа тајге.

Тун Ли је трговао само крзном животињским, а месо животиња није га занимало.

Захваљујући његовом знању и искуству, њему се често обраћаху тамошњи ловци за савет и за помоћ. Он се користио заслуженим ауторитетом по читавом пространом Шу Хају, а слава о њему, као о Великом Старцу, раширила се од обала Амура па до граница Кореје.

У његову сиромашну фанзу на падини Татудинзе долажаху да им се реше тужбе и спорови не само мештани ловци, већ и лица других знања и занимања.

Он је предсказивао судбину, и сматран је за гатара и опсенара.

Нико од њега није знао боље да искува младе, још неотврдле рогове јелена и срндаћа.

Нико није налазио толико драгоценог корења жен шена, као стари, деведесетогодишњи Тун Ли.

Познавао је све шуме и брда Шу Хаја, као што је знао својих пет прстију. По веровању становника тајге, провидео је земљу до велике дубине. Злато, метал и драго камење нису били скривени његовом бистром погледу.

Он је могао бити и богат, веома богат, али томе Велики Старац није тежио. Малу количину злата, које је налазио око извора река Хајлинце и Муданицјана, употребљавао је у добротворне сврхе, за добра дела. Тако је он обезбедио сироту удовицу, мајку Сун Фа, купивши јој у Нингути парче земље са фанзом.

Све животиње и птице у Шу Хају њему се покуравају и слушају његову вољу.

Он заповеда змијама. Чак и оне најотровније послушно уклањају пред њим своју страшну главу и језиком му лижу руке.

У стародревној старчевој фанзи, од незапамћених времена живи змија потајница. Дужина јој није мања од три метра. Кажу да се у ту змију уселила душа једног од старчевих предака и да старац рачуна да јој има више од две стотине година.

Млади ловци на звери не само да су уважавали и поштовали Великог Старца, већ су се и бојали погледа његових строгих очију, које не трепћу. Они беху уверени да се тим погледом могао умртвити човек.

Сам Велики Ван, оваплоћење Брдског Духа, по речима тих истих ловаца, сваке године, једне "звериње ноћи", долазио је у фанзу Тун Лија и разговарао са старцем.

Као стогодишњи храст, чврст је и крепак старац. Његова гола лобања и бакрено лице пуни су бора, као кора кедрова.

На грудима му виси непозната амајлија, зашивена у јеленску кожу.

Лева рука му је стегнута дрвеном гривном, најфиније израде.

Облачи се увек лако, и зими и лети.

На ногама стално носи опанке од коже дивљег вепра. Дуга чворновата дренова тојага са орловим ноктом на врху прати га свуда.

У његовој летњој фанзи, шћућуреној на живописној обали планинске речице, путник намерник увек ће наћи срдачан дочек и гостопримство.

За свој дуги пут добиће ту хране за неколико дана и добре, корисне савете.

Двоножни грабљивци тајге Хунхузи држе се према њему са дужним поштовањем и донекле са страхом, знајући за моћ Великог Старца, његов ауторитет и утицај.

Бивало је случајева да су разбојници враћали таоце и све што су опљачкали, само на једну његову реч.

Такав је био Тун Ли.

XXVIII НА СТРАЖИ

Обилазећи своја имања по Шу Хају, Ван је каткад подуже остајао на местима где је могао да нађе обилнију храну.

После сече шума, особито кедрових, крда вепова знатно су се проредила, те су се сељакала по целом Шу Хану, тражећи хране. Пратећи такво стадо од четрдесетак глава, зими се Ван поново појавио у брдима Кокуј Шана, у крајевима шумских концесија.

Вест о томе зачас прелете тајгу великог басена Хамихере.

Ловци на звери, обични ловци и дрвосече, већ су знали за тај догађај, па су кришом казивали један другом вести о расположењу Господара шума, о његовим намерама и о држању.

Ширењу ових гласова помагале су у знатној мери и шумске прије, објављујући то својим несносним криком по свим ловачким местима, путевима и пред свим приступним стазама концесије.

Све је ишло мирно и тихо, докле год не би по каква сплеткашица сврака на свом дугачком репу, који јој је већ порастао, донела необичну новост.

Она је својим другарицама као велику тајну поверила да је Ван објавио дошљацима рат и да се цар тајге пре тога састао са Великим Старцем.

Разуме се, паметни људи и други староседеоци Шу Хаја не придаваху значај тим причама и не вероваху вестима које су долазиле из тако непоузданог извора.

Па ипак, разговори су се водили, а вести и даље шириле.

СТИГОШЕ тако и до виновника тих догађаја, до самих дошљака.

Смејући се, и не кријући ни најмање, они казиваху један другом новости и гласове који долажаху од познаника Кинеза.

Све је то њих веселило, оживљавало расположење у њиховом монотоном животу, лишеном апстрактног интересовања.

Прослављени су, тако, Божић и Нова година.

Рад на концесији отпочео је изнова. Журило се да се из тајге извезе посечено дрвеће, док се још може искористити обилан снег.

Стара тајга је јечала од кочијашких узвика, од пуцкарања бичева, од шкрипе салинаца, од рзања мазги и коња.

Од јутра до мрака врела је и жагорила шумска концесија. Само је мрачна тајгина ноћ покривала својом звезданом завесом тишине и ћутања.

Настадоше опет "звериње ноћи".

У тесним баракама дрвосеча, у ловачким фанзама, ослушкивали су рику звериња и далеку грмљавину.

- То Ван, Велики Ван, даје од себе глас! - шаптали су плашљиви становници тајге, приљубљујући се један уз другог и умотавајући се преко главе прљавим памучним покривачима.

Нежне, кротке срне побегоше од страха из тајге на шумске пропланке, јурећи ка насељима човековим и тражећи заштиту од њега.

Пси, који иду на вукове и медведе, повили су своје бујне репове и посакривали се, бојећи се да дају глас од себе и прокажу где су.

Вепрови и срндаћи, притајивши дах, не смедоше да се макну на својим лежајима, очекујући спасоносно свануће.

Чак и заспали медвед преврће се на другу страну у свом топлом логу и заптива уво шапом, мумлајући себи под нос нешто прекорно.

Једино дошљаци беху мирни и не показиваху никакву забринутост.

Слушајући у дугим зимским ноћима далеке гласове грабљиваца, они збијаху шале и смејаху се празноверици становника тајге.

На караули тридесетог километра железничке пруге, на падини брда Кокуј Шана, у дугим зимским вечерима текли су бескрајни разговори о истој теми, иако негдашњих људи нема; њих су заменили други.

Као и некада, светлост лампе осветљава велику бараку, дрвене кревете до зидова, високу пирамиду с пушкама и гвоздену пећ на средини собе, са ускипелим лименим чајником.

Око једноставног дрвеног стола и по креветима разместили се људи.

Све је онако као и пре годину дана.

У свету нема ничег новог, све се понавља; мења се само спољашност, а суштина остаје.

Напољу је мрачна тајгина ноћ. Кроз чипкасте шаре замрзнутих прозора светлуцају се и трепере звезде.

Из дубине тајге допиру нејасни хучни звуци, час слабији и муклији, час јачи, као грмљавина.

Пажња и слух присутних усредсређени су на те звуке, и разговори о појави грабљиваца узбуђују живце.

- Слушајте, браћо! - вели један од војника с пушком у рукама, спреман да оде и да замени спољног стражара. - Оно као да нам је главом Ван пошао у посету! То се његов глас чује са оне стране брда. Како само рече, не било га! Ко му сад падне шака, томе се неће смиловати! Није узалуд Архипов побегао са страже, кукавица! Је ли, Архипове, теби још сад игра срце од страха? - окрену се он војнику који је лежао на кревету, бледом и, на изглед, болешљивом човеку.

- Нисам се ја уплашио! - одговори овај одмеравајући све присутне својим грозничавим погледом. - Само као да ми се нешто откинуло овде у грудима после оне проклете рике, па ни сад не могу, ето, да се приберем. Нисам ја кукавица, ви то знате, али живци не могу да ми поднесу! Немам воље!

- Не, Архипов није кукавица, ја то знам! - одговори један од војника, грдна момчина, који је крај пећи сушио своје мокре обојке. - Прошле године заједно смо ишли на Ханхузе! Да није њега било, проклети Ханхуз посекао би се својим српом! Не, он је јунак! Само су му, дабоме, живци фини и деликатни! Нису као што су у нашег брата земљорадника. Код нас таквих живаца нема! Зато што смо ми - са земље! Она, мајчица, зна да нам испреде живце у лепшем облику! Архипов је красно момче, али, дабоме, *антилегент* је! Где може он с нама! Жила танка, а црево не може да поднесе!

- А ја мислим, Архипов, иако није кукавица, ипак је почео да слини! - рече старешина страже, бележећи оловком дежурства у листи наређења. - Треба се савладати, тако се не може! Тако ће свако почети да се правда живцима. Шта су живци? Мажење једно, ништа друго, да!

Када сарешина то рече, Архипову се у очима указаше сузе; он је као кривац погледао у све око себе и сео на кревет. Усне су му дрхтале, а доња вилица ударала о горњу.

Ухвативши се својим као кост мршавим рукама за ивицу кревета и уперивши у старешину своје црне, раширене зенице, он рече тихо, једва чујно, пригушеним гласом:

- Старешина ипак мисли да сам кукавица! Добро, доказаћу му да се вара!

Изговоривши гневно ове речи, Архипов се нагло окрену, леже на кревет, лицем према зиду, и заћута.

Видело се да је овај разговор оставио на присутне тежак утисак. У ћутању које је настало осећала се напетост неугодност стања.

Да би ублажио ову тешку атмосферу, старешина устаде од стола и, држећи лист с наређењем пред собом, рече:

- Служба за сутра: стражари - Иванов, Черних и Мељник! Подстражари - Долгој, ИвановII и Бучило! - затим, не мењајући тон, окрену се према Архипову и продужи: - Ја те нисам назвао кукавицом, него ти саветујем да пазиш на себе!

Погледавши на сат, који показиваше десет увече, старешина објави да је време да се гасе лампе и да се леже.

Казалка на сату још не беше стигла на пола једанаест, кад караула утону у полумрак, а дубоки сан савлада све њене становнике.

Не спавају само стражар и подстражар, који као шеталице ходају дуж спољашњих зидова карауле, и јадни Архипов, који доби незаслужени надимак кукавице.

Њему се не спава. Преврће се на свом шкрипавом кревету с једне стране на другу, силом пуши цигарету и размишља.

Мисли су му далеко одавде, на обалама драге Волге, где је рођен и где су му протекле године детињства.

Затим се сети своје младости и времена што га је као чизмарски шегрт провео код свог ујака, Потапича. А затим је дошло сакупљање регрута, војска и одлазак на Далеки исток. Горко је плакала мати испраћајући сина на крај света. Не чека она његов повратак. Већ га је убрајала у покојнике.

Овде је лепо! Дише се лако и слободно! Дивља бескрајна тајга пева чудне песме! После завршетка службе остао бих овде, писао бих и мајци да дође, па бисмо основали газдинство и отпочели нов живот! Јест, лепо је овде! Али, ја нисам кукавица!

Доказаћу им да и ја имам воље, да и ја тежим за лепотом, како се то у књигама каже, да и ја имам самољубља.

Доказаћу им да сам и ја човек, као и они, иако је моја жила танка, а црева кратка! Сутра идем у лов! Не могу да трпим! Лажу Кинези све оно о Вану! Нека је Ван не знам какав, не треба га се бојати! Обична животиња, ништа више! Ја добро гађам, нисам тек онако добио стрељачку медаљу. Бог ме неће издати, ни свиња појести! А ни смрти се не бојим, није она тако страшна! Шта је управо смрт?

У књигама пише једно, а, у ствари, ко зна? Ех, марим је! Нема седам смрти, а једну не можеш избећи! А ако убијем Вана? Занимљиво ће бити погледати тада у њушку старешини! Пући ће од љутине! Не! Показаћу им да нисам кукавица!

Тако је размишљао у себи и маштао Архипов, преврћући се на тврдој постељи, док га пред зору не савлада сан те склопи своје уморне очи.

Сутрадан су замењени стражари причали да су се у тајги, са стране Кокуј Шана, читаве ноћи чули некакви крици, звука лимених кутија, рзање коња, и да су на многим местима све до саме зоре гореле ватре.

Показало се да су тигрови целу ноћ тумарали крај радничких барака, да су растргли неколико паса и на најудаљенијем делу концесије заклали коња на поводу, без обзира на страховиту буку, пуштање ракета и пуцање из пушака.

Цела концесија била је узнемирена због насртљивих грабљиваца.

Старешина карауле посла патролу у тајгу, да испита положај. Пошто су заклали коња, тигрови су га одвукли у честу и тамо прождерали. Судећи по трагу, међу грабљивцима је био и Ван. Тако су тврдили радници Кинези, показујући његов траг, који се видео на шумском путу.

Због несигурности, рад око извоза шумске грађе отпочео је тек око подне, а понеки настојници не хтедоше да пошаљу своје раднике до удаљених парцела близу Кокуј Шана.

Архипов је такође био у једној патроли која је обилазила удаљене парцеле, па је пажљиво истраживао трагове звери, у нади да ће наићи на Ванов траг. Напослетку, код једне бараке,

где је био убијен коњ, Кинези показаше патроли трагове цара тајге. Они беху два пута већи од осталих трагова, па су импоновали чак и војницима патроле. Измерише траг; био је дуг педаљ и по.

- Шапетина, нема шта! - узвикну старешина патроле, опипнувши руком отиске табана и прстију звери. - Да неког ошамари десницом, био би задовољан! Архипове, шта ти мислиш, а?

Архипов је ћутао, о нечем размишљао и нервозно гризао своје танке усне.

У његовом погледу севали су одважност и одлучност; био је страшан у том тренутку, као човек који се баца у провалију.

- Не дирај га, старешино! - рекоше војници. - У живац си га тако, зар не видиш! Када га то прође, и сам ће се смејати.

Али Архипова то није "пролазило"; он је и даље био ћутљив и невесео, најчешће дубоко занет својим мислима.

Пред вече се грађом натоварена кола и саонице под војничком стражом вратише из тајге, а ништа им се није догодило. Али кочијаши предсказиваху да тиме није ствар завршена, јер су грабљивци гладни, а уз то су сада и "звериње ноћи", те и сам Ван обилази своје имање.

И доиста, идуће ноћи тригрови растргоше још два коња недалеко од карауле и убише два Кинеза, који беху постављени да пушкама бране коње за јаслима.

Ово је коначно препунило чашу стрпљења код радника концесије, па одлучно отказаше да одлазе у шуму на рад. Радника је било око две хиљаде. Сви су они седели у својим баракама, забринуто пушили и пили чај.

XXIX НЕПОЗНАТЕ ПЕСМЕ

Сутрадан су многобројне војничке патроле преплавиле шуме концесије. Пуцњавом из пушака и песамама људи, грабљивци беху одагнани у дубину тајге.

На пуцњаву пушака и на пуштање ракета грабљивци већ беху навикли, али звуци песама први пут су сада реметили тишину непролазних шума. Ови звуци, силни и заповеднички, грмели су по планинским косама Љао Е Лина, а њихов далеки одјек одазивао се, понављајући се више пута у долинама и увалама Хамихере. Њих ослушкиваху становници дивљег Шу Хаја, а невеселе мисли не даваху мира Великом Вану, који је стајао на гребену високе стене, највишој тачки једне од планинских грана Кокуј Шана. Пред њим беше пукло бескрајно море шума и кршевитих висова. Вековни кедрови љуљушкали су своје тамне врхове и шапутали му о прошлом и неповратном, а доле, на падини гранитних брда, разлегала се и ширила непозната песма, заглушујући сасвим тужну песму изнемогле тајге.

Ови звуци испунише бескрајне просторе дивље тајге.

Велики Ван разумеде да се то нека нова, неодољива сила, која све на свом путу ништи, креће напред.

Он осети у себи необичну навалу гнева, па се пун пакосне јарости упути доле, ка положају Кокуј Шана, где су се разлегале те мрске, непознате песме.

Тамо је, пробијајући се шумском стазом, пролазила патрола састављена од тројице војника.

Њихова сложна, отегнута песма, у такту са спорим корацама, орила се по чести кедрове шуме и одлетала доле, губећи се у дубини узаног кланца.

Војници су корачали један за другим, с пушкама о рамену.

Последњи је ишао Архипов.

Сетивши се да већ одавно није пушио, заостаде од својих другова палећи у ходу своју лулу.

Тек тада опази да над њим лете свраке.

Њихови се крици разлегаху по чести и још негде по страни, на омањем планинском венцу, на чијем се врху извијала стаза. Не дајући значаја овим крицима, неискусан у тајги, ловац мало

обраћаше на њих пажње; међутим шумске прије крештаху у сва звона, у намери да упозоре грабљивца и да му ставе до знања где се налази плен.

Оне су у човеку гледале будући плен Великог Вана, који се прикривао у оближњем шипрагу и отуда пратио кретање Архипова.

Песма је заћутала. Војници, који беху измакли напред, застадоше да сачекају свог друга.

Прође пет минута. Ни звука у тајги.

- Где је то пропао Андреја! (Архипов се звао Андреја), - рече старешина патроле. - Да га није зграбио Ван?

- Ехеј! Ехеј! Андреја! Где си? - викну из свега грла војник, али уместо одговора чу се звук блиског пуцња из пушке и звучно се заори тајгом. Одмах затим грмну, као из празног бурета, урлик звери, и све се стиша. Чак и свраке престадоше са својом грајом.

У првом тренутку збуњени војници застадоше, као укупани, а затим, разумевши у чему је ствар, потрчавши с места вичући: "Брже! Брже!" појурише натраг стазом, скидајући у ходу пушке и одапињући их на "готовс"!

У том часу Ван је, сачекавши своју жртву, скочио одостраг на њу и пригњечио је под собом.

Када је патрола спазила грабљивца и под њиме Архипова како се копрца, не смеде да пуца, јер је претила опасност да убију човека.

Повадивши за сваки случај ловачке ножеве, војници брзо притрчаше до места катастрофе. Кад чу долазак људи, изненађен њиховом одважношћу и храброшћу, Ван диже главу и, заборавивши на обореног непријатеља, који је непомично лежао пред његовим ногама, полако се повуче у страну, па застаде у шипрагу. Одавде је радознало посматрао нове људе, који никакав страх нису показивали пред њим. Његов је ум био збуњен, а мозак му је тешко радио. Упорна његова воља попуштала је некој другој вољи, недостижној и несхватљивој.

На три корака од стазе, сав засут снегом, лежао је Архипов. Груди му се уздизаху. Дисао је тешко.

Кад га ослободише снега и извукоше на стазу, војници се уверише да је још жив, али без свести.

Капа му није била на глави, нити је на глави било каквих рана. Али када свукоше с њега кожух, подеран на леђима, и униформу с кошуљом, пронађоше му велику рану на левој лопатици. Црвена крв шиктала је из ране и отицала на снег.

Исправши некако рану и привезавши је чврсто остацима кошуље, почеше да траже и друга рањена места, јер је крв капала из многих места на телу.

Прегледом пронађоше још и прелом ребара, леве руке у лакту и ишчашење леве ноге. Мноштво дубоких огреботина и рана од канџа зјапило је на леђима, раменима и крстима.

Након пола сата, после снажног трљања снегом, Архипов најзад дође к себи, уздахну дубоко, погледа око себе и, не верујући својим очима да је жив, запита:

- Где је тигар?

Али глас му је био тако слаб, а стање тако озбиљно, да му другови само махнуше рукама, не дајући му да говори.

Док су од грања склапали носила, рањеник је полунесвесно непрестано говорио: "Доказао сам им да нисам кукавица!" После два сата рањеника на дресини отправише на железничку станицу, а отуда у болницу у Харбин, где је, налазећи се између живота и смрти, одлежао око пола године и изишао отуда сакат, без леве руке.

Ране, задобијене од тигра, изванредно су опасне по последицама, јер су му канџе запрљане остацима крви; нечистоћа, кад западне у рану, често наноси заразу, најпре локалну, а затим и општу.

Осим тога, и сама тигрова пљувачка сматра се отровном.

Када је оздравио, Архипов је детаљно причао како се све догодило:

- Био сам у патроли, причао је слушаоцима, окупљеним око њега. Ишли смо стазом и певали. Палећи лулу, заостао сам иза другова и застао. Одједном зачух иза себе неко шуштање. Осврнух се и видех где на двадесет корака за мном долази тигар. Грдно велики, као коњ. Осетих како ми срце пропаде негде у дубину. Задрхташе ми ноге и руке. Али то је било свега за један тренутак. Видео сам пред собом смрт и био сам начисто да треба пуцати. Скидох пушку и не циљајући испалих. У исто

време зачух страховиту рику и осетих како се нешто тешко навали на мене са стране. Ја падох лицем у снег и осетих, како ми звер ноктима раскида леђа. Да не би кожуха - свега би ме растргао. Не сећам се шта је после било. Тек сам се у болници потпуно освестио. Сада тек разумем зашто се све зверке боје тигра! Сам поглед његових жутих очију може да онесвести човека. Чим сам тада угледао тај поглед, морадох се страшно напрегнути да подигнем пушку. Некад сам видео тигра у зверињаку, у Москви, али звер у кавезу - то је једно, а звер у слободи - друго. Ту је он газда, а не ти. Кинези су причали да је оно био Ван, то јест поглавар свих тигрова. Ко ће их знати, лажу ли или не, ја само велим: не бих волео да се још једном сретнемо. Ђаво нека га носи! Једанпут сам покушао, па доста! Нисам побегао од њега, и доказао сам да нисам кукавица! И доста! Само ми је жао руке, иако је лева, ипак је радница. Не могу чизме да свучем.

Нека! Наћи ћу и ја какав посао, ако Бог да, нећу пропасти!

- Да! Тако је! - пресудише слушаоци. - Тигар, једном речју. Тај те неће помиловати! Није то што је наш брат, али медвед! Он је тако миран и добар. Не дира! Ако га ти не дираш, ни он тебе неће. То је наша звер, руска! А тигар није наш, па ни обличје му није наше!

- Није узалуд он код Кинеза уместо бога! - рекоше други. - На пример, код нас је Никола Угодник, а код њих је Ван! Такав ти је закон код њих! Да свако има своје! Шта све не бива на овом свету!

XXX

О ЧЕМУ ЈЕ РАЗМИШЉАО ТУН ЛИ

Полежавши мало на меканој вепровој постељи и одахнувши од преживљених утисака, Ван се диже и полако упути у гору, да потражи безбедније склониште.

Притом су га наметљиво пратиле свраке, у намери да дознају његове даље планове.

На самом врху Кокуј Шана нађе удобно место, под једном нагнутом стеном. Овде су негде били лежачи дивокоза, те су гомиле њиховог смета покривале гранитне плоче као каква мека и топла перина.

Овде је Ван лежао пуну недељу дана и мислио своју дубоку мисао.

Одавде, са висине, гледао је на онај свет, ослушкивао далеко пиштање локомотиве и нејасне одјеке рада у шумској концесији.

У његовој глави никако нису бледели утисци последњих дана. Није се могао помирити с мишљу да нејаки човек не само да може да му се одупре, већ и да га победи.

Са материним млеком усисао је у себе идеју надмоћности над свима земаљским створовима, четвороножним и двоножним.

Гласови предака говораху му то исто, тражећи крви, вреле крви.

Био је жедан освете; у његовим дубоким округлим зеницама севале су зеленкасте варнице.

Напад тигров на патролу учинио је потресан утисак. Сви су сада говорили да је крајње време да се учини крај владавине грабљиваца и обезбеди концесија.

Иако су после тог случаја тигрови били протерани преко најглавније планинске косе Љао Е Лина, ипак није била искључена могућност да се напад понови.

Стари Тун Ли чуо је од ловаца о догађајима на концесији. Његово сурово лице било је као и раније благо и загонетно.

Он је и даље набављао крзна, пушио лулу и ћутао. Суседи не беху задовољни тим ћутањем. Очекивали су од њега изразе радости поводом насталих догађаја, али неми одговор Великог Старца није обећавао никакво добро. За радовање је још било рано.

Велика змија, која је од искона живела у његовој фанзи тог дана је угинула. Жалост старчева била је велика.

Спалио јој је тело на олтару капелице, на превали Цун Лин, а пепео расуо по ветру.

Змијина смрт, по мишљењу Тун Лија, била је такође од значаја. Велики Старац је знао да су дани Шу Хаја избројани.

Проћи ће једна, проћи ће и друга десетина година, а од његових лепих неначетих шума неће остати ни пања. Нестаће лепоте, слободе и маште.

Тако мишљаше стари становник тајге Тун Ли.

Настаде празновање Нове године.

Рад у концесији беше прекинут.

Трговци, настојници и радници, који су завршили своје личне, новчане, трговачке и друге послове и добили плату од концесије, сада су банчили и веселили се, то јест, проводили време у нераду, јели и пушили дуван и опијум; картали се, одлазили у госте и опет пушили. Дању и ноћу, чули су се праскови, треска и пуцњава ракета.

Ловци на звери такође су посвршавали своје послове и отишли из тајге.

Сунце је дању пекло као у пролеће, а ноћу је мраз сву природу окивао гвозденим клештима.

Шумска пустиња, предосећајући пролеће, покушавала је да се ослободи ледених окова сурове старице зиме.

На присојима и шумским пропланцима, где је снег већ одавно био окопнио, грактали су детлићи, пиштале сенице и крештале шумске прије, сојке и свраке.

- Јесте ли чуле новост? - заграјаше прије из свега гласа. - Наш Велики Ван је рањен и лечи се код маторог Јазавца лековитим травама... Стари брбљивац вепар, са источне Хамихере, растргао је Русу ловцу три пса, а њега самог ранио. Милина је била гледати, како је ловац утекао од вепра на дрво!

- То још није ништа! - пресече је плавокрила сојка, по надимку Црвена, - али да ја вама кажем: дошљаци се спремају да нашег Вана жива ухвате! Својим очима сам видела све оне справе и страшне инструменте којима се лове звери! Осим тога, имају некакав прашак, бео као снег; једна мрвица тога прашка може да

убије не само ма ког од вас, већ и највећу звер! Они од тог прашка праве пилуле и стављају их у месо. Онај ко не зна, поједе то месо заједно са отровом и сместа опружи ноге!

- Пазите, будите опрезне! Не верујте тим лукавим људима! Не дирајте у месо које вам они нуде! Моја кума, Црвена Бунда, лисица испод Гаолинзе, окусила је те пилуле, па је свршила! Али, ни то није прошло тек онако! Њу су појели глупи баштовани и сад леже у фанзама са носом увис, мртви као кладе. Тако им и треба! Прошле године, похватили су моју голуждраву децу и појели, а сад су и сами пружили ноге! Тако им и треба! Тако им и треба!

- Ових дана срела сам маторог Храпавог Леопарда, са извора реке Хајлинхе, одговори јој рођака, кусава сврака, па ми рече да су тигрови, по заповести Вановој, напали људе, те су потом сва та пругаста господа отишла из шуме бившег царског ловишта на север. Сада су леопарди тамо све и сва, јер им тигрови не допустише да живе на њиховим имањима и прогнали их. Сада је тамо, јужно од Татудинзе, много леопарда. Бар, тако ми је казивао Храпави. То је онај исти чија је другарица побегла са дугорепим амурским пантером. Данас се он непрестано шуња по Шу Хају, тражи бегуницу. Таман! Неће је наћи! Она је већ одавно извела децу у сујфунским кедровим шумама!

Тако разговараху међу собом свезналице тајге.

Подалје од њих пролазио је матори јарац са својом козом.

Врхом ушију ослушнуше оговарања и сплетке шумских прија, па стадоше.

Јарац, не одобравајући, заврте главом и замаха роговима, али кад виде да то не помаже, затапка ногама и продера се на њих неколико пута.

- Гледните, гледните оног насртљивца! - загалामीше свраке. - Још сме овде да се дере и да наређује! Одмах ћемо те издати црвеним вуковима, па ћеш знати где ти је место!

Чим му споменуше његове смртне непријатеље, јадни се јарац ритну стражњим ногама и великим, растегнутим корацима оде у гору. За њим отрча његова кротка и послушна другарица.

Њихови бели облици затреперише на жутом залеђу храстовог жбуња, па их несташе иза увале.

XXXI

ЛОВЦИ ТИГРОВА

Глас о појави тигрова брзо се рашчу по тајги.

Хитно се предузеше мере да се сузбију напади на мирно насеље и да буду организоване дружине које ће обилазити око заселака и концесије и пуцати из пушака да застраше звери.

Мештани-ловци, наоружани поузданим пушкама, отидоше у тајгу, у нади да ће оборити скупу звер.

А неки, не уздајући се у своју храброст и вештину, уметали су пилуле од стрихнина у смрзнуто месо убијених коза и паса и разбацивали га по тајги, по оним местима где су примећени свежи трагови грабљиваца.

Али, то је мало помогло, јер не беше прошло ни неколико дана, кад стиже вест да тигрови већ почињу да се "шале".

Најпре су гинули пси, које су грабљивци одвлачили у ходу, не обраћајући пажњу на људе.

Затим пређоше на стоку, понајвише на коње, одводећи их не само са поводаца, већ и из затворених коњушница, рушећи притом кровове, врата и зидове сиромашних зграда.

Код стајалишта Казанцева, тигар је напао комору од двадесет саоница, упрегнутих са по два коња. Грабљивац је знао куда ће проћи комора, па је прилегао на путу; када се предње саонице поравнише с њим, он скочи на једног коња, обори га ударцем шапе по врату и прегризе му вратне жиле на потиљку. Кинези кочијаши лежали су за то време у саоницама не мрдајући, све док тигар није одвукао коња. Они се тада поплашише и потераше комору што су брже могли натраг.

Тигар одвуче коња на пола километра и тамо га је ждерао неколико дана, све док је трајало доброг, чистог меса.

Користећи се овим случајем, један од мештана ловаца зачинио је стрихнином месо другог убијеног коња, и оставио га на тигровој стази.

У то време Ван беше готов с једним коњем, па када се одморио у непролазној чести, он касно увече изиђе на шумски пут.

Небом је пролазио месец. Бело платно утапканог пута блистало је и сјало се под месечевим зрацима.

Ван угледа пред собом, на путу, неку тамну масу.

Његово будно око очас виде да је то мртав коњ.

Он му приђе и, обишавши га неколико пута, леже поред њега у недоумици.

У глави су му се врзле мисли, а сумња прикрадала у мозак. Зашто лежи овде? Зашто га нису однели на станицу?

Познао је животињу коју је сам убио пре неколико дана.

Подстрек је био велики, али нека слутња му је шапутала да је то само човекова лукавштина.

Прележавши још неко време на путу, Ван устаде, протегли се и зевну тако гласно, да сова на врху јеле залепрша крилима, и, шкљоцнувши кљуном, одлете у честу.

Десет минута после Вановог одласка, мртвом коњу дођоше црвени вукови, те се из даљине чуло како се свађају, циче и завијају, растржући као кост смрзнуто месо својим снажним вилицама.

Сутрадан, ловац је око коња покупио осам мртвих вукова, отрованих стрихнином.

У то време угинуше од отрова не само вукови, заклети гробари тајге, већ и друге звери и птице; не само оне које се хране месом, већ и биљном храном.

Лисице, гаврани, свраке, сојке, сенице и пузавци постадоше жртве људске подмуклости.

Дешавало се, често, да су мештани баштовани, не знајући за дејство "белог прашка", умирали од тровања, зато што су јели мало више меса од животиње угинуле од отрова.

Тигрови као да су слутили опасност, па и не дирнуше мамац с "белим прашком", а најзад су и ловци напустили тај начин убијања; али се овде потом појавише ловци из Усуријског краја, који су хватали животиње живе, не клопкама, не замкама, већ голим рукама, наоружани гвозденим мишићима и јаким конопцима.

Кад су чули да се у пределима Кокуј Шана појавило много тигрова, они дођоше амо с псима и разним справама, начињеним за хватање џиновских мачака.

То су били јунаци у потпуном смислу речи.

Грдно велики, неизмерне снаге, чинили су утисак исконских људи.

Њихове кости, мишићи и сви унутрашњи органи беху способни да поднесу невероватне тешкоће у борби са дивљом природом.

С таквим непријатељима мораде сада да се у отвореној борби сукоби Велики Ван.

Пре него што ће отпочети лов, ловци извршише извиђање. Том приликом утврди се да је нека болест покосила векове и смањила њихов број, и да су многа крда прешла у друге, далеке крајеве.

Та околност била је узрок и сеоби грабљиваца на нове жртве.

Не налазећи овде хране за себе у довољној количини, тигрови пређоше на домаћу стоку и приређиваху нападе на засеоке, усамљене фанзе и шумске концесије.

Не наилазећи на отпор у насељима, грабљивци почеше да отимају и људе.

Од напада њихових нико није био сигуран: ни усамљени ловац на звери у тајги, ни дрвосеча, ни радник из концесије.

Ствар дође дотле да ноћу нико није смео изићи из свог стана. Али грабљивци се и дању појављиваху у близини заселака, угрожавајући живот и имање људи.

Становници тајге видели су у томе прст божји.

Једини излаз био је, по њиховом мишљењу, да се умилостиви Брдски Дух, Велики Ван, приношењем људске жртве.

Тако одлучише на већању старешине Шу Хаја, на челу са ловцем Тун Лијем.

Али, ко треба да буде принесен на жртву?

Згодна човека није било, па старешине одлучише, да би се ствар убрзала, да се баца коцка, па на кога падне коцка, тај да се добровољно преда у шапе Великог Вана.

Док су ова саветовања трајала, Тун Ли се усрдно молио у капели, на превали Цун Лин, и, после многих разговора с душама предака, дође до коначне и неопозиве одлуке да себе жртвује за опште добро.

На заједничкој седници свих изабраних старешина, која се одржавала под ведрим небом, у једном кланцу планине Татудинзе, Тун Ли каза своју одлуку.

Нико од присутних не рече ни речи, једино што је, после свршетка саветовања, сваки старешина пришао старцу и до

земље му се с поштовањем поклонио.

Измоливши своју последњу молитву у спомен предака, Тун Ли се врати у своју фанзу, доведе све у ред, почисти собу, споља подупре коцем врата, и, са омањом торбом на леђима, упути се на север, у Кокуј Шан, где се, кажу, у то време налазио Велики Ван, који је за њ, био симбол и оваплоћење Брдског Духа...

Пуна три дана, без престанка, ишли су ловци за тигрицом са два тигрића.

Уз тигрицу је каткад пристајао тигар, великих размера, сметајући ловцима својим присуством.

Судећи по траговима, тигар - мужјак је разумео намеру ловца и покушавао да одведе тигрицу, замећући траг и упућујући је у неприступачне дубраве.

Тигрица, лишена могућности да се храни и одмори, због сталне потере, сустајала је све више и била готова да се баци на ловце, али Ван је приморавао да иде даље.

Тигрићи беху сасвим омршавили; стално су легали да се одморе, заостајући од мајке све више и више.

Младој мајци није било више од пет година и била је неискусна.

Пошто се тигар може ухватити жив само до извесног доба и извесног узраста, то су ловци сву своју пажњу усредсредили на тигрицу и тигриће, а за великог тигра нису се бринули.

Био је ведар и топао зимски дан.

Ни поветарца. На присојима снег беше омекшао и поче да копни. Из даљине је допирао лавез многобројних паса, који су пратили тигрове.

По њиховом трагу ишла су три човека, широко корачајући. У двојице, о раменима, висили су карабини.

Напред је корачао старац, лепе, седе браде. Он није био наоружан; једино му се низ бутину видео кратак фински нож.

За њиме су корачали његови синови, исто тако космати дивови као и отац.

О раменима су сви имали торбе, а на ногама сибирске опанке од јеленских ногу. Кратка одеће била је од летње срнеће коже, са длаком на горе.

Изгледали су замишљени и озбиљни.

Корачаху ћутећи, јер су и без речи разумели један другог.

Пси се надлајаваху разним гласовима. Из даљине су допирали гласови тајгиног хора, чији се одјек вишеструко понављао по брдским кланцима и увалама.

Тигрићи, одбивши да иду даље, завукоше се у шипраг аралија и дивље винове лозе.

Пси, с лавезом и урликом, опколише их са свих страна. Многи су већ имали кржаве ране, задобијене у борби с малишанима.

Понеки маторији, искуснији пси беху полегали у снег дишући тешко и испруживши своје црвене језике, очекујући долазак својих газда.

Ускоро се појавише и ловци.

Заобишавши око жбуња и дознавши да су тигрићи у кругу, старац се спремаше да баци мрежу и пригњечи зверке вилама.

Ставши у ред са осталима, његови синови уђоше у жбуње. Један од тигрића, кад чу да прилазе људи, скочи на најближег, Никиту, који му вештим, неприметним покретом баци мрежу преко главе, а вилом пригњечи врат к земљи. Тигрић се преврну на леђа, да би се могао бранити ноктима, али још се не беше честито ни прибрао, а већ су му шапе биле везане кокосовим ужетом.

У уста зверчице био је стављен клис од кедровог дрвета. Када су са првим били готови, приђоше другоме, који се беше завукао у шупљу кладу дрвета. Њега не хтедоше водити отуда, већ само чврсто затворише отвор парчетом пања.

За све то време пси су у кругу лежали око жбуња и не узимаху учешће у хватању. Њихов је посао био већ обављен. Они се одмараху, облизујући ране задобијене у борби.

У свим покретима ловаца видеда се велика умешност и искуство. Радиле су мирно и самоуверено.

Оба тигрића беху ухваћена за мање од једног сата. После тога, отац и синови одмараху се крај ватре, на којој је кипио и кркљао чајник.

Једући црни хлеб и сланину, разговараху тихо међу собом и казиваху претпоставке у погледу побегле тигрице; онајвише је говорио отац, а синови су мирно слушали и одговарали на његова повремена питања.

Пси су такође лежали ту, на снегу. Већина их је спавала, смотавши се у клупче, с њушком забоденом у реп.

- Да се мало поткрепимо чајем, па хајд' за тигром! - рече отац, срчући чај из емајлиране чаше. - Ти, Никита, стегни му што јаче главу, јер, зло не чуло, могао би се отети, па ето несреће! А ти, Романе, узми двоструко уже, мати им је потежа, најмање десет пудова! Ако нам мужјак буде сметао, мораћемо га убити, јер иначе може зачас некога раскомадати! А тигрићима подајте снега. Гле, како тешко дишу, јадници! Наши су нешто закаснили с коњима! Требало би да су већ одавно ту! А, ено и њих! Ми о њима, а они ту! - узвикну старац радосно, показујући на двоје саоница, са два коња упрегнута у сваку од њих. Кочијаша су ишли пешице, гонећи сустале коње.

- Иване! - ослови старац једног од кочијаша, по изгледу младо момче, који је као две капи воде личио на њега, само што је био без бркова и браде. - Брзо натоварите тигриће и идите даље! На станици им дајте воду! А сутра, чим сване, овамо натраг! Ми идемо да потражимо мајку. Није далеко одавде! Ипак ћемо се морати промучити око ње. С њом је и мужјак! Кинези веле да је то Ван. Траг му је повелик! Може се рећи, аршин и по! А тежак је најмање двадесетак пудова! Де, брзо! Спремајте се, децо! И, сваки на своје место!

Стари ловац тигрова диже се, истресе чај из своје чаше и спусти је у торбу.

Младеш се, међутим, бавила утоварањем тигрића у саонице и припремама за пут.

После пола сата све је било спремно.

Поворка са тигрићима, по старим колотечинама, упути се право ка железничкој станици, на североисток, а ловци наставише по трагу тигрова на југозапад.

Пси су ишли траговима и убрзо зачу им се лавез у даљини.

Грабљивци се беху упутили у кршевите планинске косе Љао Е Лина, чије су се кедрове шуме црниле у врховима падине.

- Ипак, мужјак иде са мајком! - рече Кузма Вергасов (тако се звао старац), разгледајући трагове грабљиваца. - Не вреди нам мука. Ако пси не одвоје мајку, неће нас мимоићи борба с њим! Много ће паса пропасти! Али, шта знамо! Као да није Ван однео

мајку даље!... Ти опет запалио тај твој дуван! - настави старац, окренувши се к сину Роману. - Кад ћеш га већ једном оставити, проклет нека је? Пази, добра бити неће! Где је дуван, ту је и нечастиви!

На очеву примедбу, лепи Роман се доброћудно осмехну, пљуну у страну, истресе дуван из луле и стрпа је у џеп.

Сунце беше превалило подне.

Подиже се лак поветарац, који наговештаваше да ће те ноћи бити снега.

Тајга зашушта.

Лавеж паса допираше с висине камените косе.

Судећи по свему, звери су биле међу стенама.

Ловци убрзаше кораке, готово потрчаше.

Напред је ишао старац, за њим синови, који га једва сустизаху.

Тигрови су се прикрили на висини стена, које се као усправни зидови издизаху на гребену планинске косе. Пси су стајали испод и бесно лајали, са њушкама уздигнутим увис.

Угледавши људе, пси се узнемирише, покушавајући да се попну са стене.

- Останите овде! - рече старац синовима, а ја идем заобилазно да видим има ли пута одавде!

Никита и Роман обиђоше сав простор око стена, да извиде откуда су се грабљивци попели горе. Судећи по траговима, тигрица је сама отишла на стену, а мужјак се склонио на десно, упутивши се дуж планинске косе, у очевидној намери да их заобиђе.

Убрзо са супротне стране стена изиђе старац и изјави да је тигрица горе, а да је тигар отишао по планинској коси.

- Брзо, децо, на посао! - рече отац оштро, обраћајући се синовима. - Треба свршити са женком, док се није појавио Ван, а после ће нам бити руке одрешене, па ћемо ухватити и њега, мртва или жива! Никита, брзо бацај ракете на стену! - наређиваше старац, - а ти, Романе, добро отвори уши и не зевај! Врати се, и, за сваки случај, спреми карабин! Може јој се вратити кавалџер! Тада би било зло!

Наредбе старог ловца биле су брзо испуњене. На врху стене, са треском и праском, одјекнуше ракете, пунећи честу смрадом и

димом.

Пси цикаху и завијаху од нестрпљења и гнева.

Међу псима улогу предводника вршила је једна сувоњава велика бела кучка, Змијица. Њој се покораваху сви пси и она је руководила свим поступцима.

Непокораване је повлачило за собом страшне батине, а противљење - смрт.

Змијица је слушала само свог газду, старца Вергасова, и од њега добијала све наредбе.

Цркавање вепрова трајало је и даље, и Ван је осећао слабост и nelaгодност после обилног ручка од нездравог и зараженог меса. Први пут у животу морао је да једе месо кужних животиња; то му је наносило неиздржљив бол у трбуху.

Ослабио је, а расположење му је било потиштено.

Тромост и жеља за одмором и миром беше га обузела баш тада, када су ловци отпочели трагање за њим.

Он би могао да оде од њих, али осећање наклоности није му дало да остави тигрицу, и он, приморавајући је да се креће с њим, одводио је све даље и даље у дубину тајге.

Према тигрићима је био равнодушан и не обраћаше никакву пажњу што њих више нема; уз то, били су тако велики да се мати није бринула за њихову судбину, оставивши их да живе самостално.

Вану је, напослетку, додијала та стална потеря људи за њим, а неуморни псећи лавез дражао му је фини слух.

Одлучио је да се избави свега тога и да оде даље, да се одмори у тишини и миру.

Стање у коме се налазила тигрица није га бацило у бригу. Био је уверен да ће на врху стене бити у потпуној сигурности.

Прешавши дубоку дољу, обраслу густом лесковином, он се попе на оближњу планинску косу где је прилегао на гребен стене.

Одавде му се откривао далек видокруг на све стране. У дањини се видеела стена где се беше склонила тигрица од својих гонилаца.

Сунце је још било високо на плавом ведром небу и бацало своје вреле зраке на литице и стене.

Наслонивши главу на шапе, Ван задрема и усни страшан сан.

Као, види себе опкољеног са свих страна људима - дивовима. Они га гуше својим дугим, снажним рукама. Он тешко дише, хоће да се угуши. Велики Ван је тврдо спавао и није имао ни најмање појма шта се око њега ради.

- Змијице! Одведи твоје друштво од стене, ено онамо! Иначе нам пси неће дати да радимо.

Паметна животиња махну репом у знак пристанка, а страховити лавез заглуши уши целог чопора.

Пси разумедоше његово значење и без противљења отидоше од стене на место које им је газда показао.

Обавивши свој посао, Змијица седе близу старца и упери у њ поглед својих изразитих, смеђих очију.

- Ипак ће тигар доћи овамо! - рече Кузма Вергасов, показујући узану пукотину у стени. - Застаните према њему. Никита, баци ракету онамо, иза жбуна! Тако! Сада ће она поћи. Долази! Долази! Држ!

С тим речима старац клече на једно колено и истури напред лакат леве руке, умотан у сирову свињску кожу.

Судећи по ломњави и тутњави камења у пукотини стене, тигрица се брзо спуштала доле.

Сва три ловца, као укопани, застадоше да сачекају звер, а погледи им продираху кроз жбуње и отвор камените пукотине.

Прво се указа глава тигрице. Уши јој беху приљубљене уз потиљак, чељуст отворена, а дивље жуте зенице севаху као муње.

Тренутак један стајала је непомично и гледала у своје непријатеље.

Старац издиже руку у вис, заштићујући главу и рамена. Први ударац звери мораће да прими на себе и тим покретом изазвао је њену пажњу.

Тигрица заурла и полете на старца.

Ударцима својих шапа она га обори с ногу и наслони се на њ свом својом тежином.

Режући и фрчући наносила му је шапама брзе ударце по левој руци, коју старац беше истурио у висину. Невероватна снага спасла је старог ловца од смрти. Рука му се савијала, али није

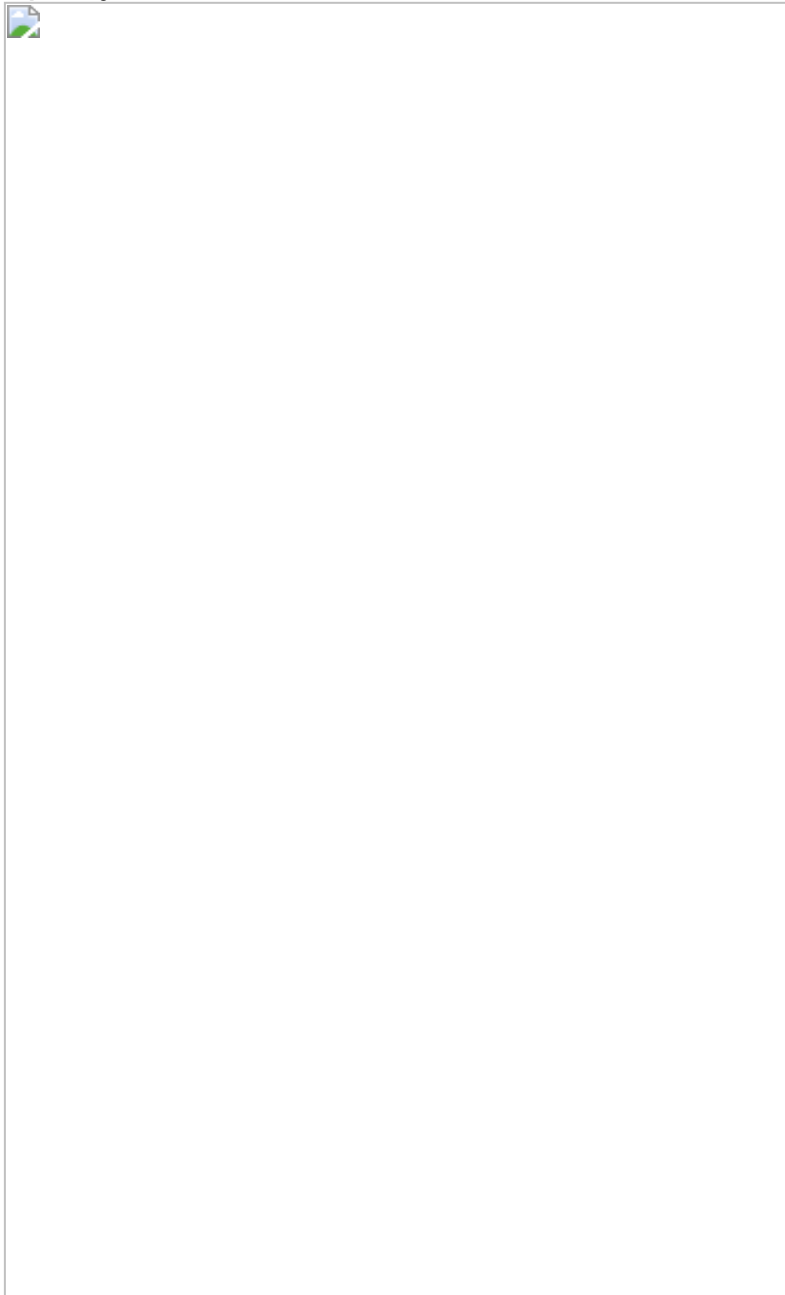
попуштала, а сирова кожа летела је у комадићима под ударцима оштрих канџа разјарене звери.

Тренутак је био критичан и старац поче да малаксава.

Приметивши ово, Роман измахну и удари тигрицу по пљоснатој глави својом снажном, тешком песницом.

Тигрица се заљуља, али се задржа на ногама.

Искористивши овај моменат, отац се диже на ноге и са Никитом набаци на зверку мрежу.

Глава и једна тигричина шапа беху заробљени танком, али јаком мрежом.

Млади јунак борио се са звери, стојећи на ногама.

Његове руке и рамена беху попрскани крвавим мрљама, али ужад којом је требало везати звер, не испушташе из руку.

Крајеви мреже све јаче стезаху врат тигрице, која се отимала по снегу и, оставивши Романа, покушавала канџама да се ослободи окова који су је гушили.

Рањен, и разјарен борбом, Роман се баци на тигрицу која се ваљала по снегу, желећи да збаци са себе подмуклу мрежу.

Ухвативши слободну шапу звери, он јој натаче замку и затегну.

Овим се окористише и остали ловци и помогоше Роману да исте такве замке набаци и на стражње ноге.

Звер је већ била у власти ловаца, али се још не предаваше, чинећи очајничке напоре да се ослободи и раскине везе.

У жестини борбе и одупирања, тигрица је потмуло режала, а из чељусти јој је текла крвава пена.

Држећи за крајеве ужета, ловци одвукоше звер, која се очајно отимала, до стабла најближег дрвета и привезаше јој шапе уза њ.

После овога није им било тешко да коначно вежу тигрицу и ставе јој у уста парче дрвета, које је она чврсто држала у зубима.

Обавивши овај посао, ловци поседаше да се одморе.

Бришући ознојена чела и доводећи у ред подерана одела мењали су међу собом утиске и препричавали разне детаље опасне борбе са зверком.

Пси су крај њих лежали на снегу, искосице гладајући у тигрицу, привезану уз дрво.

Потпуно малаксавши у борби, звер је непомично лежала уз стабло храста и тешко дисала. Очи су јој биле затворене, те је изгледало као да дрема.

Али то није био сан, то је био занос, који граничи са несвести.

Поред напрезања физичких снага, морала је да исцрпи и своје душевне снаге.

Сада је беше обузела апатија услед изнурености.

По глави су јој се врзле нејасне мисли, те је страхота преживљеног излазила пред њу у црвенкастопурпурној магли.

Само се еластични, стално крути реп звери мицао и дрхтао, вијугајући се грчевито.

- Дела, децо! Прокрчите пут за саонице, јер кроз ову јаругу нећемо их моћи провући! - рече старац, притежући истовремено тврди појас око свог гојазног струка.

- Сунце је већ клонуло! Времена нам је остало мало, а пут је дуг! Једва да ћемо га савладати до мрака!

Тим речима стари Кузма пође доле, силазећи низбрдицом кроз буром оборено дрвеће и шипражје.

За њим кренуше и пси, на челу са Змијицом.

Синови застадоше иза оца, јер беху заузети превијањем рана, које им је тигрица нанела.

XXXII

ПОСЛЕДЊА БОРБА

Злослутан, ружан сан снивао је Ван.

У полузаносу, чуо је потмулу рику и тигричине крике који су га звали.

Опрезно Ваново ухо пробудило се раније него он сам.

Не отварајући очи, поче да ослушкује.

Крици биваху час јачи, час слабији.

Ван надјача своју слабост и седе, да боље чује. Звуци борбе јасно допираху са планинске косе где је остала тигрица.

Шта то треба да значи? Ван је сумњао и још дуго остао у пређашњем ставу потпуне апатије, не решавајући се да крене с места.

Нејасне, суморне сумње почеше кришом да му улазе у мозак.

Знао је да су тамо заостали ловци.

Урлик тигрице казивао је да је онде борба.

Да је остави саму, у смртоносној борби са човеком, Велики Ван није могао.

Одлучио је да је избави, пошто-пото.

Протежући се и зверајући, испружи он удове и без журбе се упути у правцу камените планинске косе.

Глас тигрице није се више чуо; само што су из даљине допирали крици сврака и монотонно куцкање детлића.

Пењући се на суседну планинску косу, обраслу јасиковином и виновом лозом, Ван зачу далеке ударце секире и одјек обореног дрвета. Знао је да је то човеков рад, па је поуздано ишао напред слутећи неко зло.

Изишавши на свој стари траг, Ван стиже до подножја стене, где је, по његовом мишљењу, требало да се налази тигрица. Свуда је много људских трагова, а још више псећих.

Где ли му је другарица?

Ван застаде у размишљању и сав се претвори у слух.

У тајги је владала тишина. На врховима кедрова цичале су јаребице.

Негде у дубини долине одјекивала је секира.

Осетљиво Ваново ухо одједном разбра звуке тешког дисања звери.

Недалеко одавде, привезана уз дрво, чврстим конопцима, лежала је тигрица.

Својим навикнутим ухом чула је његове познате кораке, па тужно зајеча.

У трен ока Велики Ван је био крај своје другарице.

Тако чему није се надао! Мозак му је био утучен од овог невиђеног призора! Његова силна другарица, дан раније слободна и блистава у својој дивљој лепоти, везана као какво теле!

Није веровао својим очима! Оњуши је са свих страна, све се више уверавајући у моћ човекову.

Тигрица отвори своје лепе крупне очи и с тугом и љубављу загледа се у свог господара.

У њеном погледу читали су се молба и очајање.

Глава и све четири шапе били су јој чврсто привезани уз стабло дрвета. Није могла да макне ни једним удом, само су јој се изразите очи окретале, а дуги маљави реп вијугао, лупкајући по зрнастом снегу и по стаблу старог храста.

Пламтећи од необуздане жеље за осветом, разјари се Велики Ван, па поче наносити страховите ударце конопцима којим тигрица беше везана.

Али они не попуштаху; само су јаче стезали, усецајући се у тело несрећне робињице.

Осетивши своју немоћ, силну звер обузе беснило, а длака јој се на леђима и на врату наостреши; из отворене чељусти излетали су колутови пене и паре.

Његова страшна рика грмела је по тајги, задајући панични страх становницима.

Птице и звери пожурише да се бекством спасу; само су још немирне свраке ужурбано крештале на врховима дрвећа.

- Изгледа да се тигрица одрешила са дрвета! Чујеш ли, како урла! - рече стари ловац, послушкујући звуке који допиру са врха планинске косе.

- Треба отићи и видети шта је у ствари! - одговори Никита, крчећи жбуње секиром. - Може још и побећи, а после је нећемо више ухватити!

- Оче! Отрчаћу зачас да је јаче притегнем, али ако се одрешила, ја ћу се пуцњем јавити, а ти тада потеци што брже! - викну Роман.

- Добро! Иди, Романе! Али, што брже! Чини ми се да се одрешила! - добади отац сину, који већ беше пошао.

Страшна рика не престајаше.

Роман је ишао брзо, пробијајући се кроз честу.

Тигрова рика све се јаче чула.

Пси су трчали напред, пред ловцем, и брзо стигоше до места где је била везана тигрица.

Они опколише тигра са свих страна и бесно лајаху, држећи се ипак на пристојном растојању.

Ван не обраћаше на њих никакву пажњу, старајући се да ослободи ропства своју другарицу.

Не видећи тигрицу и мислећи да се то она ослободила веза, Роман дође ближе и опали у ваздух, као што је било уговорено.

Тигар не беше опазио човека, али се осврну на звук пуцња.

Пред њим је стајао мрски дошљак и гледао у њега смело и изазивачки.

Ето, то је он, кривац за све невоље и разочарања!

Ова мисао као муња севну у Вановој глави, и са два гигантска скока он је већ био крај ловца. Овај је ипак имао времена да избаци на њега сигуран куршум, који се звери зари у груди. Али, то је била и последња свесна борба човекова.

Једним ударцем своје силне шапе звер збаци са Романа капу, а с њом скиде и половину лобање.

Као посечен моћан храст, стрпошта се млади ловац пред ноге Ванове, попрскавши снег врелом крвљу.

Пао је налеђице, колико је дуг, и раширио руке.

Шака десне руке стезала је кундак карабина.

Лице и високо бело чело не беху захваћени канџама звери, сачувавши своју лепоту.

Мртве лепе очи младог ловца беху отворене и мирно гледаху у модро небо.

У љутини, Ван се баци на мртвог човека, мислећи да ће у њему наћи искру живота, али инстинкт као да му шапну да је смрт већ наступила.

Оњушивши мртвачево лице, Ван оде устрану и леже крај тигрице.

Гледао је у своју другарицу.

Туга и жалост обузимаху му срце.

Осећао је неиздржив бол у грудима.

Из ране му је текла крв и кап по кап сливала се на снег, пробијајући се до земље.

Својим рапавим, бодљикавим језиком облизивао је рану од куршума на левој страни груди и дрхтао од нервозне дрхтавице.

Сунце је залазило. Спуштало се вече. По тајги се почеше отезати дуге незграпне сенке.

Зачувши пуцањ, ловци пожурише у помоћ.

Следећи исти тај пуцањ, силазио је са планинске косе Тун Ли, да потражи Великог Вана.

Псећи лавез не престајаше. Побеснели пси, после ловчеве погибије, опколише у тесном кругу грабљивца који је лежао и не даваху му мира.

Али Вану није било до њих. Њега је мучила сета, а одломци разорне кугле пекли су му целу унутрашњицу. Између звукова псећег лавежа он разабра и људске гласове.

То је већ било довољно. Заборави бол, заборави патње. Усправио се колико је дуг и угладао ловце који су долазили.

Жеђ за борбом и крви плану у њему необузданом силом и он полегну по снегу, спремајући се за судбоносни скок. Стари ловац спази полегла грабљивца и одапе свој карабин.

Али, шта је то? Звери је нестало пред његовим очима, а уместо ње указала се друга прилика, која је собом заклонила прву.

Између Вана и старог ловца стајао је Тун Ли.

Дошао је амо да испуни свој завет и да себе принесе за жртву, као што то тражи закон тајге.

Није закаснио. Велики Ван је овде. Стари ловац клекну и замоли га да испуни вољу Великог Брдског Духа.

- Велики Ване! - говорио је Тун Ли. - Ја стојим пред тобом са чистим срцем и помишљајима! Испуни вољу Брдског Духа и ослободи ме пролазне земаљске љуске!

Грабљивац, готов да скочи на своју жртву, бејаше збуњен и изненађен.

Појава Великог Старца утицала је на њ. Као ударац муње из ведре неба.

У његовом мозгу севнуше слике из давне прошлости.

Сетио се свог првог сусрета са старим ловцем и његова слика васкрсну у његовом сећању.

Овај неустрашиви старац, са пламеним погледом очију које не трепћу, стоји опет пред њим, на његовом путу!

Велики Ван му се увек уклањао с пута, покоравајући се његовој ненадмашној вољи, па и сад треба да му се уклони.

Потиштен свиме што је преживео у последње време, осећајући неподношљив, тежак бол у грудима, Ван обори главу, па се полако упути у гору, по угаженој тигровој стази, која је водила преко планинских коса и увала.

У очима му се беше помрачио животни огањ и он је ишао напред, као аутомат, желећи да што пре стигне на врх Татудинзе.

Тун Ли је још неко време остао клечећи, па затим, уверивши се да Ван од њега одлази у тајгу, устаде брзо и упути се за њим.

Дуго се још у вечерњој тишини чуо његов глас, који дозиваше Вана.

Стари ловац, под утиском свега што је чуо и видео, дуго је стајао са запетим карабином, док га син Никита не продрма за раме, са речима:

- Оче, окрени се! Шта је с тобом?

- А где је Роман? - рече отац, долазећи к себи. - Срце моје слути несрећу!

Змијица се дотле вртела око старчевих ногу, као да га позива да пође за њом.

Отац и син упутише се за псом и наиђоше на Романа. Лежао је на земљи, као прави витез, са стиснутом пушком у руци.

- Романе! Романе! Зашто си нас оставио? - јекну старац, паде на мртво тело драгог сина и ту остаде непомичан.

Никита је стајао крај њега, загледавши се у познате, миле, и у исто време тако далеке црте братовљеве, а крупне сузе текле су му низ образе и падале у снег.

Ноћ се спуштала. Пун месец испливао је иза шумовите планинске косе, бацајући по чести своје бледе зраке.

XXXIII ЕПИЛОГ

Тун Ли је сву ноћ ишао Вановим трагом, а већ пред зору био је у својој фанзи.

Све је затекао као што је било; нити је когод улазио, нити је стари ловац икакав траг опазио у њеној околини.

Пришавши капелици, која се налазила у фанзи, Тун Ли метну кад од неколико мирисавих свећа и клече.

Са скрштеним рукама на грудима, молио се он Великом Духу свих планина и шума.

После сваке молитве, Велики Старац куцнуо би штапом у бронзано звоно, чији густе метални звуци, колебајући се и дршћући, одлетаху у дубину тајге, реметећи мртву тишину пустињску.

Дуго се молио Тун Ли, док не сагореше мирисаве свеће, и док на њиховом месту не остадоше гомилице сивог пепела.

Окренувши се затим лицем на исток, поче разговарати с душама својих умрлих предака, до земље им се клањајући.

Обавивши обред клањања, стари ловац изиђе на Ванов траг и узбрдицом се упути у гору.

Грабљивцу је дубоки снег сметао у ходу; често је застајао и прилегао на ребене стена.

Тун Ли се по тим знацима уверио да је Ван изнемогао од рана и да напреже своју последњу снагу да се одвуче до врха.

Што се стари ловац више пео, ход му је све теже падао.

Усправне хридине, дубоке пукотине и стрмени спречаваху му пут.

Снежни наноси и ледена поља отежаваху му кретање; постојала је опасност да упадне у камениту пукотину или провалију.

С великом муком и невероватним напорима, истога дана предвече Тун Ли изиђе из шумовитог краја и нађе се на планинској чистини.

Овде је снег лежао као раван слој и, као белим покривачем, покривао тврди крш.

Ванов траг водио је на јужну страну брда, где се уздизаху голе гранитне стене и каменити расапи глечера.

Ту се, међу пукотинама стена, међу одломцима кварца, прилепило кедрово шибље, наизменично са жбуновима и вење и рододендрона.

Праменови сиве маховине покриваху густим слојем камење и гранитне гребене.

Ванов траг, заобилазећи стене, губио се међу расапом камења.

Тун Ли застаде на ивици провалије и својим оштрим погледом потражи познату фигуру звери на једном брдском гребену, који се уздизао над безданом.

Старац се није преварио. Силна звер лежала је на врху стене.

Њена лепа глава одмарала се на испруженим шапама.

Дуг, китњаст реп се мицао.

Као што се видело, Ван је спавао.

Тун Ли је стајао као опчињен и гледао у Великог Вана, не смејући да му поквари сан.

Сунце се као каква пурпурна лопта спуштало у тамну магловитост брдских даљина. Његови коси зраци бацаху кржаве шљокице на стене, литице и на главу грабљивца, непомичну као гранитни кип.

Велики Старац чекаше буђење Ваново. Чучнуо је и уперио свој оштри поглед у његову силну фигуру, која је собом надвисивала и планинске косе.

Спуштала се ноћ. Заблисташе звезде. Иза зупчастог гребена извири месец.

Тун Ли је био сав укочен, па је изгледало као да спава.

Али, он није спавао. Мислио је своју дубоку мисао, а његова старачка глава, под теретом тих мисли, клонула му је на груди.

Тишина пустиње влада свуда унаоколо.

Одједном, негде далеко, далеко, одјекну звоно.

То су се у далекој ловчевој фанзи читале молитве.

Тун Ли се прену и устаде.

Тиха ноћ лебдела је над земљом.

Ван је лежао у истом ставу, непомичан.

Тун Ли му приђе, клече, и, скрстивши руке на груди, изговори:

- Велики Ване! Прени се! Дођох чак из даљине! Моје срце је отворено! Воља Планинског Духа треба да се испуни! Прени се, Велики Ване!

Али, Ван се не помаче; његово снажно тело остало је у миру, а укочене округле очи, као и раније, гледале су у даљину.

Он беше мртав.

Тун Ли је дуго клечао, надајући се да ће се Ван пробудити.

Заман! Велика смрт дотакла се Вана својим белим крилом.

Старац устаде, па своју мршаву коштуњаву руку спусти на широко чело звери.

Из даљине допиралу уједначени удари бронзаног звона.

Пустиња је ћутала.

Читаву дугу ноћ Тун Ли проведе крај тела Великог Вана; тек кад први зраци раног сунца позлатише врхове Татудинзе, он сиђе с брда, па га нестале у дубравама Шу Хаја.

Предање каже да је Планински Дух, Велики Ван, заспао дубоким сном на врху Љао Е Лина.

Његово тело окаменило си и слило с гранитним ребеном стене, уздижући се гордо над непомичним валима планинских коса.

Доћи ће време, пробудиће се Велики Ван, и тада ће његов силни глас прелетети преко планина и шума и изазвати многоструке одјеке!

Уздрхтаће небо и земља, а дивни цветак светог лотоса процветаће бујно!

[1] Пуд, стара руска мера за тежину, нешто више од шеснаест килограма. (Прим. прев.)

[2] фанза — кинеска кућица. (Прим. прев.)

[3] К Вжд — Кинеска источна железничка пруга. (Прим. прев.)

[4] Немезида, Немезис - богиња освете у старих Грка. (Прим. ур.)

Table of Contents

I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
XXIII
XXIV
XXV
XXVI
XXVII
XXVIII
XXIX
XXX
XXXI
XXXII
XXXIII